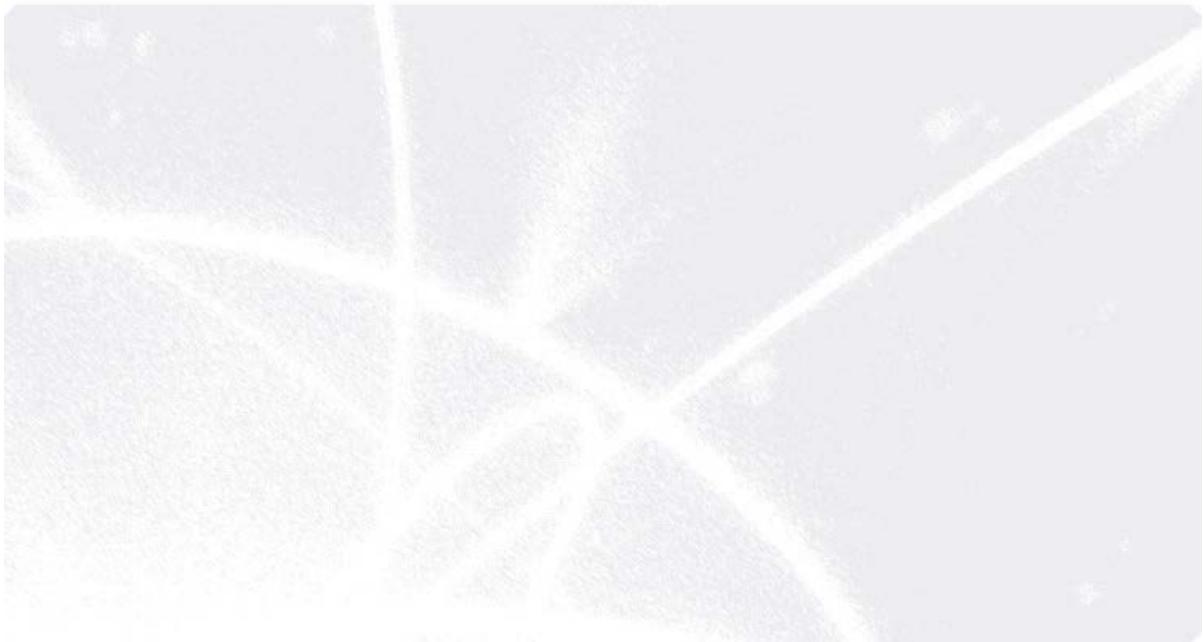

Vestlandsforskning-rapport nr. 12-2020

*Utredning av modeller for drift, finansiering
og tilskuddsordninger for kultur, idrett og
friluft i Asker kommune*

Torkjel K. Solbraa (VF), Ola K. Berge (TF), Anna Maria Urbaniak-Brekke (VF)

Vestlandsforskning rapport

Tittel Utredning av modeller for drift, finansiering og tilskuddsordninger for kultur, idrett og friluft i Asker kommune	Rapportnummer 12/2020 Dato 4.6.2020 Gradering Open
Prosjekttittel Utredning/analyse av modeller for drift, finansiering og tilskuddsordninger for kultur, idrett og friluft i Asker kommune	Tal sider 72 Prosjektnr 6553
Forsker(e) Torkjel K. Solbraa (Vestlandsforskning) Ola K. Berge (Telemarksforskning) Anna Maria Urbaniak-Brekke (Vestlandsforskning)	Prosjektansvarlig Ivar Petter Grøtte
Oppdragsgiver Nye Asker kommune, Tjenesteområdet Medborgerskap	Emneord Kultur Idrett Friluftsliv Drifts- og tilskudds modeller

Sammendrag

Som følge av sammenslåingen av Gamle Asker, Røyken og Hurum kommunene har Nye Asker behov for et bedre beslutningsgrunnlag for hvilken praksis som skal gjelde for drifts- og tilskuddsordninger i idretten, friluftslivet og kulturen i den nye kommunen. Etter gjennomføringen av en omfattende analyse i Asker, Røyken, Hurum og to sammenlignbare kommuner (Sandefjord og Sandnes), presenterer vi statusen og utfordringer oppdaget i kommunene, samt forslag til framtidige modeller og indikatorer for målingen av deres effekt.

Analysen vår viser at på alle tre felt er det Gamle Asker som yter mest og Hurum som yter minst, mens Røyken befinner seg i et mellomstøtt etter nesten alle parametere. Derfor mener vi at det er satsingen på idrett, friluftsliv og kultur i Gamle Asker som bør ligge i grunnen til ordninger Nye Asker skal satse på. Samtidig må Nye Asker bestemme om den skal være en «selvstendig» idretts- og kulturkommune framover, eller om den heller ønsker å satse på å trekke veksler på tilbud og muligheter som gis i store nabokommuner. Informasjonen samlet fra flere kilder viser også at det er behov for videreføring og utvikling av sterke fagmiljøer innenfor kommunens administrasjon, med fokus på et tett samarbeid mellom leder- og operasjonelle stillinger. Dette vil hjelpe å forankre styringssignaler nedover i organisasjonen og samtidig gi mulighet for å sende viktige erfaringer og behov fra praksisfeltet oppover i strukturen. Dette kan skje gjennom samordningsmøter og en regulær samhandling på tvers av avdelinger. Vi mener også at Idrettsråd og Kulturråd har en viktig rolle i å tette gapet som kan oppstå mellom de mer profesjonaliserte og de rene frivillige lag og foreninger, og bør derfor få klare føringer fra kommunen for å legge til rette for profesjonell bistand og kunnskapsoverføring. Innbyggertorg blir et viktig kontaktpunkt for rådene i nærmiljøene. Etablering av nærmiljøutvalg bestående av lokale lag og foreningen kan sikre en behovsprøving og forankring av prosesser og tiltak som skal utvikle nærmiljøene. Når det gjelder anlegg er det ikke hensiktsmessig å gjøre endringer i eierskapsmodeller på nåværende tidspunkt. Det blir derimot et behov for en systematisk årlig gjennomgang med vurdering av både samlet utvikling, utvikling i de gamle kommunene og utvikling for de enkelte anleggene. Nye Asker bør også ha som mål å gi gratis tilgang til anlegg for alle lag og foreninger i kommunen. Dette betyr også støtte til lag og foreninger som drifter egne og leier andres anlegg. En slik ordning innebærer mest sannsynlig økning i økonomiske utgifter til kommunen, men sikrer samtidig stabilitet i lag og foreninger, og gjennom dette, et bredt utvalg av aktiviteter innen idrett, friluftsliv og kultur for innbyggere. Et viktig mål for Nye Asker er å tilby ordninger rettet mot innbyggere med spesielle behov på tvers av kultur, idrett, friluftsliv og nærmiljø. Dette bør skje gjennom at kommunen benytter seg av et variert virkemiddelapparat, bl.a. aktivitetsmidler, krav at alle lag og foreninger som mottar kommunale midler må gi tilbud til grupper med spesielle behov, og videreføring av aktivitetsguideordningen. Vi mener også at en kommunal prioritering av ungdom 13-19 år kan bidra til et mindre frafall fra organisert aktivitet blant personer fra denne aldersgruppen. Kommunen bør også være en sterk tilrettelegger for egenorganiserte aktiviteter både innen fysisk aktivitet og kultur ved utvikling av tilbud i nærmiljøene. I Røyken og Hurum er transport en viktig barriere som hindrer mange fra å delta i aktivitetene. Derfor bør kommunen i samarbeid med kollektivtransport-tilbydere, lag og foreninger og ungdommen selv utvikle gode og gjerne innovative transportordninger som kan gi ungdom i Hurum og Røyken et mer mangfoldig og tilgjengelig fritidstilbud. I tillegg bør Nye Asker, sammen med lag og foreninger, kartlegge kostnadskravene til organiserte og ikke-organiserte aktiviteter, og virkninger det har på deltakelsen blant barn og unge. I forlengelsen av dette bør Asker kommune vurdere en egen tverrgående tilskuddsordning rettet mot ikke-organisert aktivitets- og anleggsutvikling og lavkost-tilbud. Vår analyse viser også at det er behov for en åpen, forståelig og objektiv praksis for kommunale tildelinger, slik at alle lag og foreninger har like forutsetninger for å utvikle, søke om og gjennomføre tiltak. Tydelige politiske føringer og kommunale planer må være grunnmuren for dette gjennom statuskartlegging,

behovsprøving og politisk prioritering. Åpenhet om kriterier og prioriteringer vil gjøre vurderinger og vedtak i saksbehandlingen mer rettferdig og etterprøvbar. Vi anbefaler derfor at Nye Asker kommune utvikler modeller for tildeling av tilskudd, trenings- og øvingstider og avtaler gjennom politisk forankring og dialog med lag og foreninger. I tilknytning til modellene bør kommunen etablere effektive og ressursbesparende rapporteringsverktøy, som gjør det enklere for lag og foreninger å rapportere, og enklere for kommunen å vurdere måloppnåelse ut ifra gitte kriterier og indikatorer. Både informanter fra kommuner og respondenter fra lag og foreninger som deltok i spørreundersøkelsen uttaler et tydelig ønske om at modeller og harmoniseringen kommer så fort som mulig.

ISBN: 978-82-428-0423-5

Forord

Denne rapporten er sluttresultatet av et spennende prosjekt som Vestlandsforskning og Telemarksforskning samarbeidet om på bestilling fra Nye Asker kommune.

Vi vil takke Tjenesteområdet Medborgerskap i Nye Asker kommune for oppdraget, for god kommunikasjon i løpet av hele prosjektperioden, og for støtte ved å finne fram og dele med oss tilgangen til dokumentasjonen som var essensiell for gjennomføringen av prosjektet.

Vi takker alle informantene fra kommunen, Asker Idrettsråd og Asker Kulturråd som sa «ja» til lange intervju. Gjennom informantene fikk vi inn viktig og betydelig informasjon som var helt nødvendig for at Asker-prosjektet til slutt kunne avsluttes på en, fra et forskerperspektiv, tilfredsstillende måte, og i henhold til opprinnelige planer.

Ved å bruke sammenlignbare kommuner som relevant referanse på de ulike områdene, mener vi at vi har sikret prosjektet et høyest mulig nivå, og vi vil takke informantene fra Sandnes og Sandefjord kommunene for deres generøsitet og vennlighet.

Undersøkelsen med lag, organisasjoner og anleggsansvarlige innen idrett, friluftsliv og kultur i Gamle Asker, Røyken og Hurum var en veldig viktig del av prosjektet. Takket være dere kunne vi både se, og bedre forstå, det helhetlige perspektivet.

Harmonisering av ulike ordninger etter kommunesammenslåingen er en stor og vanskelig oppgave. Vi er glade for å levere denne rapporten og håper at den kommer til god nytte for å best mulig støtte Nye Asker kommune i sitt videre arbeid knyttet opp mot å få på plass optimale ordninger innen drifts- og finansiering av idrett, friluftsliv og kultur.

Lykke til!

Torkjel K. Solbraa (Vestlandsforskning)

Ola Kveseth Berge (Telemarksforskning)

Anna Maria Urbaniak-Brekke (Vestlandsforskning)

Sogndal, Bø, 4.juni 2020

Innholdsfortegnelse

Forord	4
1. Introduksjon	6
2. Metode	6
3. Ståstedsanalyse	8
3.1 Gamle Asker kommune	8
3.1.1 Anlegg	10
3.1.2 Tilskuddsordninger	15
3.1.3 Aktiviteter	18
3.2 Røyken kommune	21
3.2.1 Anlegg	23
3.2.2 Tilskuddsordninger	27
3.2.3 Aktiviteter	29
3.3 Hurum kommune	31
3.3.1 Anlegg	32
3.3.2 Tilskuddsordninger	34
3.3.3 Aktiviteter	36
4. Sammenlignbare kommuner	37
4.1 Sandefjord kommune	37
4.1.1 Anlegg	38
4.1.2 Tilskuddsordninger	41
4.1.3 Aktiviteter	43
4.2 Sandnes kommune	45
4.2.1 Anlegg	45
4.2.2 Tilskuddsordninger	48
4.2.3 Aktivitet	51
5. Ståstedsanalyse på tvers	53
5.1 Overordna rammer	53
5.2 Idrett og fysisk aktivitet	56
5.3 Kultur	60
6. Modell for harmonisering av drifts- og tilskuddsordninger i Nye Asker kommune	63
6.1 Generelle retningslinjer for modellen	63
6.2 Detaljerte retningslinjer for tilskudds og driftsmodell - idrett	68
6.3 Detaljerte retningslinjer for tilskudds og driftsmodell - friluftsliv og nærmiljø	69
6.4 Detaljerte retningslinjer for tilskudds og driftsmodell - kultur	70
7. Referanser	71
8. Vedlegg	72

1. Introduksjon

Nye Asker kommune ønsker å legge til rette for at alle innbyggere i Asker kommune får en reell mulighet til deltakelse i ulike aktiviteter gjennom et mangfoldig tilbud. Som følge av sammenslåingen av de tre tidligere kommunene Hurum, Røyken og Gamle Asker er det behov for et bedre beslutningsgrunnlag for hvilken praksis som skal gjelde i den nye kommunen. Fram til sammenslåingen var det ulikheter innen organisering og finansiering av idretts-, friluftslivs-, og kulturaktivitetene i de tidligere kommunene. Derfor ønsket Asker kommune en utredning som gir 1) kunnskap om praksis og erfaringer fra de tre kommunene og i tillegg to andre, sammenlignbare kommuner, samt 2) forslag til framtidige modeller for Nye Asker. Utredningen som presenteres i denne rapporten omfatter de to områdene med fokus på organisering og finansiering av anlegg og arenaer, tilskuddsordninger og aktiviteter innen idrett, kultur og friluftsliv i Nye Asker kommune.

I begynnelsen av prosjektet ble følgende problemstillinger identifisert:

- Nullpunktsanalyse: Hvilke forvaltningsmodeller for drift og tilskudd til idrett, kultur og friluftsliv ble benyttet i tidligere Hurum, Røyken og Asker kommuner? Hvilke ulike ordninger har tidligere Hurum, Røyken og Asker kommuner hatt for drift og tilskudd til idrett, kultur og friluftsliv?
- Fremtidsmodeller: Hva slags tilskudds- og driftsmodeller innen de tre felt kan Asker kommune ha for best å nå sine mål, og hva slags indikatorer kan brukes til effektmålingen?
- Aldersinndelinger: Hvilke aldersinndelinger kan kommunen vurdere for aktiviteter på de tre felt?

Oppdraget ble gjennomført i fire faser beskrevet nedenfor i «Metode» kapittelet: 1) Dokumentasjon, 2) Datainnsamling, 3) Analyse og 4) Fremtidsmodeller.

2. Metode

Prosjektet hadde to overordnet mål:

1. Ståstedsanalyse
2. Fremtidsmodeller

Første målet handlet om etablering av nullpunktsanalysen ved hjelp av samling og analysering av data om 1) anlegg og arenaer, 2) tilskuddsordninger, og 3) aktiviteter i de tre tidligere kommunene.

Det andre målet var å opprette fremtidsmodeller for hva slags drifts- og tilskuddsordninger Nye Asker kan introdusere for å best nå mål angående idrett, friluft og kultur. Modeller baseres på analyser gjennomført i forbindelse med det første målet (ståstedsanalyse).

Studien ble gjennomført med bruk av en variant av mixed methods som heter triangulert design. Mixed methods er en type forskningsmetode som innebærer samling og integrering av kvantitative og kvalitative data. Bakgrunnen for valg av denne metoden er muligheten for å oppnå mer kompleks og helhetlig forståelse av temaet vi skulle utrede [Creswell 2014]. Triangulert design innebærer samling av kvantitative og kvalitative data samtidig og deretter integrering i analysefasen for å oppnå forventet resultat. De fire fasene for oppdragets gjennomføring var basert på kan beskrives som følger:

1. Dokumentasjon

Den første fasen inneholder gjennomgang av dokumentasjonen fra Gamle Asker, Røyken og Hurum kommunene, vurdering av kvaliteten på dokumentasjonen og behovet for ytterligere informasjon med fokus på temaområdene idrett, kultur og friluftsliv. Vi benyttet dokumentasjonen levert fra oppdragsgiveren, registerdata og informasjon som er tilgjengelig på internett. I tillegg benyttet vi oss av data fra Norsk Kulturindeks og Norsk Idrettsindeks publiserte av Telemarksforskning.

2. Datainnsamling

Denne fasen er delt i tre parallelle prosesser. Den første prosessen fokuserte på dybdeintervju med tjenesteytere fra fire grupper: 1. avdelingsledere i de tre tidligere kommunene innen idrett, friluftsliv og kultur, 2. nåværende virksomhetsledere for idrett og friluft, og kultur i Nye Asker, 3. ledere for Idretts- og Kulturråd i Nye Asker, 4. Kulturskolerektoren i Nye Asker, avdelingslederen for Ung kultur i Nye Asker, og biblioteksjefen i Nye Asker. Til sammen har vi intervjuet 12 personer. Basert på dokumentasjonsanalysen utformet vi en intervjuguide. Intervjuet fokuserte på erfaringer og status når det gjelder anlegg, tilskuddsordninger og aktivitetstilbud. Intervjuene ble gjennomført online ved hjelp av programvare Zoom (og i ett tilfelle Microsoft Teams).

Den andre prosessen besto av gjennomføring av to spørreundersøkelser med brukere innen idrett, friluft og kultur: 1. med representanter fra lag og organisasjoner, 2. med representanter fra anlegg og formidlingsarenaer i Nye Asker kommune. Spørreundersøkelsens mål var å hente ytterligere data og kartlegge deres erfaringer. Ved bruk av et spørreskjema med lukkede, halvåpne og åpne spørsmål kartla vi deres erfaringer og fikk svar som utfylte informasjonen samlet gjennom dokumentasjonsanalysen og intervju. Oppdragsgiver bidro med kontaktinformasjon (e-postadresser) til alle informanter som skulle svare på spørreskjemaet. Spørreundersøkelsen ble sendt til over 250 respondenter og vi fikk 69 svar (15 fra anleggsansvarlige og 54 fra lag og organisasjoner). Respondentene kommer fra (med unntak for uorganisert kultur- og friluftsliv, og enkeltmannsforetak) frivillige lag og organisasjoner innen idrett, friluftsliv og kultur:

- kulturaktører innen alle sjangre som får kommunale tilskudd
- næringsaktører som har deler av virksomheten knyttet opp i frivillig kulturliv
- offentlige eller semi-offentlige kulturaktører
- private og kommunale anlegg for idrett og fysisk aktivitet
- private og kommunale anlegg for friluftsliv
- nærmiljøanlegg som har egne forum/velforeninger/sentraler
- idrettslag, undergrupper av idrettslag og sportsklubber
- grupperinger for egenorganisert idrett og fysisk aktivitet
- frivillige friluftslivsorganisasjoner
- andre idrett og friluftslivsorganisasjoner som kommunene har samarbeidsavtaler.

En svarprosenten på ca. 22 % betyr at relativt få lag og organisasjoner fra alle de tre tidligere kommunene deltok i undersøkelsen. Selv om dette er en relativt lav svarprosent, er den slett ikke uvanlig i undersøkelser av denne typen. Forskere har i de senere årene sett en betydelig tretthet blant respondenter til slike undersøkelser, særlig i offentlig sektor og organisasjonslivet, noe som gjør at mange velger å prioritere bort disse. En annen sannsynlig årsak til den lave svarprosenten er at undersøkelsen ble sendt ut midt under første fase av

Covid-19-pandemien og regjeringens omfattende nedstenging av landet i mars og april 2020. Dette betyr at man må være varsom med å i for stor grad trekke bastante slutninger på grunnlag av datamaterialet. Dette gjelder også svar fra anleggsansvarlige der tallet er enda litt lavere.

Den tredje prosessen innen datainnsamlingsfasen handlet om en komparativ studie av to sammenlignbare kommuner: Sandnes og Sandefjord. Her ville vi se på hvordan disse to organiserer og legger til rette for sin kultur-, idretts- og friluftsvirksomhet. Vi brukte to metoder til å samle inn data: analyse av omfattende informasjon tilgjengelig på kommunene sine nettsider, ved siden av intervju med avdelingsledere for idrett, friluftsliv og kultur (3 intervju). Samlet datamateriale presenteres lenger ned i rapporten. Vi benyttet det vi fant i det komparative studiet videre til å underbygge forslagene til framtidige modeller i Asker kommune.

3. Analyse

I denne fasen arbeidet vi med en sammenstilling og analyse av dokumentasjon og innsamlet data fra Gamle Asker, Røyken og Hurum, i tillegg til Sandefjord og Sandnes. Vi samlet og analyserte data separat for tre fokusområder: idrett, kultur og friluft, og deretter vurderte vi muligheter for å utvikle felles eller separate modeller basert på erfaringene fra de ulike fokusområdene. Analysen av data samlet gjennom intervju med avdelingsledere i tidligere kommuner (kvalitativ studie) ble forsterket av spørreundersøkelsens resultater (kvantitativ studie), og i tillegg analysen av datamaterialet fra Sandefjord og Sandnes (både kvalitativ og kvantitativ studie).

4. Fremtidsmodeller

Siste fasen av oppdraget handlet om utformingen av forslag til modeller som presenteres i denne rapporten. Modellene tar utgangspunkt i de funnene vi gjorde og forsøker å skissere helhetlig hvordan styrker ved de modellene som ble benyttet i Asker, Røyken og Hurum kan videreføres i Nye Asker kommune, og hvordan eventuelle svakheter ved de samme modellene kan utbedres.

3. Ståstedsanalyse

I arbeidet med en ståstedsanalyse for de tre kommunene Asker, Røyken og Hurum som i 2020 gikk sammen til nye Asker kommune, har vi i tråd med mandatet vektlagt særlig tre områder av den kommunale organiseringen av kultur. Disse tre er 1) *anlegg*, det vil for kultur sin del si ulike lokaler til produksjon og visning av ulike kulturelle uttrykk – øvingslokaler, konsertscener, galleri eller atelier, er noen eksempler. For idrett og friluft sin del vil dette være trenings-, turneringslokaler, samt områder der aktiviteten foregår, f.eks. haller, fotballbaner, skiløyper, hytter; 2) *tilskuddsordninger*, det vil si ulike økonomiske virkemiddel for å øke innsatsen i det frivillige organisasjonsarbeidet og skal stimulere til, og opprettholde, mangfoldet i aktivitetstilbudene, og 3) *aktivitet*. Det siste omfatter deltakelse og ikke-deltakelse i det kommunale tilbudet innen sektoren.

3.1 Gamle Asker kommune

Gamle Asker (Askerbygda) var fram til slutten av 2019 en egen kommune ved Oslofjorden i tidligere Akershus fylket, med grensen mot Bærum i nord-vest, Lier i nord og

Røyken i sør. Det høyeste fjellet heter Bergsåsen (også kalt Hagahogget, 459 moh.) [Store norske leksikon 2019]. Antall innbyggere på slutten av 2019 var 62103 [Kommunefakta 2019]. I 2019 hadde 21% av Gamle Askers innbyggere innvandrerbakgrunn (10,9% av dem kom fra andre europeiske land) [Data om Innbyggere, sysselsetting og næringsliv... 2019]. Befolkningsfordelingen etter alder så følgende ut:

Tabell 1. Befolkningsfordeling etter alder i Asker kommune i 2019.

Alder	Antall innbyggere i Gamle Asker kommune
0-5 år	4258
6-18 år	11217
19-24 år	4365
25-66 år	33255
67-79 år	6248
80+ år	2760

Kilde: Kommunefakta [ssb.no].

Gamle Asker kommune hadde en kommunedelplan for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv publisert i 2016, som skulle gi innspill til andre politiske prosesser som for eksempel Handlingsprogram og Kommuneplaner. Noen kulturtiltak ble også nevnt i denne planen. Sammenslåingen med Røyken og Hurum ble derimot ikke tatt i betraktning. Informanten fra kommunen mener at kontakten mellom politikere, kommunale etater, og lag og organisasjoner var veldig bra. Det har vært langt lavere interesse for friluftslivet enn idrett, og det har blitt reflektert i politiske prioriteringer. Gamle Asker hadde også en temaplan for kultur: «Kulturplan 2016-2020» vedtatt av kommunestyret som besto av representanter fra bl.a.: komite teknikk, kultur og fritid, kulturhuset og kulturskolen. Denne planen ble lagt i grunn for kulturarbeidet og handlingsprogramarbeidet fram til 2020. Allerede i 2017 samarbeidet Gamle Asker, Røyken og Hurum for å utarbeide et kunnskapsgrunnlag innen tjenesteområder kultur, idrett og frivillighet. Det er også verdt å nevne at både Asker Idrettsråd og Asker Kulturråd har ansatt daglig ledere.

Gamle Asker kommune har en omfattende kommunal innsats rettet mot kultur, idrett, friluftsliv og nærmiljø. Kostratall for 2017 viser at Gamle Asker sine netto driftsutgifter per innbygger utgjør en større andel av de totale driftsutgiftene enn de gjør i Røyken og Hurum. På kulturfeltet har kommunen jevnt over høyere driftsutgifter enn de andre kommunene. Innen idrett er det de kommunale idrettsanleggene som utgjør en stor del av utgiftsposten og som trekker driftsutgiftene opp. Tall fra Idrettsindeksen [Telemarksforskning 2020] viser at denne posten økte ytterligere i 2018. Driftsutgiftene til andres idrettsanlegg er derimot lave. Driftsutgifter knyttet til nærmiljø og friluftsliv er trolig litt misvisende i Kostra ettersom tallene også inkluderer utgifter knyttet til naturforvaltning, mens en del av utgiftene knyttet til friluftsliv og nærmiljø trolig er plassert på kultur.

Tabell 2. Nettoutgifter i kroner per innbygger i Asker i 2017.

Netto driftsutgifter i kroner per innbygger i Asker 2017	
Sum Kultur	1 584
Aktivitetstilbud barn og unge	132
Bibliotek	324
Kino	0
Muséer	84
Kunstformidling	12
Musikk- og kulturskoler	284
Andre kulturaktiviteter og tilskudd til andres kulturbygg	360
Kommunale kulturbygg	388
Sum Idrett	998
Idrett og tilskudd til andres idrettsanlegg	133
Kommunale idrettsbygg og idrettsanlegg	865
Sum Nærmiljø og rekreasjon	357
Rekreasjon i tettsted	50
Naturforvaltning og friluftsliv	307
Sum Kultur, idrett, nærmiljø og rekreasjon	2 939

Kilde: Kostratall 2017 [ssb.no].

3.1.1 Anlegg

Idrett og fysisk aktivitet

Gamle Asker kommune eide de fleste av anleggene som fantes innenfor sin kommunegrense, og Nye Asker eier fortsatt de samme anleggene etter sammenslåingen. Idrettsindeksen 2018 viser at nesten 60% av idrettsanleggene i Asker er kommunalt eide, mens resten fordeler seg likt mellom idrettslag (21%) og andre selskap og organisasjoner (20%). De kommunalt eide anleggene har særlig bedre kapasitet og/eller kvalitet enn anleggene som er eid av andre selskap og organisasjoner. Hovedårsaken til dette er trolig at over 11% av andre anlegg er mindre nærmiljøanlegg eid av velforeninger. Vi finner bare små forskjeller mellom kommunalt eide og idrettslagseide anlegg i dersom vi ser på anleggspoeng [Telemarksforskning 2018a]. Informanten fra Gamle Asker oppsummerer:

Kommunen er en stor anleggseier og -drifter. Ulikheten til Røyken og Hurum er påtagelig. Kommunen eier hovedandelen av anleggene. Så har man stilt en del anlegg til rådighet slik at lagene kan utvikle dem. Grunnen til rådighet er gratis, så har lagene utviklet anlegg. Lag har også tatt over anlegg med kunstgress og overtar driftsansvaret. Vi utviklet et samarbeid over tid og denne er introdusert fra 2017-18 som prøveordning. Skulle evalueres etter 5 år, ser bra ut. Fornuftig.

Spørreundersøkelsen identifiserte ulike former av eierskap og drift: kommunal drift, idrettsanleggs drift og kommersielle utleiery. Halvparten av idretts- og friluftslag som deltok i undersøkelsen bruker anlegg som er eid og driftet av kommunen. Noen få idrettslag trente i anlegg som var eid av private selskap eller de hadde egne anlegg. I noen tilfeller leier idrettslaget anlegget fra sitt eget driftsselskap. De fleste lag som svarte på undersøkelsen hadde en leiekontrakt uten driftsavtale med kommunen, mens noen få signerte en kontrakt med driftsavtale. På grunn av for liten kapasitet måtte lag av og til leie anlegg utenfor kommunen. I 2016 introduserte kommunen en langtidsleiemodell («eie/leie sak») som i stor grad gjaldt for utendørs fotballanlegg. Modellen var utarbeidet for å sikre rettferdighet knyttet

til fordeling av tilskudd til anleggsdrift. Summen av tilskudd for idrettslag var avhengig av størrelsen av anlegget (antall m²). Kommunen dedikerte mye midler til fotballanlegg, derav det er disse anleggene som er størst og trenger mest penger til drift.

Trening i kommunale anlegg har vært gratis for lag og organisasjoner innen vanlig åpningstid, og mot betaling etter åpningstiden (kvelder og helger). Det ble uttalt et sterkt ønske om harmonisering av tilbudet, slik at det er likt for alle typer anlegg, idretter og grupper. Treningstidsfordelingen for mange lag i Gamle Asker var basert på Askermodellen, som har vært justert av kommunen og AIR i løpet av mange år. Askermodellen benyttes til fordeling av fast ukentlig treningstid i kommunens idrettshaller og det finnes særskilte retningslinjer for både lagidretter og individuelle idretter [Reglement for fordeling av treningstid til idrett 2014]. Modellen er sett på som stabil og kjent blant lag og organisasjoner. Kritikk mot modellen handler om at det bare er lag som spiller i serien som er tatt med i den matematiske beregningen av treningstiden. En slik fordelingsmåte leder gjerne til at noen lag overfokuserer på seriespill, mens idrett som rekreasjon blir nedprioritert. Et av lagene i undersøkelsen rapporterer:

[Modellen] tar ikke hensyn til spillere som ikke spiller i serie. Mulig å forstå retningslinjer dersom man har kontinuitet på administrasjonssiden slik at man kan vektlegge ønsker om hall og halltid i møtene, men dette er utfordrende og krever mye av idrettslaget.

Noen lagrepresentanter mener også at Askermodellen ikke tar hensyn til økning i medlemsmassen eller spillernes alder. Det finnes heller ingen egne kriterier for eliteidretten. I noen spesielle tilfeller ble fordelingen gjort internt mellom lag som brukte samme anlegg (t.d. ishall, basketball-anlegg). Sammenlignet med Røyken og Hurum hadde Gamle Asker et høyere nivå av profesjonalisering innen drift av lag og anlegg (t.d. flere ansatte med lønn, større administrasjon). Samtidig er den noen lag som i hovedsak baserer seg på frivilligheten som en måte å sikre billigere drift av anlegg.

Respondenter fra Gamle Asker som deltok i undersøkelsen for lag og organisasjoner mener eksisterende anlegg har for liten kapasitet og at det er behov for flere anlegg. Om vi ser på anleggspoengene til Asker i Idrettsindeksen [Telemarksforskning 2020], ligger kommunen litt under landsgjennomsnittet for anleggspoeng per 1000 innbygger, og langt under landsgjennomsnittet i anleggspoeng per aktive. Dette bekrefter respondentenes opplevelse av at anleggene i Asker har dårlig kapasitet og/eller kvalitet sammenlignet med antallet aktive som er i kommunen. Ungdata [2019] om ungdom i Asker viser at ca. 75% av ungdommene er tilfreds med idrettsanleggene i kommunen gjennom både ungdomsskolealder og videregåendealder. Ungdommene er klart mer fornøyd anleggstilbudet enn ungdommene i Røyken og Hurum. Idrettsindeksen [2020] viser til innbyggerundersøkelser der innbyggerne i Asker er meget fornøyd med mulighetene for egentrening i kommunen, men antallet respondenter fra kommunen er så lavt at vi ikke kan konkludere med at dette er representativt for alle innbyggerne.

Idrettsindeksen [Telemarksforskning 2020] viser at det er langt flere og større andel ansatte i idrett- og friluftslivsorganisasjoner i Asker enn i Røyken og Hurum, samtidig tyder Frivillighetsbarometeret [2018] på færre frivillige deltakere. Det er særlig andelen ansatte i idrettslag og -klubber og treningssentre som er høy i Asker sammenlignet med både Røyken, Hurum, sammenlignbare kommuner og snittet i Norge forøvrig. Siden Asker har en større andel kommunale idrettsanlegg er det mulig at en del driftsoppgaver knyttet til anlegg ikke blir fanget

opp av Idrettsindeksen dersom personalet ikke har drift av idrettsanlegg som sin hovedoppgave.

Kultur

Ifølge informanter fra kommunen og svar i spørreundersøkelsen, har bygg og anlegg til kulturbruk i stor grad vært kommunale. Dette har typisk dreid seg om barne- og ungdomsskoler, grendehus og kirker, samt Asker kulturhus. Ungdomsklubber har holdt hus i eller ved skolebygg. Bibliotek tjenester i gamle Asker kommune hadde lokaler i Asker kulturhus og i Heggedal i tilknytning til innbyggertorg og nærmiljøsentralen. Kulturskolen, som fra 2020 også inkluderer Asker dans og ballettskole, har holdt hovedkvarter i et lokale kalt *Låven*, som gjenspeiler at det er en ombygd låve. I tillegg har nærmere 30 ulike undervisningssteder blitt benyttet til kulturskoleaktiviteter. Ifølge en informant mangler kulturskolen egnede lokaler for undervisning, fremføring/visninger, lagre og arbeidsplasser for lærerne. Ifølge en annen, har ikke kvaliteten på kulturskolelokalene vært gode, men man har nå vedtatt å bygge om og oppgradere disse. Da skal det bl.a. bli plass til teater.

Det som peker seg særskilt ut for Asker er at de har et profesjonelt og velfungerende kulturhus. Også dette er kommunalt eid, og huser samtidig kulturadministrasjonen i Asker kommune. Både for kulturhuset og de andre anleggene har kommunen hatt subsidierte priser. I mange tilfeller har det vært og er det helt gratis for lag og organisasjoner å bruke dem. En informant som kjenner kommunen godt, forteller at den har vært flink til å gi gratis rom til øving. For barn og unge har det vært helt gratis, men også for voksne har slike øvinger «stort sett» vært gratis. Kulturhuset har ifølge informanten operert med en todelt prisliste, der frivillige aktører bare har betalt for framføringer, ikke øving. Selv da har de hatt redusert leiepris og 30-40% rabatt på teknikere. Det er dyrt å leie kulturhus, så istedenfor å leie de største salene har mange valgt å ha framføringer der de øver. Asker har videre vært flinke til å ha en konsistente politikk på dette feltet – det har vært likt for alle. Ved bruk av skoler på kveldstid og i helger har kommunen operert med en tilsynsvaktordning, der brukerne har måttet betale hvis ikke tilsynsvakter er der (særlig aktuelt på helg).

Siden mange av anleggene kultur bruker ikke primært er laget for slik bruk, er de heller ikke optimalt egnede. Særlig peker flere på at korpene sliter med å finne velegnede lokaler, særlig med tanke på akustikk. Mange peker også på at disse lokalene er upraktiske og mangler lagringskapasitet. Det siste er ikke minst viktig for korps. En informant hevder dessuten at kulturfeltet taper mot idretten i «kampen» om bruk av bygg og anlegg. Flerbrukshaller, som ble bygd for å huse både kultur og idrett, blir i hovedsak brukt til idrett og i langt mindre grad som kulturlokale. Informanten forteller at kommunen nå er i ferd med å bygge flere nye skoler. Disse skal ha forsamlingshall, stor nok til å ha bl.a. korpsøvelse. Dette i tillegg til idrett-/flerbrukshall, som er forbeholdt idrett. Man vil dermed skille kultur og idrett, noe som med tanke på erfaringene fram til nå virker fornuftig. Samtidig bygges det også ekstra øvingsrom.

På spørsmål om kommunen legger til rette for semi- og uorganiserte kulturaktiviteter, og om disse har tilgjengelige lokaler, er svaret at man har satset på f.eks. lokaler til bandøvinger osv. Det er blant annet flere såkalte musikkbinger i kommunen. I tillegg finns det bandrom i kulturhuset. Øvingslokaler til større musikkensembler, f.eks. storband o.a. er det imidlertid dårligere med. Store lokaler er i det hele tatt mangelvare, forteller informanten. Kommunen har ikke tilbud om atelier, og heller ikke noe tilbud til filmskapere. En informant vi snakket med beklaget dette og pekte på at Asker er hjemkommune for mange kunstnere, som

man kanskje burde gi et bedre tilbud. Som vi har vært inne på flere ganger har nok Askers tilbud vært preget både av en ensidig satsing på barn, unge og breddeaktivitet, og «eksportert» talenter og sitt profesjonelle kunst- og kulturliv til rundtliggende kommuner som Bærum og Oslo.

Gamle Askers satsing på ungdomsklubber, var ifølge en informant svært god, særlig sett i forhold til de andre to kommunene som er med i nye Asker. Ved sammenslåingen hadde denne budsjettposten ca. 8 millioner kroner i Asker, mens man etter sammenslåingen nå har 8, 2 mill. til samme formål. Siden Asker var så dominerende oppleves det nå som at de «har tatt ove» dette feltet, noe de to andre tidligere kommunene, ifølge informanten, er fornøyde med. Det samme er tilfelle for bibliotekjentesten. Asker hadde og har et godt tilbud, mens de andre to kommunene har hatt et mye mer redusert tilbud. En informant med kunnskap om denne tjenesten forteller at man etter sammenslåingen har sett at Røyken og Hurum er glade for å «bli tatt opp i» Asker. De føler det som at mamma og pappa har vært lenge borte og at de nå endelig har kommet hjem og ordnet opp, forteller informanten med en analogi, og mener selvsagt at Asker her er mor og far. Ifølge informanten handlet dette både om organisering og ressurser.

Når det gjelder tilgjengelighet til kulturlokaler har man i Asker hatt få problemer med underkapasitet, selv om enkelte hevder at de tilgjengelige lokalenes egnethet kan diskuteres. Ingen av informantene eller respondentene i surveyen forteller om vansker med å få plass eller tid til å øve, selv om en informant forteller at dette i en viss grad er i endring. «Det er blitt flere og flere konserter» forteller informanten, noe som fører til at man i økende grad må jobbe for å fordele tid. Et eksempel er tre dansekompanier som ønsker tid for forestillinger, og hvor man har måtte hatt møter for å fordele tid. Dette siste peker mot et viktig poeng, nemlig at der situasjonen for øving er god, er situasjonen med tanke på kapasitet for framføringer, som konserter, danseforestillinger osv. vanskeligere. En informant vi snakket med, med god oversikt over kommunens lokaler, forteller:

Vi opplever ikke kø, kulturhusene står tomme. Men alle vil ha framføringer fra torsdag til søndag. Og november og desember, og mai og juni er populære måneder. Da ønsker mange plass til sine framføringer. Ingen vil ha i januar eller september, Vi må prøve å fordele, og jeg synes vi har klart det ganske bra.

En informant forteller at man ikke egentlig har hatt noen praksis eller retningslinjer for prioriteringer, men at frivillige alltid går foran. Samtidig kan det særlig for kulturhus by på utfordringer fordi de er avhengige av inntjening, for ikke å gå i underskudd. De kan ikke bare basere seg på brukere fra det frivillige kulturlivet, og fordeling av tid blir slik en avveining mellom å gi et godt tilbud til ulike grupper i samfunnet.

Også i spørreundersøkelsen forteller respondentene om ryddige forhold mht. lån og bruk av de kommunale lokalene. På spørsmål om hvilke retningslinjer for tildeling av tid på anlegg man har forholdt seg til, svarer flertallet ulike varianter av at man har blitt tildelt fast tid i forkant av nytt skoleår, eller at man har blitt enige om slik bruk for ett eller flere år om gangen. En respondent, et musikkensemble, svarer at de inngikk en avtale med kulturskolen om lån av lokaler til øving i 2008, og at den avtalen har stått ved lag fram til nylig, da kulturskolen hadde behov for lokalene selv. På spørsmål om fordeler og ulemper ved praksisen, skriver flere at fordelene er at bruken er satt i system og at forutsigbarheten er stor. For musikkensemblet betyr det at de ikke lenger har tilgang til kulturskolens lokaler at de må finne en erstatning. Det er

ikke lett. Som vi skrev over, er nettopp tilgangen til øvingsrom for større ensembler mangelfull. Flere av informantene og brukerne forteller altså om en praksis for bruk av kommunens lokaler som har fungert bra rent praktisk, med der lokalene ikke alltid har vært velegnede. I tillegg har større grupper, som musikkgrupper, korps, dansegrupper osv. hatt mangel på egnede lokaler, og har måttet nøye seg med mindre egnede rom. Et annet moment knyttet til kommunesammenslåing og lokaler, som en informant trekker fram, er at man i den nye kommunen vil ha flere lokaler å fordele aktiviteten ut over. Håpet er at man dermed kan effektivisere noe, og få gevinst av det.

Selv om mange melder om at kontakten med kommunen om lokaler har vært forutsigbar og ryddig, er likevel flere usikre på hvordan dette blir framover, med ny kommunestruktur. Bekymringen går særlig på at byråkratiet skal bli mer omfattende og «ugjennomtrengelig». En informant målbærer dette:

I gamle strukturen var det slik at vi hadde hotline til ordføreren, kulturhus osv. Etter 1.1.2020 er det endring, færre sjefer i kommunene, og større områder, så det er vanskeligere å nå fram, men jeg har fortsatt bra dialog. Før kunne man bare ringe faste kontakter. Nå er staben flyttet på, og kommunene leter etter en nye system for leie av lokaler – de skal prøve et digitalt system. Jeg er redd at det blir tungvint.

Samtidig som dette er en bekymring det er lett å forstå og ha sympati for, kan man også tenke motsatt, at ny kommunestruktur vil åpne for at flere får tilgang til kommunen på likere vilkår. Der noen få, tunge aktører før nettopp hadde 'hotline' til ordføreren, og dermed fikk gjennomslag, vil kanskje en omorganisering føre til større likebehandling og at alle starter med blanke ark. Et annet moment som flere informanter og brukere gir uttrykk for, er at det hviler usikkerhet rundt disse spørsmålene så lenge man ikke har fått nye, tydelige retningslinjer for den nye kommunen. Mange venter spent på slike nye retningslinjer og forteller at uvissheten tærer på.

3.1.2 Tilskuddsordninger

Tabell 3. Fordeling av tilskudd på ulike områder i Asker 2019. Merk: Nærmiljøanlegg inkluderer kommunalt drevet frivillighetssentral.

Tilskudd Asker	Sum	Andel
IDRETT	9 503 410	100 %
Idrettsråd	790 000	8 %
Anleggstilskudd	2 800 000	29 %
Barn og unge	3 913 410	41 %
Spesielle funksjonsbehov	360 000	4 %
Integrering/inkludering	760 000	8 %
Økonomisk vanskeligstilte	800 000	8 %
Andre tilskudd og avtaler	80 000	1 %
FRILUFTSLIV OG NÆRMILJØ	8 421 302	100 %
Nærmiljøanlegg	2 975 000	35 %
Friluftslivsanlegg	5 446 302	65 %
KULTUR	8 041 590	100 %
Kulturråd	800 000	10 %
Anleggstilskudd	3 220 000	40 %
Barn og unge	1 361 590	17 %
Spesielle funksjonsbehov	250 000	3 %
Integrering/inkludering	150 000	2 %
Andre tilskudd og avtaler	2 260 000	28 %
ANDRE	2 120 000	100 %
Spesielle funksjonsbehov	880 000	42 %
Integrering/inkludering	-	0 %
Økonomisk vanskeligstilte	-	0 %
Barn og unge	1 200 000	57 %
Diverse priser og gaver	40 000	2 %

Kilde: Sammenstilling basert på oversikt over tilskudd og faste avtaler 2019 fra Asker kommune.

Gamle Asker har to ordninger som går på tvers av idrett, kultur og friluftsliv og som derfor ikke faller inn under de andre tilskuddsordningene. Fritid med bistand er et tilbud til folk med spesielle funksjonsbehov for å integrere dem i fritidsaktiviteter. Ordningen har ca. 40 brukere og fritidskontakter tilsvarende to årsverk. Ordningen mottar i dag statlige midler som gradvis trappes ned til de faller ut i 2021. En kommunal videreføring skal politisk behandles i 2020. Aktiv i Asker er et digitalt aktivitetskort som gir barn og unge oversikt over aktiviteter og arrangement, gratistilbud og rabatterte priser. Ordningen har mottatt et større tilskudd fra BufDir som pilotprosjekt i 2020/2021.

Idrett og fysisk aktivitet

Gamle Asker sine tilskuddsordninger til idrett er omfattende og i hovedsak rettet mot barn og unge gjennom driftstilskudd/hodetilskudd for medlemmer 6-19 år, aktivitetstilskudd og BUA-ordningen. Hodetilskuddet lå på ca 200 kr per medlem. Anleggstilskudd fordeler seg mellom drift av idrettslagene sine egne anlegg (12%) og prosjektering og utvikling av nye mindre anlegg (17%). Gjennom Asker idrettsråd sin ordning Idrettsglede, tildeles 4% av tilskuddene til aktiviteter og tiltak for folk med spesielle funksjonsbehov. Gjennom aktivitetsguideordningen fikk integreringstiltak for å rekruttere innvandrere til idrettsaktiviteter

8% av tilskuddene i 2019, men denne tilskuddsposten er blitt noe redusert i 2020. Tiltak rettet mot økonomisk vanskeligstilte barn fikk 3% av tilskuddene, mens gatefotballen som vi velger å definere under samme kategori, fikk 5% av tilskuddene gjennom en fast avtale med kommunen. En liten pott går også til utøvere på nasjonalt og internasjonalt nivå mellom 16 og 25 år i form av idrettsstipend. Den store utgiftsposten knyttet til nærmiljøanlegg i Asker er frivillighetsentralen, som ikke er en del av den vanlige tilskuddsordningen, men en del av den kommunale strukturen. Vi har likevel valgt å ta det med her for å synliggjøre utgiftsposten. I tillegg har Asker velforbund en fast avtale på 50 000 kr. Friluftsfeltet er i stor grad basert på faste avtaler om støtte til drift av organisasjoner eller vedlikehold av uteområder, men en del av friluftslivsorganisasjonene som for eksempel Asker Turlag og Speideren mottar også driftsmidler som hodetilskudd fra kulturmidlene. Asker Turlag mottar også midler gjennom en partnerskapsavtale for å gjennomføre inkluderingstiltak og andre tiltak etter avtale, og i 2020 også prosjektmidler til Ung Friluftsliv for å utvikle friluftstilbud for ungdom i hele Asker. NaKuHel mottar midler til aktiviteter for skolebarn, arbeidstrening og turgrupper for demente. Vi har ikke lyktes i å få en fullt oppdatert liste fra oppdragsgiver på hva alle avtaler omhandler, og vi antar derfor at summen er noe større enn det oversikten viser. Selv om friluftslivsfeltet ikke har tilgang til like mange tilskuddsordninger som idrett viser oversikten at det tildes betydelige kommunale midler til nærmiljø- og friluftslivsorganisasjoner i Gamle Asker kommune.

Nesten alle lag og organisasjoner som deltok i spørreundersøkelsen søkte i 2019 driftstilskudd til sin organisasjon. Mange av dem søkte også kommunale aktivitetsmidler, tilskudd til drift av private idrettsanlegg og prosjektmidler for barn og unge. Noen få lag hadde fokus på midler til økonomisk vanskeligstilte og integrering, i tillegg til et lag som søkte støtte til idrettskontakter. Ut fra informasjonen samlet gjennom spørreundersøkelsen kan man se at mange lag i 2019 fikk cirka halvparten av tilskuddet de ba om.

Asker Idrettsråd (AIR) har spilt en viktig rolle i tilskuddstildelingen helt tilbake til 2016, det vil si tilbake til når avgjørelsen om sammenslåingen ble vedtatt. Hurum og Røyken hadde på den tiden egne idrettsråd, mens Asker Idrettsråd arbeidet på tvers av daværende kommunegrenser for å forberede idrettsfeltet til kommunesammenslåingen i 2020. Siden det har AIR tatt ansvar for fordeling av en stor del av tilskuddene, samt hatt tett dialog med lag og organisasjoner. Tildeling av midler i Asker er sett på som oversiktlig og rettferdig, der større aktører får mer tilskudd, men må samtidig drifte større anlegg, og i tillegg har toppidrettslag høyere treningsavgifter. Kritikken til den modellen som har vært i bruk har vært rettet mot aldersinndeling. Gamle Asker kommune ga tilskudd til lag i forhold til antall medlemmer t.o.m. 19 år, mens i Bærum har det vært t.o.m. 25 år. Til sammenligning er det 6-25 år som gjelder i Norges Speiderforbund.

Kommunal støtte har vært viktig for lag og organisasjoner, men utgjør sjelden mer enn 30% av hele driftsbudsjettet (ifølge respondenter som deltok i undersøkelsen). Mange lag har rapportert at det utgjorde mindre enn 10% eller at de ikke har mottatt støtte. Derimot hadde medlems- og treningsavgifter størst betydning for nesten alle lag og organisasjoner.

Kultur

I Asker har man hatt flere forskjellige tilskuddsordninger, både til drift og prosjekt. Disse kommuniseres godt og kulturlivet er velkjent med dem. Kommunen og kulturlivet har videre, ifølge kommunen selv, en god dialog rundt fordelingen av midlene, og det er lite klager. Dette støttes av kontrollutvalget i Asker kommunes forvaltningsrevisjon av tilskudd til idrett og kultur

fra 2018. Selv om den kommunale støtten ikke utgjør en stor del av omsetningen til lag og organisasjoner på kulturfeltet – ifølge svarene på vår survey utgjorde støtten i gjennomsnitt 16,5 % av omsetningen for de til sammen 17 lagene/organisasjonene som svarte på spørsmålet – er den ifølge datamaterialet svært viktig. Driftstilskuddet har blitt tildelt i form av et hodetilskudd, altså et tilskudd per påmeldte deltager. Tilskuddet har hatt aldersgrense, dvs. kun gitt til barn og unge, opp til 19 år. Tilskuddet har vært gitt likt til idrett og kultur. Særlig det siste har ifølge en informant fra kulturfeltet vært problematisk. Argumentet er at mange av driftskostnadene for lag og foreninger innen kultur, f.eks. korps, er like høye, om ikke høyere, som for idrettslag, selv om antall deltagere er mindre. Idrettslagene har dermed hatt betydelige stordriftsfordeler, og har hentet ut mye støtte til mange medlemmer. Korpsene har begrensninger for hvor mange som kan, eller ønsker, å være med, men har likevel faste og store utgifter. Ifølge informanten vil en fotballklubb typisk kunne få 600 - 700 000 kr., mens et skolekorps kanskje bare får 10 000. Dette blir, ifølge informanten, urettferdig. Samtidig viser surveyen at dette nok er en noe skjev framstilling av situasjonen. Asker skolekorps mottok i fjor 40 000 kr i kommunal driftsstøtte, etter å ha søkt om 37 000 (altså mindre enn tildelt). Bondi og Vetre Skolekorps mottok på sin side 87 000 i kommunalt tilskudd. I tillegg til de direkte tilskuddene har noen lag og organisasjoner blitt støttet mer indirekte. Spesifikt gjelder dette korpsene i gamle Asker kommune, der utgifter til dirigentene, som utgjør en stor del av driftsbudsjettet, har blitt subsidiert med 50 % gjennom den kommunale kulturskolen. Dette beskrives av flere som en svært viktig og god ordning. Likevel har den vært lite «synlig», noe som gjør at den kanskje ikke har blitt verdsatt så mye som den fortjener. Likevel ser vi at avstanden opp til idrettslagenes tilskuddssummer i nominelle summer er stor.

Flere informanter mener dessuten at man burde satset noe mer på talenter, på voksne og på profesjonelle kunstnere og kulturarbeidere. Der støtten til bredde og til barn og unge har vært god, har voksne og profesjonelle fått nei. Flere av informantene vi snakket med hevdet at disse to forholdene var en viktig forklaring til at lag og organisasjoner på kulturfeltet har blitt hengende igjen i en stadig profesjonalisering som idrettsfeltet har ledet an. For mye på kulturfeltet har vært avhengig av dugnad og frivillighet, og få lag og organisasjoner her har f.eks. kunnet ansette noen i administrative funksjoner. Slike funksjoner, med kvalifiserte og kompetente ansatte, er viktige dersom man ønsker å systematisk utvikle og heve kvaliteten i lagenes drift. Ikke minst handler slik systematisk profesjonalisering om å skaffe ekstern finansiering, f.eks. fra staten, for å kunne gjennomføre større satsinger osv. En informant forteller eksempelvis at man ofte er litt misunnelig på idrettsfeltet, «de har en annen måte å drive på og er mer proffe». Dette har gjerne sammenheng med at idretten i noen grad har ansatt administrativt personell.

Et annet moment som tas opp av en av informantene, er at mye av støtten som gis lagene innen kultur i realiteten går tilbake til kommunen gjennom krav om leie f.eks. for bruk av framføringslokaler. Det dreier seg dermed i realiteten om internfakturering. Dette er trolig en utbredt praksis i kommune-Norge, men likevel noe man bør diskutere hensiktsmessigheten av ved utforming av ny tilskuddsmodell for kulturfeltet i Asker.

I tillegg til driftstilskudd, deler Asker ut aktivitetstilskudd. Som vi har sett fordeles dette tilskuddet på idrettsiden ut av Asker idrettsråd. For kultur sin del, fordeles tilskuddet av kulturavdelingen i kommunen. Lagene søker om beløp til aktiviteter, og støtten tildeles etter en skjønsmessig vurdering. På tross av at flere av informantene forteller at de er fornøyde

med kulturlivets vilkår i Asker generelt, mener flere likevel at støtten til arrangement og prosjekt er for dårlig. Dette støttes av flere tilbakemeldinger i surveyen.

3.1.3 Aktiviteter

Idrett og fysisk aktivitet

I Gamle Asker har noen få idrettslag drevet med eget eliteprogram, ofte i form av ekstratrening der laget dekket lønn til trenere. I noen tilfeller ble også medlemmer sendt ut fra kommunen for å trene i Oslo eller andre steder i Viken fylket, og da bidro ofte laget med støtte til reise- og turneringsutgifter. Ifølge Asker Idrettsråd betalte Toppidretten i Gamle Asker høyere treningsavgifter enn barneidretten, men de tjente også egne penger på sponsoravtaler og store arrangement. Gamle Asker hadde 3 toppidrettslag og det ble understreket at mye var basert på frivilligheten (foreldre). Før fikk elitelag ekstra treningstimer under fordelingen, men denne ordningen ble tatt bort gjennom en politisk avgjørelse.

Organisasjonslivet innen idrett og fysisk aktivitet viser et svært mangfoldig tilbud, i en variasjon og et antall som er langt høyere enn i Røyken og Hurum. Det er 156 idrettsgrupper i kommunen knyttet til 36 hovedgrener av idrett. For omtrent $\frac{1}{3}$ av hovedgrenene finnes ikke tilsvarende tilbud i Røyken eller Hurum. Innen friluftslivet er flere nasjonale medlemsorganisasjoner representert, der særlig DNT, men også speideren kan vise til relativt sett høyere medlemstall enn landsgjennomsnittet. Statistikk fra Viken Idrettskrets (2018) som idrettslagene har rapportert inn viser at hele 45% av innbyggerne i kommunen er medlemmer av et idrettslag og at det er en større andel menn enn kvinner som er medlemmer. Likevel er det en høyere andel aktive blant kvinner enn blant menn i idrettslagene for alle alderstrinn utenom 6-12 år. Ikke overraskende er alderssammensetningen i idrettslagene i Asker yngre enn alderssammensetningen i kommunen, og det er særlig barn og unge fra 6 til 19 år som er aktive medlemmer. Ellers viser tallene en gradvis nedgang både i medlemmer og aktive medlemmer fra barneidretten (6-12) til voksenidretten (20-25), men aktivitetsnivået til de som til enhver tid er medlemmer holder seg jevnt høyt gjennom hele barne- og ungdomstida. Særlig kvinnelige medlemmer er aktive helt opp i voksen alder. Svar fra Ungdata [2019] viser at andelen som trener med idrettslag minst en gang i uken blir halvert fra ungdomsskolen til videregående. Noe av forklaring på dette er nok at ungdom i Asker er lengre aktive i idretten enn i Røyken og Hurum, der frafallet i større grad kommer i ungdomsskolealder. Likevel opprettholder nesten 90% av ungdomsskoleelevene trening minst en gang uka etter at de begynner på videregående skole, men det skjer en markant forskyving av treningen fra organiserte treninger til treningsstudio. Både blant yngre og eldre ungdom er det egenorganisert trening og ikke-organisert fysisk aktivitet som har størst oppslutning blant ungdom i Asker.

Respondenter fra Gamle Asker som deltok i undersøkelsen for lag og organisasjoner ser på kapasitet i eksisterende, og mangel på nye anlegg, som den største barrieren for å få flere deltakere med på aktiviteter. Økonomiske grunner er også av stor betydning. Oftest er disse grunnene utgifter knyttet til utstyr, medlemskontingenter og leiepriser. Noen påpekte også at lag må konkurrere i rekrutteringen av barn og ungdom, og at fotball tar mye av tiden (aktiviteter flere ganger i uken). Mange lag meldte inn at de er forberedt til å støtte personer med vanskelig økonomisk situasjon med gratis plass på laget eller redusert medlemsavgift. Asker Idrettsråd har vært involvert i tildeling av tilskudd til vanskeligstilte ved å kontrollere selve tildelingen gjennomført av lag. Kontrollen til AIR fokuserte hovedsakelig på å skille mellom

betalingsevnen og betalingsviljen til medlemmer. I Gamle Asker hadde man også Fritid med Bistand, en ordning der personer med nedsatt funksjonsevne eller med rusproblemer får hjelp av en lønnet fritidskontakt til å delta i fritidsaktiviteter. Gamle Asker kommune har tilbud om ledsagerbevis for ledsager til personer med nedsatt funksjonsevne. Beviset gir gratis adgang til ledsager på de aktivitetstilbudene som er en del av ordningen. Kommunen har også et inkluderingstiltak for innvandrere, der aktivitetsguider formidler informasjon om fritidstilbud på ulike språk og inkluderer barn, unge og deres familier i ulike fritidstilbud. Noen respondenter mener at dette er gode ordninger som bør utvides slik at det er mulig å involvere enda flere personer med spesielle behov i idrett og friluft. Samtidig har målet både til AIR og kommunen vært å integrere alle. Likevel tyder svarene i Ungdata [2019] på at ungdom i Gamle Asker som kommer fra familier med dårlig råd er litt mindre aktive i fritidsorganisasjoner enn andre ungdom. I 2017 fikk Asker kommune også utarbeidet en Ungdata Junior rapport [Løvgren og Bakken 2017] som omfatter unge i alderen 10-12 år. Rapporten viser noe overlapp mellom unge med begge foreldrene født i utlandet og unge fra familier med mindre økonomiske ressurser. Det er en gjennomgående tendens i Asker at unge med begge foreldrene fra utlandet og unge med lavere sosial bakgrunn er mindre fornøyd og trygge i nærmiljøet, deltar sjeldnere på faste fritidsaktiviteter og er mindre fysisk aktive enn andre unge i alderen 10-12 år.

Gamle Asker har hatt utfordringer i å holde utlånsentraler som BUA i drift og det vurderes derfor en løsning der innbyggertorgene¹ rundt omkring i de nye kommunen får ansvar for driften.

Kultur

Det profesjonelle kulturlivet er ikke et hovedfokus i Askers kultursatsing. Snarere tvert om, er det bredde og barn og unge som står sentralt. Det samme gjelder talentutvikling. Ifølge en informant er talent noe særlig Kulturskolen snakker om², og «de heier vi på, der ligger mye av spissingen og profesjonaliseringen». Informanten tror likevel kommunen er positiv til spissing, og at det ikke trenger å være bredde for enhver pris. Men kommunen har ikke noe politikk på dette området, og eventuelle satsinger blir opp til lag og foreninger. Ifølge informanten er ikke Asker noen utpreget kunstkommune, og man savner at kommunen har en tydeligere kulturpolitikk. «Man vil gjerne noe, men man vet ikke hvordan man skal få det til», forteller informanten.

At Asker ikke er noen kunstkommune er vel et spørsmål man kan diskutere. Ifølge Telemarksforskings Kulturindeks, lå gamle Asker kommune høyt med tanke på antall kunstnere og kulturarbeidere bosatt i kommunen. 2018-tall viser f.eks. at Asker var nr. 5 på kunstneretetthet og nr. 19 på kulturarbeidere i landet. Sandnes som vi sammenlikner mye med i denne rapporten lå f.eks. på 242. og 165. plass på disse kategoriene. Ser man derimot på

¹ Asker har en sterk ambisjon om å styrke innbyggermedvirkning og engasjement gjennom utvikling av nærdemokrati og nye samhandlingsarenaer. Derfor har det vært sett som viktig å skape attraktive møteplasser, tilrettelagt for ulike befolkningsgrupper ute og inne. Dette er årsaken til at kommunen har valgt å satse på ordningen med innbyggertorg Disse skal, ifølge Asker kommunes nettsider, og flere av informantene vi snakket med, være 1) åpne møteplasser og kulturarenaer på tvers av generasjoner og kulturer, 2) et samarbeid mellom innbyggere, lag og foreninger, næringsliv og aktuelle kommunale tilbud, som bibliotek, kulturaktiviteter og frivillighetssentralen, 3) et sted hvor du kan få tjenestene nær der du bor (tidligere Servicetorget), 4) en arena for nærdemokrati basert på engasjement fra nærmiljøet. Tilbudet styres av lokale initiativ, ønsker og behov.

² Kulturskolen forteller at de bl.a. har startet et arbeid med å utvikle fordypningsprogram (ofte kalt talentprogram), i tråd med føringer i Norsk kulturskoleråds rammeplan for kulturskolen.

Asker sitt kulturtilbud totalt, gir det en 109. plass på Kulturindeksen i 2018. Nye Asker er forøvrig på 132. plass. Med tanke nettopp på antall kunstnere og kulturarbeidere, virker potensialet for å klatre på indeksen - og dermed formentlig øke opplevelsen av å være en kunstkommune - å være godt.

Selv om Asker har hatt fokus på barn og unge, har ikke dette gitt utslag for kulturskolesatsingen i kommunen. Ifølge Telemarksforskings Kulturindeks [Telemarksforskning 2018b], ligger alle de tre kommunene som nå inngår i Asker svært lavt rangert innenfor kategorien kulturskole. Av alle landets kommuner lå i 2018 Asker som nr. 317, Røyken som nr. 401 og Hurum som nr. 389. Kulturskolene selv mener dette handler mindre om kvalitet, organisering eller innhold og mer om ressursbruk, dekningsgrad, faglig bredde. Kulturskolen i gamle Asker skiller seg fra Røyken og Hurum først og fremst i størrelse. Mens kulturskolen i Røyken har 250 og Hurum 100 elever, har kulturskolen i Asker 1100 elever. Det gjør, ifølge en informant fra kulturskolen et stor forskjell. F.eks. er administrasjon i Asker dobbelt så stor som i Hurum. «Man innretter skolen annerledes når den er stor», forteller informanten. På samme måte vil størrelsen føre til forskjell i bredden. Asker og Røyken har, ifølge en informant, satset på teater, kunst og musikk, mens Hurum har fokusert på musikk, kunst og *dans*. Også mtp. fagmiljø betyr størrelse noe. Man jobber på lignende måte, men fagmiljøet er forskjellig, sier informanten. Det var og er flere lærere i Asker, og dekningsgraden var mye høyere i Asker enn de andre to kommunene. Med hensyn til undervisningstid og kontingentpolitikk, var derimot ikke forskjellene store.

En informant er opptatt av konserttilbudet og mener bl.a. at kulturhuset kunne hatt et enda bedre tilbud. Pga. presset økonomi har man her måtte satse på en bred, folkelig profil. Dette er i seg selv ikke et problem, men man kan selvsagt argumentere for at man parallelt kunne hatt et mer spisset eller spesialisert tilbud, og at dette samlet sett vil kunne stimulere til økt aktivitet i kommunen.

På spørsmål om kommunen har noe tilbud til eller satsing på kulturnæring forteller en informant at det finnes ikke. Man har ønsket å få til noe på deler av Dikemark, men dette har vært vanskelig fordi dette området og bygningsmassen er eid av Oslo kommune.

Sentralt i det kommunale arbeidet rettet mot frivillig kultursektor er å stimulere til bruk og aktivitet. Vi spurte derfor både informantene og i surveyen om hvordan Asker tenker rundt bruk, om de aktivt arbeidet med å bygge ned barrierer som hindrer deltagelse og bruk, eller har særskilte tiltak for å hjelpe sårbare eller vanskeligstilte grupper. En informant som kjenner kommunen og det kommunale arbeidet godt, fortalte at Asker nok ikke har noen særskilt, utmeislet «filosofi» rundt dette, utover at bred bruk er ønsket. En representant for kommunen sier at kommunen først og fremst har vært opptatt av å legge til rette. Denne informanten peker på at det ikke er kommunen som skal driver ting. «Vi er ikke førstelinje, det er foreningene», sier informanten videre, men sier samtidig at kommunen ikke har stilt krav om inkludering eller integrering til de samme foreningene f.eks. ved tildeling av kommunal støtte. Et tiltak kommunen har igangsatt er en ordning med fritidskortet for ungdom, en ordning der Asker for øvrig er plukket ut som pilotkommune i en nasjonal satsing i regi av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet - Bufdir. Denne ordningen gir økonomisk bistand til ungdom for å drive med fritidsaktiviteter, og man kan målrette den slik at de som trenger den mest får mest støtte.

På spørsmål om ønsker for framtidig modell for kommunal støtte til kultur, nevner flere som nevnt støtte til det profesjonelle kulturlivet. «Jeg tenker vi bør jobbe med dette i Nye

Asker», sier en, og fortsetter «Jeg ønsker at en kommune som Asker, som er så stor, skal tørre å gi også til profesjonelle». Det er særlig en tilskuddsordning for prosjektstøtte, som også profesjonelle kan søke på, som etterlyses.

Videre mener flere at kommunen bør bli flinkere på lokale-siden. Andre ønsker at politikerne blir mer aktive i kulturutviklingen. En sier «Jeg vil ikke bare ha penger, men mer kulturliv. Det koster penger men det er bedre liv. Jeg ønsker veldig at de tenker kultur som viktig for samfunnet». Vi så innledningsvis at selv om velviljen til kultur (og kanskje særlig idrett) har vært stor, har interessent for kulturpolitikk blant politikere i alle de tre Asker-kommunene nok vært mer begrenset. Med utgangspunkt i det empiriske materialet er det et behov for at både feltet selv og administrasjonen i kommunen går sammen for å øke denne interessen og bevisstheten.

Som vi også har nevnt tidligere, snakker flere av informantene om en «Asker-modell» innen de kommunale ytelsene til idrett, friluftsliv og kultur. Denne modellen har innebåret flere ressurser og satsinger. Det har i Røyken og Hurum blitt ytret ønske om at alle de tre kommunene skal komme opp på Asker-nivå, og at man dermed kan snakke om en nye Asker-modell som er på linje med gamle Asker. Dette er noe også informantene i Asker ønsker. Målet er, foruten at nivået legges som for gamle Asker kommune, like vilkår for alle, uansett hvor man bor, og like prinsipper for hvordan man løser ting uansett anleggsstruktur eller andre forskjeller. F.eks. sier en informant fra Asker: «Asker har mye tradisjon for ungdomsfritid. Jeg håper at Nye Asker legger seg på linje med gamle Asker. Jeg håper at de sier at de vil ha kvaliteten på kultur i Røyken og Hurum på nivå med Asker».

Utover dette fremhever også mange at det nå er viktig å få fortgang i prosessen med å harmonisere forvaltningen, slik at lag og organisasjoner slipper usikkerhet og igjen kan tenke framover og tenke profesjonalisering.

3.2 Røyken kommune

Røyken var fram til 31.12.2019 en kommune i tidligere Buskerud fylket, med areal på ca. 113 km². Kommunen lå på den nordlige delen av Hurumlandet, halvøya mellom Oslofjorden og Drammensfjorden. Røyken kommune grenset til Hurum i sør og Lier i nordvest. Største tettsteder er: Røyken tettsted, inkludert Midtbygda, Nærnes, inkludert Båstø, Hyggen ved Drammensfjorden, Åros og Sætre. Det høyeste fjellet er Villingstadåsen (356 moh.) [Store norske leksikon]. I 2019 hadde Røyken kommune 22 752 innbyggere [SSB], derav 18,1% av innbyggere hadde i 2019 innvandrerbakgrunn (der 11,9% kom fra andre europeiske land). Befolkningsfordelingen etter alder så følgende ut:

Tabell 4. Befolkningsfordeling etter alder i Røyken kommune i 2019.

Alder	Antall innbyggere i Røyken kommune
0-5 år	1160
6-18 år	4005
19-24 år	1449
25-66 år	12505
67-79 år	2419
80+ år	714

Kilde: Kommunefakta [ssb.no].

Røyken kommune hadde en «Kommunedelplan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet» utarbeidet for tidsperioden 2017-2020. Denne planen erstattet kommunedelplanen for 2013 – 2016, som ble revidert i oppdatert. Siden Røyken skulle inn i Nye Asker i 2020 ble det ikke ansett som nødvendig å lage en komplett ny plan for perioden frem til da. Informanten fra kommunen opplyser at en referansegruppe ble opprettet i forbindelse med arbeidet med planen for å representere ulike interessegrupper. Informanten mener også at det manglet et harmonisk samarbeid mellom politikere og idretten, spesielt når det gjelder samarbeidsavtaler og fordeling av ressurser, der også idrettsrådet var aktivt. Røyken kommune utarbeidet en strategisk kulturplan for 2015-2024, publisert før avgjørelsen om sammenslåingen ble vedtatt. Planen inneholder strategiske mål og utfordringer for kommunens virksomheter i kultursektoren, men også for park, idrett og friluftsliv. Røykens organisasjonskart viser at kommunen hadde et kulturutvalg i kommunestyret på det politisk nivået.

Røyken kommune har litt lavere kommunal innsats rettet mot kultur, idrett, friluftsliv og nærmiljø om vi sammenligner med tall fra Asker. Men Kostratall for 2017 viser at Røyken sine netto driftsutgifter per innbygger likevel utgjør en ikke ubetydelig andel av de totale driftsutgiftene i kommunen. På kulturfeltet er det særlig de lave driftsutgifter knyttet til kommunale kulturbygg som skiller seg ut, men denne posten har nok økt en del som følge av at Sekkefabrikken gikk fra privat til kommunalt kulturbygg ved årsskiftet 2020. Innen idrett er det driftsutgifter til idrett og andres idrettsanleggene som utgjør en stor del av utgiftsposten og som trekker driftsutgiftene opp. Tall fra Idrettsindeksen [Telemarksforskning 2020] viser at denne posten mer enn doblet seg fra 2016 til 2017, noe som i stor grad kan forklares med åpningen av Røykenbadet. De totale driftsutgiftene per innbygger som gikk til idrett lå i 2017 derfor nesten på nivå med Gamle Asker kommune. Driftsutgifter knyttet til nærmiljø og friluftsliv er trolig litt misvisende i Kostra ettersom tallene også inkluderer utgifter knyttet til naturforvaltning, mens en del av utgiftene knyttet til friluftsliv og nærmiljø trolig er plassert på kultur.

Tabell 5. Netto driftsutgifter i kroner per innbygger i Røyken i 2017.

Netto driftsutgifter i kroner per innbygger i Røyken 2017	
Sum Kultur	793
Aktivitetstilbud barn og unge	0
Bibliotek	271
Kino	0
Muséer	26
Kunstformidling	16
Musikk- og kulturskoler	189
Andre kulturaktiviteter og tilskudd til andres kulturbygg	241
Kommunale kulturbygg	50
Sum Idrett	928
Idrett og tilskudd til andres idrettsanlegg	784
Kommunale idrettsbygg og idrettsanlegg	144
Sum Nærmiljø og rekreasjon	399
Rekreasjon i tettsted	143
Naturforvaltning og friluftsliv	256
Sum Kultur, idrett, nærmiljø og rekreasjon	2 120

Kilde: Kostratall 2017 [ssb.no].

3.2.1 Anlegg

Idrett og fysisk aktivitet

Røyken har en større andel anlegg som er eid av idrettslag og andre selskap og organisasjoner enn Gamle Asker, og det har ikke skjedd noen endringer på dette området etter sammenslåingen. Idrettsindeksen 2018 viser at eierskap i idrettsanlegg fordeler seg omtrent likt mellom kommunen (36%) og idrettslag (37%), mens litt færre anlegg er eid av andre selskap og organisasjoner (27%). De kommunalt eide anleggene har dårligere kapasitet og/eller kvalitet dersom vi sammenligner anleggspoengene i Idrettsindeksen [Telemarksforskning 2018a]. Informanter fra Røyken støtter det som ble sagt under intervjuer med representanten fra Gamle Asker:

[I Røyken var det] ganske mye privat [anlegg]. Kommunen eide lite anlegg og ga tilskudd til private, men kompensasjonen svarte ikke til kostnadene. Man bygde etter hvert noen kommunale anlegg, men lite i forhold til Asker og Hurum. 2-3 store flerbrukshaller var til slutt i helt eller delvis kommunal eie. 1 fotballbane også, men her tok private over driften etter hvert.

Organisasjonene i Røyken har ulike eierskapsmodeller og ulike betingelser for bruk av både kommunale- og ikke-kommunale anlegg, og kommunen virker ikke å ha en enhetlig praksis. I 2017 åpnet Røykenbadet som er eid av et kommunalt foretak. Dette anlegget var Røyken kommunes største enkeltprosjekt noensinne (med areal på 8010 m²) og inneholder bl.a. et svømme-/badeanlegg, treningscenter og et eget helsesenter. Røyken Eiendom AS var byggherren, mens finansieringen og driften av anlegget var et interkommunalt samarbeid mellom kommunene Røyken og Hurum, der Hurum eide 5%. Etter sammenslåingen ble navnet til foretaket endret til Askerbadet KF. Bare 2 av 10 lag kommuniserte at kommunen både eier og drifter alle anlegg de bruker, mens to andre lag brukte flere anlegg der noen var eid og driftet av kommunen, og noen av laget selv (eventuelt at driftsselskapet var opprettet innen lagets administrasjon). Bare to av ti lag rapporterer at de fikk tilbud om gratis trening i

kommunale anlegg. I tillegg har ett av lagene sporadisk brukt kommunelokaler til møter, uten betaling. Ytterligere fem organisasjoner fikk tilskudd fra kommunen til bruk ved leie av ikke-kommunale anlegg, og like mange signerte en leiekontrakt uten driftsavtale for bruk av kommunale anlegg. Ett av lagene kommuniserte at de hadde en slik avtale for bruk av ikke-kommunale anlegg.

Når det gjelder fordelingen av treningstid mellom ulike lag (og undergrupper innen et lag) som bruker samme anlegg, så har denne vært «mindre matematisk» enn i Gamle Asker, dvs. Askermodellen har ikke vært i bruk. Derimot ble det rapportert at Idrettsrådet i tidligere Røyken kommune hadde en viktig rolle i fordeling av treningstiden. Hos de fleste lag som svarte på undersøkelsen, og som har brukt kommunale anlegg, har tildelingen foregått eksternt etter søknad til kommunen. Deretter fordelte de tid internt likt for alle eller (i to idrettslag) etter nivå, alder og antall medlemmer i ulike undergrupper. Som nevnt ovenfor, så drifter eller eier mange idrettslag i tidligere Røyken kommune anlegg selv og melder ikke om problemer med tidsfordeling etter behov i de anleggene («alle får tid som ønsket»). Derimot, informanten fra kommunen mener at det kom av og til noen klager angående tidsfordelingen, men «siden idretten selv (rådet) utviklet kriterier, tok de støytet». utfordringer knyttet til tidsfordeling har heller ikke gjort seg gjeldende i friluftslivet hvor anlegg vanligvis er utendørs og åpent for alle.

Når det gjelder prioriteringer innen idrett og friluftsliv, så hadde Røyken sterkt fokus på tilrettelegging for personer med nedsatt funksjonsevne. I forbindelse med bruk av anlegg var innendørsidrett prioriterte brukere av innendørsanlegg. Respondenter fra idrettslagene mener at de ofte mangler anlegg og at kapasitet i eksisterende anlegg ikke er tilstrekkelig. Dette blir bekreftet om vi ser på anleggspoengene til Røyken i Idrettsindeksen [Telemarksforskning 2020], der kommunen ligger godt under landsgjennomsnittet både for anleggspoeng per 1000 innbygger og anleggspoeng per aktive. Dette tyder på at anleggene i Røyken kan ha dårlig kapasitet og/eller kvalitet både i forhold til antall innbyggere og i forhold til antall aktive. Ungdata [2019] om ungdom i Røyken viser at godt over halvparten av ungdommene mellom 13 og 19 år er tilfreds med idrettsanleggene i kommunen, men at tilfredsheten avtar noe blant videregåendeelever og at ungdommene er mindre fornøyde enn ungdommene i Asker. Idrettsindeksen [2020] viser til innbyggerundersøkelser der innbyggerne i Røyken bare er litt fornøyd med mulighetene for egentrening i kommunen, men antallet respondenter fra kommunen er så lavt at vi ikke kan konkludere med at dette er representativt for resten av innbyggerne.

Idrett- og friluftslivsorganisasjoner i Røyken kommune brukte sjelden administrasjonslokaler, og oftest var det enten hjemmekontor eller kommunen sine lokaler (ifm. møter med kommuneansatte) de brukte. I Røyken kommune var det færre ansatte med lønn i idrett- og friluftslivsorganisasjoner enn i Gamle Asker, og mer av aktiviteten var basert på frivilligheten. Men Røyken ser ut til å ha en større andel ansatte knyttet til drift av idrettsanlegg enn både Asker, Hurum, sammenlignbare kommuner og snittet i Norge forøvrig. Driftspersonalet utgjør den største andelen av de ansatte innen idrett i Røyken, noe som nok kan forklares med den høye andelen ikke-kommunale idrettsanlegg. Siden mange andre kommuner har større andel kommunale idrettsanlegg er det mulig at tilsvarende driftsoppgaver i disse kommunene ikke blir fanget opp av Idrettsindeksen dersom personalet ikke har drift av idrettsanlegg som sin hovedoppgave. Idretten hadde i større grad profesjonalisert drift både

av anlegg og organisasjoner sammenlignet med friluftsliv. Idrettsorganisasjoner har også en større administrasjon enn det er blant dem som driver med friluftsliv.

Kultur

I Røyken kommune har anlegg og lokaler for kulturformål stort sett vært i kommunalt eie, dvs. at lokalene i hovedsak har vært barne- og ungdomsskoler, grendehus og kirker, men man finner også eksempler på annet, f.eks. Spikkestad kirke- og kultursenter. En av informantene vi snakket med som kjenner kommunen svært godt, forteller at særlig skolene er mye brukt til ulike kulturaktiviteter. Eksempler på dette er at korps øver i gymsaler eller at teatergrupper øver i samfunnshus, som flere steder er integrert i skolebygg. Slik bruk har i hovedsak vært gratis for brukerne. F.eks. svarer respondentene fra tidligere Røyken kommune, på spørsmål om hvilke betingelser lage og organisasjoner har / har hatt for bruk av kommunale anlegg, gjennomgående «gratis treninger/øvinger». På spørsmål om hvilke betingelser lage og organisasjoner har/har hatt for bruk av andre typer anlegg og lokaler enn de kommunale, svarer mange nedsatt leiepris. Her har nok respondentene det nylig kommunale kulturhuset Sekkefabrikken i tankene.

Et problem med bruken av de kommunale lokalene er at de i liten grad har vært velegnet til denne. Særlig er de akustiske forholdene dårlige, så teatergrupper og musikkensembler har ikke villet være der. En informant med god kjennskap til kulturlivet i Røyken kommune forteller f.eks. at Røykenhallen opprinnelig ble bygd for å huse både idrett og kultur, men at den fungerer dårlig til kulturformål. F.eks. er det en problematikk rundt at man må legge lettgulv til kulturarrangement for ikke å ødelegge for idrettsaktiviteten. Dette har ført til at idretten har overtatt, og kulturaktiviteter er nå fortrent. Kulturaktiviteter har dermed flyttet til andre lokaler, f.eks. til kirkene, som blir mye brukt.

Kulturhuset i Røyken, Sekkefabrikken, er mye brukt av kulturlivet i Røyken. Kulturhuset var tidligere et AS i 100% privat eie. Eierne tok imidlertid kontakt med Røyken kommune for å etablere et samarbeid om utviklingen av Slemmestad som kultursentrum i kommunen, og i kommunens kommuneplan ble det besluttet at Slemmestad skulle være Røykens offisielle kulturelle sentrum og Sekkefabrikken det naturlige kulturelle samlingsstedet i kommunen. Sekkefabrikken er som navnet tilsier en gammel fabrikk, og det har blitt lagt ned både mye økonomiske midler og ikke minst en stor dugnadsinnsats for å få og holde kulturhuset i drift. Kommunen har også bidratt med økonomiske midler, bl.a. for at lokalt kulturliv skulle få reduserte utgifter husleie. Lag og organisasjoner har derfor hele tiden hatt tilbud om redusert leiepris, sammenliknet med de profesjonelle aktørene som benyttet huset. Ifølge en av våre informanter har ikke dette fungert helt optimalt. På dagtid har leien vært god, men på kveldene og i helgene, då behovet blant amatører og organisasjoner er størst, har prisen etter manges mening fortsatt vært for høy. Bruken blant disse aktørene har dermed blitt mindre enn hva de selv har ønsket.

Ifølge den samme informanten, peker problematikken rundt bruken av Sekkefabrikken samtidig på et mer generelt problem blant kulturaktørene i Røyken. Det er stort strekk i laget mht. hvor profesjonelle de er, og dermed i hvilken grade de klarer å benytte seg av de anleggene som er tilgjengelige. Der noen lag og organisasjoner har relativt profesjonell drift, og klarer å få innpass f.eks. på Sekkefabrikken, har andre behov for hjelp selv til å sette

sammen et budsjett, eller å sikre mva.-kompensasjon osv. For disse aktørene vil altså selv reduserte leiepriser på kommunens kulturhus ikke være tilstrekkelig for å få innpass.

Et annet sentralt spørsmål som er knyttet til bruk av kulturanlegg er hvilke modell for fordeling av tid som finnes, dersom flere ønsker å benytte lokalene samtidig enn hva det er rom for. Ifølge en informant er det klare regler for dette i Røyken, som er godt kommunisert til og kjent blant lag og foreninger. Hovedprinsippet som gjelder er at barne- og ungdomsaktivitet har forrang. Informanten forteller at det ikke er mye problemer med ordningen og få klager. Unntaket er her at siden mye av aktiviteten foregår i skolelokaler (gymsaler) og grendehus, som ikke er tilpasset bruken, så har det oppstått klager om det. Man har med andre ord rom nok, men de er ikke helt egnet. Praksisen med bruken er for øvrig organisert slik at de enkelte lagene kvitterer for nøkkel når de henter og leverer den. Kommunalt ansatte tilsynsvakter fører tilsyn med bruken.

Det denne informanten forteller bekreftes også av tilbakemeldinger vi har fått i surveyen. På spørsmål om hvilke retningslinjer for tildeling av tid på kulturanlegg som øvingslokaler e.l., som respondentene forhold /forholder seg til, svarer f.eks. en at de «søker om tid etter behov, f.eks. til spilletimer, samspill, konserter og seminar, og at det stort sett har vært ledig tid til dette». På oppfølgingsspørsmålet, Hva var fordeler og ulemper med disse retningslinjene?, var svaret, «Fordelen er at skolen/kommunen har vært fleksible ut i fra korpsets behov, ulempe er at korpsets aktiviteter må vike for kveldsarrangement på skolen». En annen respondent svarer først at «Vi har fått tildelt spesifikke dager og tider på disse dagene. Søker kommunen om øvingslokale», og deretter «Enkelt og oversiktlig. Kjøpt svar og tildeling». Denne respondenten oppgir mao. ingen ulemper med ordningen. Et kor som øver i kirken svarer dette på spørsmålet om hvilke betingelser som gjelder, «Gratis leie mot at koret deltar på gudstjenester etc.». På spørsmål om hvilke retningslinjer for tildeling av tid de forholder seg til, svarer koret «Ingen spesiell, vi har avtalt fast øvedag. Konserter avtales spesielt». Fordelen med dette, oppgir de, er at de står ganske fritt i hvordan de benytter lokalet. Heller ikke koret oppgir noen ulemper med den rådende praksisen.

For bibliotekstjenesten i kommunen er bildet det samme. Tilbudet har ifølge en informant med god kjennskap til tjenestene vært desentralisert med to bibliotek, Midtbygda filial og Slemmestad bibliotek. Tjenesten har også hatt ansvar for drift, bemanning og utvikling av Geologisenter og cementmuseum. Ifølge informanten har ikke tjenestene hatt tilstrekkelige organisatoriske og økonomiske ressurser til å satse som ønskelig. Det samme har vært tilfelle, forteller en annen informant, om kommunens fritids- og ungdomsklubb-tilbud. Imidlertid så påpeker en annen informant at det har vært privat drevet klubb i Røyken i 20 år, støttet med gratis lokaler og driftsstøtte fra kommunen.

3.2.2 Tilskuddsordninger

Tabell 6. Fordeling av tilskudd på ulike områder i Røyken 2019. Merk: Nærmiljøanlegg inkluderer kommunalt drevet frivillighetssentral.

Tilskudd i Røyken	Sum	Andel
IDRETT	1 965 703	100 %
Idrettsråd	-	0 %
Anleggstilskudd	220 360	11 %
Barn og unge	1 317 642	67 %
Spesielle funksjonsbehov	147 135	7 %
Integrering/inkludering	-	0 %
Økonomisk vanskeligstilte	-	0 %
Andre tilskudd og avtaler	280 567	14 %
FRILUFTSLIV OG NÆRMILJØ	2 263 776	100 %
Nærmiljøanlegg	1 400 000	62 %
Friluftslivsanlegg	863 776	38 %
KULTUR	1 232 911	100 %
Kulturråd	-	0 %
Anleggstilskudd	-	0 %
Barn og unge	543 662	44 %
Spesielle funksjonsbehov	-	0 %
Integrering/inkludering	-	0 %
Andre tilskudd og avtaler	689 249	56 %
ANNET	20 000	100 %
Spesielle funksjonsbehov	-	0 %
Integrering/inkludering	-	0 %
Økonomisk vanskeligstilte	-	0 %
Barn og unge	-	0 %
Diverse priser og gaver	20 000	100 %

Kilde: Sammenstilling basert på oversikt over tilskudd og faste avtaler 2019 fra Røyken kommune.

Idrett og fysisk aktivitet

Røyken sine tilskuddsordninger er i stor grad rettet mot barn og unge gjennom driftstilskudd, hodetilskudd for medlemmer opp til 19 år og utviklingsmidler. Leie og drift av ikke-kommunale anlegg og prosjektering av nye anlegg får henholdsvis 6% og 5% av tilskuddene, mens vi anslår at 7% av tilskuddene går til personer med spesielle funksjonsbehov. Det siste anslaget er noe usikkert siden tilskuddet er bakt inn i potten for utviklingsmidler rettet mot barn og unge. Resterende midler fordeler seg på noe mindre prosjekteringsmidler og stipend, og en større fast, tidsbestemt driftsavtale med Bødalen IF. Den store utgiftsposten knyttet til nærmiljøanlegg i Røyken er frivillighetssentralen, som ikke får tilskudd, men er en del av den kommunale strukturen. Vi har likevel valgt å ta det med her for å synliggjøre utgiftsposten. I tillegg har velforeninger og andre aktører i nærmiljøet søkt støtte fra et frivillighetsfond og midler til grønn forskjønning. Friluftsområdet er i stor grad basert på faste avtaler om støtte til drift av organisasjonene eller vedlikehold av uteområder, men Speideren mottar driftstilskudd fra kulturmidlene etter en fordelingsnøkkel. Vi har ikke lyktes i å få en fullt oppdatert liste fra oppdragsgiver på hva alle faste avtaler innen friluftsfeltet

omhandler, og vi antar derfor at summen er større enn det oversikten viser. Det er ellers verdt å merke seg at Røyken kommune ikke hadde noen tilskuddsordninger rettet mot økonomisk vanskeligstilte eller inkludering av minoriteter i oversiktene som vi har fått tilgang til.

Undersøkelsen viser at 9 av 10 idretts- og friluftslivslag, av de som opererte i tidligere Røyken kommune og som fylte ut spørreskjemaet, søkte om midler fra kommunen. Det siste laget har en fast, 6-årig avtale med kommunen, der de får støtte til drift hvert år. To lag rapporterte at de fikk mindre midler enn de søkte om (kr 23000 istedenfor kr 25000, og ca. 20 000 kr istedenfor 47 000 kr), men også ett lag rapporterte om større tilskudd enn søkt om (over 54000 kr, der ca. 38000 kr ble søkt). Alle lag (utenom det idrettslaget som har en fast avtale) søker driftstilskudd, fem av dem også lokale aktivitetsmidler fra Kulturdepartementet (LAM). Ett idrettslag søkte tilskudd til økonomisk vanskeligstilte, mens én friluftslivsorganisasjon søkte, i tillegg til drifts- og aktivitetstilskudd, også om prosjektmidler for barn og unge, i tillegg til støtte fra frivilligsentralene. Tilskudd fra kommunen var markert som betydelig for lagene sitt budsjett og kunne, ifølge informanten, utgjøre opp til 50% av organisasjonens totale budsjett. For de fleste av de 10 lagene vi fikk svar fra, utgjorde medlemsavgiften den største delen av budsjettet. For et lite mindretall var også aktivitetsavgift en viktig kilde. Ett idrettslag rapporterte at 60% av budsjettet kom fra spillemidler.

Kultur

Når det gjelder kommunale tilskudd til kulturlivet, gir (tidligere) Røyken både driftstilskudd og tilskudd til ulike arrangementer. Generelt forteller en av våre informanter fra kommunen at kulturlivet er preget av mye idealisme og dugnad. Mye av kulturproduksjonen skjer dermed uten offentlig støtte. Likevel mener den samme informanten at de kommunale tilskuddene er svært viktige for de lagene og organisasjonene som mottar dem, både for å kunne drive virksomheten og for å kunne gjennomføre særskilte satsinger. I slike tilfeller er kommunen aktivt med, og støtter gjerne rundt 10% av budsjettet. Dersom en teaterforestilling koster kr 300 000, får de ca. Kr 30 000 i tilskudd, dersom de søker. Praksis har vært å aldri saksbehandle og gi tilskudd i etterkant, tilskuddsmottakeren må ha søkt på forhånd. Man har fra kommunens side videre vært nøye med å lære opp søkerne i å skrive gode og realistiske budsjett. Informanten forteller at noen lag og organisasjoner tidligere «pyntet på» eller «blåste opp» budsjettene, i håp om å få mer i tilskudd, men at dette har endret seg. De får dermed den støtten de trenger for å gjennomføre tiltaket, ikke mer.

Et viktig trekk ved de kommunale tilskuddene er at de utelukkende skal gå til barne- og ungdomsaktivitet. Som vi så i oversikten over tildelinger over, går 44 % av tilskuddene til posten barn og unge. De resterende 56 % går også til det samme segmentet, men da i form av prosjektilskudd. Denne ensidige satsingen er det flere av lagene og organisasjonene i kommunen som er kritiske til, noe som kommer fram i spørreundersøkelsen. F.eks. svarer ett lag *nei* på spørsmål om laget/organisasjonen søkte om tilskudd i 2019. På oppfølgingsspørsmålet, Hvorfor ikke?, er svaret at «Røyken kommune har ikke hatt tilskuddsordning for voksne». I det åpne svarfeltet følger respondenten opp og skriver: «Voksne trenger også driftstilskudd. Flere trenger instruksjon i mindre grupper for å få utvikling».

Når det er sagt, virker det som om tilskuddene til barne- og ungdomsaktiviteter er godt tilpasset. Av de tre lagene/organisasjonene fra Røyken som oppgir søke- og tilslagssum for siste tilskuddsrunde i surveyen, oppgir alle tre at de fikk den summen de søkte om: hhv. 100

000, 20 000 og 10 000. Av det kan man trolig anta at søknadene har vært gode, slik informanten fra kommunen fortalte man legger vekt på. Man kan videre anta at det er god kommunikasjon mellom kommune og lag, siden forventninger om og innvilget støtte er lik. Det er imidlertid viktig å understreke at her har vi usikre data, siden svarprosenten på surveyen var relativt lav. Hvorvidt de innvilgede summene er rause eller små er likens vanskelig å si noe om. Det er likevel vanskelig å tro at de er særskilt rause. En respondent i surveyen svarer f.eks. følgende på spørsmålet Hva kunne vært gjort for å få tilskuddene (enda) bedre? «Enda mer støtteordninger. Vi balanserer veldig på knivsegg vedrørende å kunne drifte gruppen økonomisk, utenfor stor egenbetaling».

3.2.3 Aktiviteter

Idrett og fysisk aktivitet

Ifølge en informant fra kommunen var det en uttalt prioritering i kommunen og Idrettsrådet om å ikke satse på toppidrett, og fokuset var hovedsakelig rettet mot en bred utvikling av ulike typer idretter og friluftaktiviteter. Beliggenhet til Røyken kommune i nærheten av Oslo og andre kommuner med større antall innbyggere (Bærum, Sandvika, Gamle Asker) har vært en hovedgrunn til at utøvere som ønsket å trene på profesjonelt nivå flyttet aktiviteten ut av kommunen for å trene med lag som er lokaliserte i stedene nevnt ovenfor. Dette bekreftes i spørreundersøkelsen der bare ett idrettslag rapporterte inn 7 medlemmer på høyt nivå, og som selv dekker kostnader knyttet til trening utenfor kommunen og reiser til turnering. I friluftslivet og for «speideren» var ikke dette en veldig aktuell problemstillingen.

Organisasjonslivet innen idrett og fysisk aktivitet viser et relativt mangfoldig tilbud, i en variasjon og et antall som plasserer seg mellom Asker og Hurum. Det er 61 idrettsgrupper i kommunen knyttet til 26 hovedgrener av idrett. Innen friluftslivet er flere nasjonale medlemsorganisasjoner representert, der særlig speideren og jeger- og fiskerforbund kan vise til et relativt sett høyere medlemstall enn landsgjennomsnittet. Statistikk fra Viken Idrettskrets [2018] viser at 36% av innbyggerne i kommunen er medlemmer av et idrettslag og at det er en større andel menn enn kvinner som er medlemmer. De kvinnene som er medlem er imidlertid mer aktive enn mannlige medlemmer fram til og med tenårene. Ikke overraskende er alderssammensetningen i idrettslagene i Røyken yngre enn alderssammensetningen i kommunen, og det er særlig barn og unge fra 6 til 19 år som er aktive medlemmer. Ellers viser tallene en gradvis nedgang i aktive medlemmer fra barneidretten (6-12) til voksenidretten (20-25). Dette blir bekreftet om vi ser på svarene i Ungdata [2019] der andelen som er aktive i idrettslag i Røyken ser ut til å gå ned med nesten 20% fra ungdomsskole til videregående skole. Likevel opprettholder nesten 90% av ungdomsskoleelevene trening minst en gang uka etter at de begynner på videregående skole, men det skjer en markant forskyving av treningen fra organiserte treninger til treningsstudio. Både blant yngre og eldre ungdom er det egenorganisert trening og ikke-organisert fysisk aktivitet som har størst oppslutning blant ungdom i Røyken.

Røyken hadde ifølge informanten fra kommuneadministrasjonen stort fokus på å minimalisere økonomiske barrierer knyttet til deltakelse i aktiviteter. Utstyr til låns har vært et av flere populære tiltak. Det var også støttemidler tilgjengelige gjennom idretts-, park- og friluftslivsenheten og helse- og omsorgsenheten i kommunen. Noen av idrettslagene som svarte på våre spørreundersøkelse nevnte at utgifter knyttet til medlemskontingent, utstyr og

reiser er en barriere for deltakelse. Friluftslag meldte inn at den økonomiske situasjonen til enkelte personer kan hindre dem fra å bli medlemmer, mens flere idrettslag pekte på mangel av trenere og instruktører som en betydelig barriere. Idrettslag opplever ofte at kulturforskjeller og nedsatt funksjonsevne kan lede til utfordringer når det gjelder integrering av potensielle medlemmer. Ofte er tilbudet ikke tilpasset og ikke alle innbyggere ble nådd med informasjon om dette. Friluftslivsorganisasjoner rapporterer at de legger stort fokus på integrering, og at integreringsarbeidet er spesielt vellykket rundt lavterskelarrangementer med mattilbud. Også her erfarer noen at informasjonen ikke er spredt godt nok til alle som kan være interesserte. Enkeltmedlemmers økonomiske utfordringer ser ikke ut til å være et stort problem ifølge respondentene i spørreundersøkelsen, siden de fleste lag og organisasjoner finner egne ordninger for dette: søker ekstra midler, har sponsoravtaler eller spanderer medlemskap på dem som ikke kan betale selv. Likevel tyder svarene i Ungdata (2019) på at ungdom i Røyken som kommer fra familier med dårlig råd er litt mindre aktive i fritidsorganisasjoner enn andre ungdom.

Røyken kommune har tilbud om ledsagerbevis for ledsager til personer med nedsatt funksjonsevne. Beviset gir gratis adgang til ledsager på fritidstilbud som er en del av ordningen.

Kommunerepresentanten nevner ikke større barrierer for deltakelse knyttet til kulturelle forskjeller, noe som kan forklares med at det er relativt sett færre innvandrere i Røyken kommune sammenlignet med noen av nabokommunene. I tillegg kommer en stor del av utenlandske innbyggere fra andre europeiske land, og disse hadde derfor lettere for å tilpasse seg den norske modellen med utgifter til trening, friluftsliv og aktiv rekreasjon.

Kultur

Som vi så for gamle Asker kommune, og som vi videre så for Røyken på feltet idrett- og fysisk aktivitet, har heller ikke Røyken valgt å satse særskilt på talentutvikling eller profesjonelle krefter innen *kultur*. Man har som nevnt flere ganger satset på bredde og barn og unge. Talenter har også innen kultur blitt henvist til tilbud i større kommuner som Asker, Bærum eller Oslo. Imidlertid har man opprettet et kultur- og et idrettsstipend som hver er på kr 20 000, som det kan søkes om. Disse er ifølge en informant i kommunen veldig populære, noe som tyder på at talentene finnes. I tillegg har kommunen en kulturpris, men denne gir bare prestisje, ingen økonomisk gevinst.

Det manglende fokuset på elite, talent og profesjonelle kulturutøvere gjenspeiler seg i antall kunstnere i kommunen. Kulturindeksen fra Telemarksforskning viser at Røyken i 2018 lå lavest av de tre Asker-kommunene på antall kunstnere per tusen innbyggere. Dette til tross for at kommunen geografisk ligger sentralt plassert, nær Oslo. Hva som har ført til hva, om få kunstnere har gitt mindre satsing på profesjonell kunst, eller omvendt, er derimot vanskelig å si sikkert.

Ifølge tall for kulturbruk fra Ungdata, ligger ungdom i Røyken litt under landsgjennomsnittet i aktivitetsnivå. Det samme gjelder for Asker og Hurum. Ungdom i de tre kommunene er likevel mer like når det kommer til bruk av ulike *kulturtilbud* enn hva som er tilfelle for idrett og fysisk aktivitet. Ungdommene i Røyken (og Hurum) skiller seg likevel ut ved å være mindre tilfredse med kulturtilbudet sammenlignet med Asker og landsgjennomsnittet. Blant elever ved videregående i Røyken og Asker er tendensen at aktivitetsnivået er relativt likt mellom kommunene, men at de eldre ungdommene i Røyken er mindre tilfreds med kulturtilbudet i sin kommune enn de i Asker. Om vi sammenligner Ungdataene for de yngre og

eldre ungdommene, er de yngre ungdommene i Røyken mer fornøyde med kulturtilbudet enn de eldre ungdommene, mens det motsatte er tilfelle i Asker. Med noen unntak er aktivitetsnivået innen kulturtilbudene mer eller mindre halvert blant de eldre ungdommene i begge kommunene. Særlig gjelder dette for religiøse foreninger, ungdomsklubber og korps. Når det gjelder strategier eller tiltak for å avdekke og bygge ned barrierer som hindrer kulturbruk, forteller en informant at man i liten grad har hatt et målrettet fokus på dette, noe som kanskje kan være med å forklare de svake Ungdata-resultatene.

3.3 Hurum kommune

Hurum kommune lå før 2020 i tidligere Buskerud fylke og utgjorde den søndre delen av halvøya Hurumlandet med areal på 163 km². Kommunen hadde en grense i nord med Røyken kommune, og er omgitt av Oslofjorden, Breiangen og Drammensfjorden. Ved Oslofjorden grensa Hurum til Frogn, Vestby, Moss, Horten og Re. Hurums høyeste punkt er Stikkvannskollen (361 moh.). Kommuneadministrasjonen lå på tettstedet Sætre ved Oslofjorden [Store norske leksikon]. På slutten av 2019 hadde Hurum kommune 9586 innbyggere [SSB]. 14,7% av dem hadde innvandrerbakgrunn (9,9% kom fra andre europeiske land) [Data om Innbyggere, sysselsetting og næringsliv... 2019]. Befolkningsfordelingen etter alder så følgende ut:

Tabell 7. Befolkningsfordeling etter alder i Hurum kommune i 2019.

Alder	Antall innbyggere i Hurum kommune
0-5 år	501
6-18 år	1470
19-24 år	607
25-66 år	5165
67-79 år	1432
80+ år	411

Kilde: Kommunefakta [ssb.no].

Hurum kommune hadde en temaplan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet for 2014-2018 med en tilhørende handlingsplan, som skulle gi føringer frem mot 2022. Temaplanen ble utarbeidet sammen med kommuneplanen for samme periode, og de viktigste føringene ble tatt inn i kommunedelplanen for samfunn og areal. I kommuneadministrasjonen var kultur og idrett deler av samme virksomhet. Virksomheten hadde bl.a. ansvar for utvikling og tilrettelegging for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv, drift og utvikling av kulturarenaer og møteplasser, bibliotek og kulturskole. Informanten fra kommunen mener at politikere var aktive og støttet arbeidet med tilrettelegging til idrett, friluftsliv og kultur i kommunen.

Hurum kommune har lavere samla kommunal innsats rettet mot kultur, idrett, friluftsliv og nærmiljø om vi sammenligner med tall fra Asker og Røyken. Kostratall for 2017 viser at Hurum sine netto driftsutgifter per innbygger også utgjør en betydelig mindre andel av de totale driftsutgiftene i kommunen sammenlignet med Asker og Røyken. Det er i all hovedsak de lave driftsutgiftene knyttet til idrett som gir dette utslaget. Tall fra idrettsindeksen

[Telemarksforsking 2020] viser nemlig svært lave driftsutgifter til idretten alle år fra 2015 til 2018. Også driftsutgiftene til nærmiljø og friluftsliv ligger kommunen lavt, men som for de andre kommunene er tallene trolig litt misvisende i Kostra ettersom de også inkluderer utgifter knyttet til naturforvaltning, mens en del av utgiftene knyttet til friluftsliv og nærmiljø trolig er plassert på kultur. Driftsutgiftene for kultur lå omtrent på nivå med Røyken i 2017.

Tabell 8. Netto driftsutgifter i kroner per innbygger i Hurum i 2017.

Netto driftsutgifter i kroner per innbygger i Hurum 2017	
Sum Kultur	799
Aktivitetstilbud barn og unge	98
Bibliotek	178
Kino	12
Muséer	19
Kunstformidling	4
Musikk- og kulturskoler	176
Andre kulturaktiviteter og tilskudd til andres kulturbygg	102
Kommunale kulturbygg	210
Sum Idrett	75
Idrett og tilskudd til andres idrettsanlegg	48
Kommunale idrettsbygg og idrettsanlegg	27
Sum Nærmiljø og rekreasjon	143
Rekreasjon i tettsted	91
Naturforvaltning og friluftsliv	52
Sum Kultur, idrett, nærmiljø og rekreasjon	1 017

Kilde: Kostratall 2017 [ssb.no].

3.3.1 Anlegg

Idrett og fysisk aktivitet

I Hurum kommune hadde man, slik som i Røyken, og i motsetning til Gamle Asker, flest privateide anlegg, det vil si verken eid eller driftet av kommunen. Idrettsindeksen 2018 viser at eierskap i idrettsanlegg fordeler seg omtrent likt mellom kommunen (35%) og idrettslag (37%), mens litt færre anlegg er eid av andre selskap og organisasjoner (28%). De kommunalt eide anleggene har dårligere kapasitet og/eller kvalitet enn de andre eierformene dersom vi sammenligner anleggspoeng i Idrettsindeksen [Telemarksforsking 2018a]. I Hurum, opplyser kommune-informanten,

har vi nesten ikke hatt idrettsanlegg, har ikke driftet baner. Stort sett har det dreid seg om gymsaler, med unntak av en flerbrukshall på Folkestad. Vi fikk en flerbrukshall på Tofte i 2018. Dette er en ordentlig hall, med håndballflate, [med gratis trening for alle opp til 25 år]. Ellers så er det mye private anlegg i Hurum, lite kommunalt drevne. Alle banene er private. Politikere innførte derfor et leietilskudd i 2019, som lagene kunne søke på hvis de har leiekostnader i de private hallene. Dette ble utbetalt i 2019, men ligger dessverre ikke budsjett på dette i 2020 og 2021. Ordningen er der fremdeles, men det er ikke penger der i år.

For tiden er det 4 haller (inkludert 2 kommunale) i tidligere Hurum kommune. Dette bekreftes gjennom spørreundersøkelsen, hvor bare to idrettslag trener i anlegg eid og driftet av kommunen, og to andre bruker anlegg eid av idrettslag, eller driftet av andre. Lag som ikke eier egne anlegg baserer seg ofte på en leiekontrakt uten driftsavtale, og i noen få tilfeller tilbys

det gratis trening, særlig for de under 25 år. Denne situasjonen påvirker også treningstidsfordelingen, der flest lag fordeler tiden selv i egne anlegg likt for alle eller etter behov (først barn, etterpå voksne eller etter antall medlemmer i undergrupper). Informanter rapporterte også at idrettsrådet var involvert i fordelingen av treningstiden og måten det ble gjort på var «mindre matematisk» enn i Gamle Asker. Barn ble prioritert i Tofteanlegget, og hele tildelingsprosessen var basert på dialog («vi kjenner hverandre»). Løsninger ble utarbeidet ved behov, noe som kan forklares med størrelsen til kommunen. Hurum hadde mange færre innbyggere enn for eksempel Gamle Asker, og derfor var det lett å opprette direkte kommunikasjon mellom ulike aktører innen idrettsfeltet.

Anleggspoeng i Idrettsindeksen [Telemarksforskning 2020] viser at Hurum ligger under landsgjennomsnittet for anleggspoeng per 1000 innbygger, men over snittet for anleggspoeng per aktive. Dette tyder på at anleggene i Røyken har god kapasitet og/eller kvalitet i forhold til antall aktive, men ikke i forhold til innbyggertallet. Ungdata [2019] om ungdom i Hurum viser at under halvparten av ungdomsskoleelevene er tilfreds med idrettsanleggene i kommunen og at de er mindre tilfredse enn i Asker og Røyken. Vi har ikke tall for videregående skoleelever i Hurum. Idrettsindeksen [Telemarksforskning 2020] viser til innbyggerundersøkelser der innbyggerne i Hurum bare er litt fornøyd med mulighetene for egentrening i kommunen, men antallet respondenter fra kommunen er så lavt at vi ikke kan konkludere med at dette er representativt for resten av innbyggerne.

Informanter understreket at kommunen klarte å oppnå mye med lite midler, og at for drift av anlegg opplevde de en generell ubalanse («mye utgifter og lite inntekt»). Det ble også nevnt at det mangler utstyrslagere (for speidergrupper og idrettslag), og at det ikke finnes tilsynsvakter t.d. på skolen når ulike grupper vil trene etter vanlig skoletid.

I Hurum kommune var det færre ansatte i idrett- og friluftslivsorganisasjoner enn i både Gamle Asker og Røyken. Samtidig viser Frivillighetsbarometeret [2018] at Hurum har flere frivillig og hyppigere deltakelse fra frivillige. Den største andelen ansatte i idretten er knyttet til drift av idrettsanlegg, der andelen ligger litt over landsgjennomsnittet, men under både Asker og Røyken. Idrettslagene har svært lav andel ansatte sammenlignet med både Røyken, Asker, sammenlignbare kommuner og landsgjennomsnittet i Norge. Det er ingen ansatte på treningssentre i kommunene.

Kultur

I motsetning til hva som er tilfellet for idrett, er de fleste av anleggene kulturlivet bruker i Hurum kommunale. Som for Røyken har det mest å gjøre med at slike anlegg for en stor del er skoler, kirker og samfunnshus/ forsamlingshus. Ett unntak er det privateide kulturhuset Hovtun i på Klokkarstua. En informant som kjenner kommunens arbeid godt forteller at praksis har vært å leie eller låne ut lokaler til lag og foreninger. Driften av byggene er lagt til det kommunale eiendomsselskapet, mens tilrettelegging for bruk ligger på kommunens kultur/idrettsetat. I sistnevnte har man opplevd kommunens praksis og modell som relativt god, og det har vært lite klager. Informanten fra kommunen medgir likevel at mangel på penger, og at man ikke har hatt mulighet til å imøtekomme de ulike lagene og foreningenes behov for særskilt tilrettelagte lokaler eller tilskudd, har vært en utfordring.

Bruken av lokalene har vært regulert gjennom samordnede søknadsfrister, der barn og ungdomsaktivitet har hatt prioritet, deretter andre brukergrupper. For kulturbyggene har dette for øvrig ikke vært noe problem, alle har fått tilgang. Dette viser tilbakemeldingene fra brukerne

i spørreundersøkelsen også. F.eks. skriver en på spørsmål om retningslinjer for tildeling av tid på kulturanlegg at «Vi har hatt samme øvingstid i veldig mange år. Dette booker vi inn via kommunens registreringssystem. Det samme gjelder ekstra øvinger og konserter. Normalt booker vi får et helt år». På spørsmål om fordeler og ulemper med disse retningslinjene er svaret «Det har fungert helt greit». Likevel sliter lag og foreninger i Hurum i likhet med Asker og Røyken med at lokalene ikke alltid er like velegnede. F.eks. skriver en respondent i surveyen at «Vi har et lite, trangt lokale som begrenser veldig. I tillegg gjør høy husleiekostnad at vi må bruke mye tid på økonomi. Det er synd at vi ikke kan ta inn alle barna som ønsker å være med pga. lokalet». En annen skriver, «Korpset kunne tenke seg et anlegg som var tilrettelagt for kultur som tar hensyn til akustikk». Dårlige akustiske forhold i lokaler brukt av større ensembler er for øvrig noe som går igjen i alle de tre kommunene. En annen ting som går igjen flere steder er mangel på lagerkapasitet. Også dette er særlig aktuelt for større ensembler som orkester og korps. F.eks. skriver et korps: «I tillegg ønsker vi muligheter til å lagre slagverkutstyr i umiddelbar nærhet av øvings-/konsertlokalet».

3.3.2 Tilskuddsordninger

Tabell 9. Fordeling av tilskudd på ulike områder i Hurum i 2019.

Tilskudd i Hurum	Sum	Andel
IDRETT	708 500	100 %
Idrettsråd	2 500	0 %
Anleggstilskudd	310 000	44 %
Barn og unge	366 000	52 %
Spesielle funksjonsbehov	-	0 %
Integrering/inkludering	-	0 %
Økonomisk vanskeligstilte	-	0 %
Andre tilskudd og avtaler	30 000	4 %
FRILUFTSLIV OG NÆRMILJØ	327 200	100 %
Nærmiljøanlegg	17 200	5 %
Friluftslivsanlegg	310 000	95 %
KULTUR	856 000	100 %
Kulturråd	-	0 %
Anleggstilskudd	215 400	25 %
Barn og unge	171 300	20 %
Spesielle funksjonsbehov	-	0 %
Integrering/inkludering	-	0 %
Andre tilskudd og avtaler	469 300	55 %
ALLE	106 800	100 %
Spesielle funksjonsbehov	6 800	6 %
Integrering/inkludering	50 000	47 %
Økonomisk vanskeligstilte	-	0 %
Barn og unge	-	0 %
Diverse priser og gaver	50 000	47 %

Kilde: Sammenstilling basert på oversikt over tilskudd og faste avtaler 2019 fra Hurum kommune.

Idrett og fysisk aktivitet

Hurum sine tilskuddsordninger innen idrett er i hovedsak rettet mot barn og unge gjennom hodetilskudd for medlemmer opp til 19 år, en fastsum på 2500 kr per forening og tilskudd for å lønne ungdom under arrangementet «Åpen hall». I tillegg blir barne- og ungdomsidretten prioritert både ved leietilskudd til idrettslag (kalt anleggstilskudd i tabellen) og tilskudd til deltakelse og kompetanseheving. Dette gjøres ved at de kan få dekket 75% av utgiftene, mens andre får dekket 25% av utgiftene. Nærmiljømidlene blir tildelt som små summer til ulike forum og velforeninger, mens friluftslivsfeltet i stor grad er basert på drift av organisasjoner eller rekreasjonsområder som tilskudd eller faste avtaler. I tillegg mottar noen friluftsgeselskaper driftstilskudd etter en fordelingsnøkkel basert på antall medlemmer under 25 år. Vi har ikke lyktes i å få en fullt oppdatert liste fra oppdragsgiver på hva alle de faste avtalene på friluftsfeltet omhandler, og vi antar derfor at summen er større enn det oversikten viser. Det er ellers verdt å merke seg at Hurum kommune ikke hadde noen tilskuddsordninger rettet mot økonomisk vanskeligstilte eller folk med spesielle funksjonsbehov.

Det ble imidlertid forklart at siden barneidretten var prioritert, ble det ofte ikke nok penger til å støtte fysisk aktivitet for voksne. Samtidig påpekte informantene at det ikke var noe problem med kapasitet i anlegg i kommunen, og at den sørlige delen av området var prioritert framfor den nordlige (som ligger nærmere grensen med tidligere Røyken kommune og har flere anlegg). Informanter mente at tilskuddsordningen i Hurum var bra, men at det var lite midler til deling. Dette speiles i forskjellene mellom størrelse på midler som ble søkt og det som ble innvilget. Nesten alle lag som i spørreskjemaet markerte at de søkte midler, fikk som regel betydelig mindre sum tildelt enn det de søkte om (noen ganger halvert). Tilskudd fra kommunen utgjorde ikke den største delen av budsjettet (gjennomsnittlig 20%). Hovedinntektene ble ofte dekket av trenings- og medlemsavgifter, spillemidler eller dugnadsinntekter (friluft). Idrettslag søkte oftest om driftstilskudd, prosjektmidler for barn og ungdom og LAM-midler. Friluftslag søkte også prosjektilskudd til arrangement (fra kulturavdelingen). Noen lag savner tilskudd for økonomisk vanskeligstilte og til drift av anlegg.

Kultur

Tilskudd til kultur i Hurum deles i hovedsak ut i form av det samme hodetilskuddet til drift som vi så for idrett, eller som prosjekt- og aktivitetstilskudd. Grunntilskuddet er begrenset til deltakere under 25 år. Med hensyn til aldersgrensen skiller Hurum seg med andre ord noe fra Asker og Røyken, der øvre grense for ungdom går ved 19. Videre gis et tillegg for særskilt kostnadskrevenne aktiviteter, som korps eller band. For eksempel får typisk et korps først 10 000, og deretter tilskudd per medlem. Ordningen med prosjekt- og aktivitetstilskudd kan alle søke på, både idrett og kultur, til ulike prosjekter og arrangement. Mye av denne støtten gis som underskuddsgaranti på ulike prosjekter.

Ifølge en informant fra kommunen hender det relativt ofte at folk klager på tilskuddene; ikke nødvendigvis på selve tilskuddsordningene, men at det er for lite penger. Og, medgir informanten,

det har vært for lite midler. Vi har i utgangspunktet ordninger for voksne, f.eks. leietilskudd, men det har ikke vært delt ut til voksne, det har ikke vært midler. Aktiviteter for barn og unge har blitt prioritert, men heller ikke til de har vi kunne dele ut maks.

Dette stadfestes av flere respondenter i spørreundersøkelsen vi sendte ut, som f.eks. på spørsmålet Søkte laget/organisasjonen om tilskudd i 2019, der en respondent svarer «Nei, det var ikke noe som passet for oss». På oppfølgingsspørsmålet Var det noen tilskuddsordninger som du mener manglet i din gamle kommune svarer samme respondenten «Tilskudd til voksenkorps». Her har mao. ikke korpset en gang søkt om tilskudd, noe man må anta er fordi de har visst at svaret ble negativt. Andre har i surveyen pekt på at det mangler midler til ekstraordinære tiltak, f.eks. til restaurering av bygninger e.l. Når det gjelder kulturhuset Hovtun, søkte de i fjor om 100 000 til aktivitet og fikk 28 000.

3.3.3 Aktiviteter

Idrett og fysisk aktivitet

Informanter fra Hurum spurt om forhold for toppidretten og barne/ungdomsidretten, gav uttrykk for at dette ikke var en aktuell problemstilling. Idrettslag melder heller ikke noen aktivitet på dette området. Markedsføring av «drømmestipend» ble nevnt av en av informantene.

Organisasjonslivet innen idrett og fysisk aktivitet viser et mindre mangfoldig tilbud i variasjon og antall enn Asker og Røyken. Det er 31 idrettsgrupper i kommunen knyttet til 16 hovedgrener av idrett. Innen friluftslivet er flere nasjonale medlemsorganisasjoner representert, der særlig speideren kan vise til et relativt sett høyere medlemstall enn landsgjennomsnittet. Statistikk fra Viken Idrettskrets [2018] som idrettslagene har rapportert inn viser at 29% av innbyggerne i kommunen er medlemmer av et idrettslag og at det er en større andel menn enn kvinner som er medlemmer. Det er også en høyere andel av de mannlige medlemmene som er aktive i idrettslaget på grunn av høyere aktivitet i voksen alder. Alderssammensetningen i idrettslagene i Hurum skiller seg noe fra Asker og Røyken siden den er mer lik alderssammensetningen i kommunen, med en lavere medlemsandel barn og ungdom og høyere medlemsandel voksne. Ellers viser tallene en gradvis nedgang i aktive medlemmer fra barneidretten (6-12) til voksenidretten (20-25), mens andelen aktive voksne over 25 år er høyere enn i Asker og Røyken. Svarene i Ungdata [2019] viser også et generelt lavere aktivitetsnivå blant ungdomsskoleelever i Hurum sammenlignet med Asker og Røyken. Under halvparten er aktive i idrettslag, mens andelen som trener på treningsstudio i ungdomsskolealder er litt høyere enn i Asker og Røyken. Siden vi ikke har tall fra videregående skoleelever i Hurum kan vi ikke si noe om utviklingen blant eldre ungdom ut i fra ungdatabasen. Blant yngre ungdom er det egenorganisert trening og ikke-organisert fysisk aktivitet som har størst oppslutning, og det er sannsynlig at dette også gjelder for eldre ungdom. Det generelle bildet er at færre barn og ungdom blir rekruttert inn i organisert idrett i Hurum og at de trolig også faller fortere ut av organisert idrett.

I Hurum nevnes det flere barrierer for deltakelse i idrett og friluft: økonomiske (høye utgifter til utstyr, medlemskap, treningsavgifter), kulturelle («mangel på kjennskap til den norske modellen»), nedsatt funksjonsevne og avstand (ikke tilstrekkelig transporttilbud). Noen lag peker også på at organisering av aktiviteter ofte er vanskelig, og at det mangler trenere og instruktører til enkelte grupper. Svarene i Ungdata [2019] tyder på at ungdom i Hurum som kommer fra familier med dårlig råd er mindre aktive i fritidsorganisasjoner enn andre ungdom.

Kultur

Som for idrett, har Hurum i liten grad hatt noen satsing på talent eller profesjonelle krefter innen kultur de siste årene. Forklaringen er, ifølge en informant fra kommunen, at man

ikke har hatt ressurser. Et lite unntak er at man har vært med på å markedsføre Drømmestipendet som deles ut i regi av Norsk kulturskoleråd, og fulgt opp med aktivt å bruke vinnerne av stipendet i kommunens arrangement.

Bibliotekjentesten i Hurum, som forøvrig lå på Tofte Helsehus, har ifølge en informant som kjenner dette godt fram til sammenslåingen hatt relativt vanskelige kår. Hurum brukte minst midler på bibliotek av de tre kommunene, men jobbet samtidig, ifølge informanten, godt og fikk mye ut av lite. F.eks. var de den av de tre tjenestene som fikk størst summer på prosjektsøknader, gjennom aktiv søking.

På fritidsklubb-siden, hadde Hurum, ifølge en informant med god oversikt over dette feltet, et bedre tilbud enn Røyken, men dårligere enn Asker. Fritidsklubben i Hurum delte lokaler med musikkskolen, og hadde egne ansatte. Likevel led tjenesten, ifølge informanten, under å administrativt og organisatorisk være «overlatt til seg selv, og ikke integrert med andre fagmiljø».

Når det gjelder strategier eller ordninger for å redusere barrierer for kulturbruk i kommunen, eller for å hjelpe sårbare grupper, forteller informanten at man i ca. 15 år har hatt en ordning for å integrere flyktninger i kultur- og fritidsaktiviteter. Her kan de som er i målgruppen søke om inntil 2 000 kr. til utstyr eller kontingent for å delta i lag- og foreningsaktivitet. Den overordnede målsettingen har vært å bidra til at mottakerne av støtten blir en del av lokalsamfunnet. Ordningen har, ifølge informanten, fungert godt.

Også respondenter i surveyen forteller om at man jobber med inkludering og økt aktivitet i Hurum. F.eks. svarer kulturhuset Hovtun at de har planer arbeide betydelig med denne tematikken i 2020/2021 og bl.a. har startet opp aktiviteter som *BUA* (utlånsentral) og *MusikkPosten* (øvingslokale) i 2020. Dette for å ha tilbud for brukere med lav inntekt. Man ser videre på prosjekter for sosial integrering av slike brukere med bl.a. nye tilbud innen musikk- og sang de neste 18 månedene. Hovtun er som nevnt privat, men støttes av kommunen, og er en viktig aktør i kulturlivet i Hurum.

Når det gjelder ønsker om framtidig modell for kultur i nye Asker kommune, er moment som kommer fram f.eks. å legge til rette slik at tilskuddene øker både i bredde og størrelse, samt å bidra til å profesjonalisere kulturfeltet, f.eks. gjennom å gi opplæring i / bidra til å øke kompetansen innen søknadsskriving, budsjettering, strategisk utvikling og prosjektstyring – spesielt for de små foreningene. Her ser man f.eks. for seg å i større grad benytte profesjonelle krefter for å trekke med den frivillige delen av feltet. Som en informant uttrykker det: «Å lære lag og foreninger profesjonalitet på de områdene. Og bruke profesjonelle sammen med amatørerne». Videre sier flere at det er behov for mer samordning i de kommende årene, for å få de gamle kommunene opp på nivå med det som var gjeldende i Asker før sammenslåingen. Også i Hurum er det mao. en forventning om at alle skal opp på det nivået der beste praksis lå før sammenslåingen.

4. Sammenlignbare kommuner

4.1 Sandefjord kommune

Sandefjord har en temaplan for idrett og fysisk aktivitet, og en temaplan for friluftsliv. De har i tillegg en strategisk plan som dekker hele kultur-, idretts- og fritidsfeltet. Alle planene ble utarbeidet i 2019, etter en sammenslåing mellom de tre tidligere kommunene Sandefjord, Andebu og Stokke. Kommunen har et hovedutvalg for kultur, friluftsliv og by- og stedsutvikling.

Informanten fra kommunen mener politikerne i Sandefjord er opptatt av feltene og legger til rette for dette. Sandefjord idrettsråd involveres i alle saker som er av idrettens interesser og informanten beskriver samarbeidet som godt. Sandefjord kommune har også en nærdemokratiordning som skal ha fokus på gode oppvekstmiljøer og aktiviteter for barn og unge gjennom medvirkning fra 20 nærmiljøutvalg i kommunen tilknyttet barneskolekretsene. Disse skal ha en sentral rolle i utviklingen av fysisk og psykisk gode oppvekst- og nærmiljø [Sandefjord kommune 2019a].

Sandefjord kommune har en litt lavere samla kommunal innsats rettet mot kultur, idrett, friluftsliv og nærmiljø om vi sammenligner med tall fra Røyken. Kostratall for 2017 viser at Sandefjord sine netto driftsutgifter per innbygger til områdene ligger omtrent på samme andel av de totale driftsutgiftene i kommunen som Røyken. Det er i all hovedsak de lave driftsutgiftene knyttet til idrett som gjør at Sandefjord ikke ligger høyere, ettersom både driftsutgiftene til kommunale anlegg og tilskudd til idrettslag og andre idrettsanlegg ligger relativt lavt. Driftsutgiftene til nærmiljø og friluftsliv ligger litt høyere enn Gamle Asker og Røyken, men som for de andre kommunene er tallene trolig litt misvisende i Kostra ettersom de også inkluderer utgifter knyttet til naturforvaltning, mens en del av utgiftene knyttet til friluftsliv og nærmiljø trolig ligger under kulturfeltet. Driftsutgiftene for kultur ligger høyere enn både Hurum og Røyken, men lavere enn Asker.

Tabell 12. Netto driftsutgifter i kroner per innbygger i Sandefjord i 2017-2019.

Netto driftsutgifter i kroner per innbygger i Sandefjord 2017-2019			
	2017	2018	2019
Sum Kultur	1147	1242	1261
231 Aktivitetstilskudd barn og unge	109	114	116
370 Bibliotek	278	269	289
373 Kino	11	0	17
375 Muséer	43	83	58
377 Kunstformidling	57	23	54
383 Kulturskoler	161	165	184
385 Andre kulturaktiviteter og tilskudd til andres kulturbygg	205	273	266
386 Kommunale kulturbygg	283	315	277
Sum idrett	458	533	618
380 Idrett og tilskudd til andres idrettsanlegg	184	156	146
381 Kommunale idrettsbygg og idrettsanlegg	274	377	472
Sum nærmiljø og friluftsliv	404	420	406
335 Rekreasjon i tettsted	272	295	286
360 Naturforvaltning og friluftsliv	132	125	120
Sum alle	2009	2195	2285

Kilde: Kostratall 2017-2019 [ssb.no].

4.1.1 Anlegg

Idrett og fysisk aktivitet

Mens det er idrettslagene som eier idrettsanleggene i de tidligere kommunene Andebu og Stokke, er det primær kommunen som eier idrettsanleggene i gamle Sandefjord kommune. Dette har ikke endret seg etter kommunesammenslåingen. Idrettsindeksen 2018 viser at over halvparten av idrettsanleggene er eid av Sandefjord kommune. Idrettslag eier 37% av anleggene, mens 11% av anleggene er eid av andre selskap og organisasjoner. Anlegg som

er eid av idrettslag har litt bedre kapasitet og/eller kvalitet dersom vi sammenligner anleggspoeng i Idrettsindeksen [Telemarksforskning 2018a]. De kommunale anleggene driftes og vedlikeholdes av Sandefjord kommune. Lag og foreningen med tilhørighet i kommunen kan også søke kommunen om husleietilskudd for å dekke leiekostnader eller drift/vedlikeholdskostnader. For noen av anleggene er det også inngått avtaler om drift og vedlikehold der foreningene mottar et årlig driftstilskudd (Temaplan for idrett og fysisk aktivitet 2019-2028).

Sandefjord kommune har et eget sentralanlegg for idrett og 11 idrettsparker spredt utover kommunen. I kommunen er det 13 idrettshaller, hvorav 2 er eid av klubber, 2 er eid av fylkeskommunen og en er i privat eie. Kommunen har 7 svømmeanlegg, 4 skianlegg og 22 andre anlegg. Sistnevnte kategori representerer alt fra ishaller til golfbaner og bueskytterbaner, med ulikt eierskap. Det er et bredt spekter av anlegg fordelt i hele kommunen.

Anleggspoeng i Idrettsindeksen [Telemarksforskning 2020] viser at Sandefjord ligger rett under landsgjennomsnittet for anleggspoeng per 1000 innbygger, men over snittet for anleggspoeng per aktive. Dette tyder på at anleggene i Sandefjord har god kapasitet og/eller kvalitet i forhold til antall aktive, og står seg greit i forhold til innbyggertallet. Ungdata [2017] om ungdom i Sandefjord viser at 74% av ungdomsskoleelevene er tilfreds med idrettsanleggene i kommunen, noe som er på nivå med ungdom i Asker. Vi har ikke tall for videregående skoleelever i Sandefjord. Idrettsindeksen [Telemarksforskning 2020] viser til innbyggerundersøkelser der innbyggerne i Sandefjord er godt fornøyde med mulighetene for egentrening i kommunen, men antallet respondenter fra kommunen er så lavt at vi ikke kan konkludere med at dette er representativt for resten av innbyggerne.

Sandefjord kommune prioriterer anlegg etter følgende prinsipp:

- Anlegg til barn og unge, rekruttering og breddeidrett, og for befolkningen generelt.
- Et hovedanlegg for hver idrett i kommunen
- For små/smale idretter og for spesialanlegg, vil det være naturlig å søke etter interkommunale løsninger
- Anlegg med høy bruksfrekvens.
- Anlegg med utdatert/dårlig teknisk tilstand.
- Tiltak som kan øke utnyttelsen av eksisterende anlegg fremfor å bygge nytt.
- Anlegg som kan bidra til økt fysisk aktivitet uavhengig av funksjonsgrad.
- Geografisk fordeling.
- Det gis midler til aktivitetsarealer med nødvendige tilleggselementer som garderober, lys mv. (ikke personlig utstyr, klubblokaler, kjøp av grunn, parkeringsplasser, veier mv).

Som hovedregel legger administrasjonen i kommunen til grunn en fordelingsnøkkel der kommunen bidrar med 15% av totalkostnaden ved etablering og rehabilitering av alle typer idrettsanlegg der frivillige lag og foreninger er byggherre. Målet er likebehandling og at flere tiltak skal nyte godt av midlene. Det tas også hensyn til anleggsdekning og geografisk plassering. Kommunen skal ha anlegg for alle rundt om i kommunen, men hver idrett har bare et hovedanlegg. Mens barn og unge skal ha tilbud om anlegg nær bostedet, må eldre ungdom og voksne reise lengre for å utøve sin aktivitet. Idrettsutøvere på et høyere nivå må også regne med lengre reisedistanse [Sandefjord kommune 2019b].

Lag og foreninger søker om treningstimer til Sandefjord kommune om bruk av kommunale idrettsanlegg. Unntaket er skoleanlegg der fordelingen gjøres av skolene. Park-

og idrettsseksjonen fordeler tid i kommunale idrettsanlegg og gymnastikksaler etter følgende kriterier:

- Barn og unge skal prioriteres.
- Barn og unge skal om mulig få tildelt aktivitetstimer i nærmiljøet. Foreningens opprinnelige tilhørighet skal ikke være avgjørende for hvor man får tildelt timer.
- Idrettshallene er forbeholdt innendørsidrettene.
- Fotballag får ikke tildelt tid i idrettshallene.

Ledig tid etter at lag og foreninger har fått sine timer kan fordeles til vennegjenger og lignende. Når lag og foreninger ikke bruker utendørs idrettsanlegg er disse åpne for alle. Retningslinjer og betalingssetninger for korttidsleie av kommunale lokaler er delegert til hovedutvalg for kultur, friluftsliv, by- og stedsutvikling. Utover betaling fra privatpersoner for bruk av svømmehaller og parkeringsavgifter tilknyttet enkelte aktivitetsanlegg operer ikke Sandefjord kommune med andre betalingssetninger for idrettsanlegg i budsjettet for 2019.

Sandefjord ble kåret til Norges friluftslivskommune i 2009 og har en rekke badeplasser og strender, turområder, stier og løyper, øyer med adkomstmuligheter og nærmiljøanlegg. Kommunen har delt inn friluftsanlegg og friområder i tre kategorier alt etter størrelsen på tilrettelegging og tilgjengelighet. De ulike kategoriene og områdene har svært ulikt behov for rehabilitering og oppgradering, derfor har kommunen utarbeidet en oversikt med områder/anlegg sine behov for rehabilitering og oppgradering. Oversikten danner grunnlag for bruk av avsatte midler fra kommunens budsjett og økonomiplan. Sandefjord kommune drifter og vedlikeholder kommunale friområder og friluftsanlegg. Kommunen bidrar også med driftstilskudd til frivillige organisasjoner og det er inngått avtale om drift og vedlikehold med noen av disse.

I Sandefjord kommune er det omtrent like stor andel ansatte i idrett- og friluftslivsorganisasjoner som i Røyken. Men i motsetning til i Røyken er det flere av de ansatte som jobber i idrettslagene. Sandefjord har den laveste andelen ansatte i drift av idrettsanlegg av alle kommunene som denne rapporten omhandler.

Kultur

I Sandefjord har det kommunale fokuset, ifølge en informant fra kommunen, lenge vært rettet mer mot idrett enn kultur. Dette har bl.a. slått ut i at man ikke har hatt like mange anlegg for kultur som for idrett, og at anleggene for kultur ikke har vært like velegnede. Korps øver på skoler og klubbhus, og har utfordring med øvingsrommene. Kommunen har videre et stort kulturhus, Hjertnes kulturhus, som bl.a. har en stor sal med 800 seter. Problemet er imidlertid, ifølge informanten, at små foreninger og lag i liten grad bruker huset, fordi det koster mye å leie det. Dette på tross av at kommunen har en ordning der frivillige lag og organisasjoner har en egen (lavere) leiesats. Det er derfor behov for anlegg og arenaer med lav terskel, som passer alles behov, både scenisk og for øving. På dette området skiller Sandefjord seg mao. lite fra Asker, Røyken og Hurum, som vi vet også har mangelfulle anlegg for kultur, særlig med tanke på akustiske forhold for musikkorps og -ensembler, kapasitet/størrelse for større grupper, samt lagerplass. Informanten fra Sandefjord forteller likevel at politikerne i kommunen nå har samlet seg om å satse på en oppgradering av kulturanlegg. Engasjementet for kultur er til stede, men man har lenge opplevd at der idrettsbevegelsen er samstemte og flinke til å

jobbe sammen, er ikke det samme tilfelle for kultur. De har til nå dermed ofte tapt kampen om kommunale midler.

For nye Asker sin del har vi sett at det er en betydelig asymmetri mellom de tre sammenslåtte kommunene, der Asker på mange måter er «storebror» med et bedre kommunalt tilbud til kultur, idrett og friluftsliv enn Røyken og Hurum. Det samme har også vært tilfelle i Sandefjord. Vår informant forteller at man etter sammenslåingen fikk to kommuner som hadde dårlig økonomi. Dette førte til at man dermed fikk et etterslep på anleggssiden, som man nå jobber for å utbedre. Bl.a. skal man bygge nytt kommunalt drevet kulturhus med tre saler og utescene og kino. I tillegg skal mindre scener som kommune eier men som andre (frivillige) driver, oppgraderes. I etterkant av sammenslåingen har det vist seg at kommunene dessuten har hatt ulike måter å organisere driften på, noe som har ført til behov for, og krav om, harmonisering. Det er noe vi kjenner igjen fra nye Asker. Informanten i Sandefjord forteller imidlertid at selv om viljen er til stede for å harmonisere, er dette samtidig krevende. Dessuten fungerer den gjeldende praksisen godt. Man har dermed begynt å spørre seg om det er verdt å bruke tid og penger på harmonisering for harmoniseringens skyld, og om man heller bør leve med mangfoldet.

4.1.2 Tilskuddsordninger

I sammenheng med kommunesammenslåingen ble det kartlagt hvilke avtaler, varighet og ytelser de forskjellige lag og foreninger har, for å få et bedre grunnlag for en god harmonisering og vilkår for alle lag og foreninger i kommunen. De gamle kommunene hadde ulike måter å gi tilskudd på til lag og foreninger, så harmoniseringen er gjennomført etappevis. Noe av det første den nye kommunen gjennomførte som politisk sak i 2017 var å lage like kriterier for tilskudd, og alle tilskuddsordninger ble harmonisert i 2017/2018. Noen av lagene og foreningene i Andebu og Stokke som ikke søkte de gamle kommunene om midler har nå begynt å søke om tilskuddsmidler siden de ser at det er mer penger å hente. I 2019 gikk kommunen gjennom alle faste driftstilskudd for å harmonisere dette. Resultatet ble at noen lag fikk ekstra tilskudd. Kommunen har en pågående jobb med å gå gjennom alle eksisterende avtaler med ulike lag og foreninger for å harmonisere dette også.

Idrett og fysisk aktivitet

Ordinære tilskudd til frivillige lag og foreninger gis som etableringstilskudd, medlemstilskudd, husleietilskudd og aktivitetstilskudd. De fordeles på bakgrunn av egne retningslinjer vedtatt av hovedutvalg for kommunalområdet og størrelsen avhenger av de årlige kommunale budsjettene. I 2019 var det budsjettet med 7,2 millioner kr i ordinære tilskudd:

- Etableringstilskudd for nye lag og foreninger utgjør en mindre andel som trekkes fra ordinært tilskudd før resterende fordeles på medlemstilskudd, husleietilskudd og aktivitetstilskudd.
- Medlemstilskudd utgjør omtrent 40% av ordinært tilskudd og er basert på ordinært betalende medlemmer t.o.m. 25 år. Medlemmer mellom 13 og 20 år får 50% høyere hodetilskudd for å motvirke frafall i tenåringsalder.
- Husleietilskudd for husleie eller drift og vedlikehold av egne anlegg utgjør omtrent 30% av ordinært tilskudd. Det gjøres fradrag for eksterne leieinntekter og sammenlignbare

inntekter (f.eks. innbetalinger fra medlemmer for bruk av anlegg). Barn og unge opp til 25 år prioriteres og vektet tre ganger så høyt som voksne ved utmåling av tilskudd.

- Aktivitetstilskudd utgjør omtrent 30% av ordinært tilskudd og gis med utgangspunkt i foreningens brutto driftsutgifter, med fradrag av diverse utgifter knyttet til husleie, investeringer og tilhørende lån knyttet til nye anlegg etc.

Tilbud til barn og unge gis høy prioritet i ordinært tilskudd til frivillige lag og foreninger. Men foreninger med tilbud til voksne kan også få tilskudd for å stimulere til samhandling på tvers av aldersgrupper, for å stimulere til god folkehelse og trivsel hos voksne innbyggere og fordi disse foreningene er sentrale i byens kulturliv.

Kommunen har også et driftstilskudd som går til lag og foreninger som enten drifter egne anlegg, som drifter kommunale anlegg eller leverer tjenester til kommunen etter avtale. Finansiering av redusert leiesats for lokale frivillige lag og foreninger er eksempel på førstnevnte driftstilskudd. I budsjettet for 2019 var det satt av 1,5 millioner kr til driftstilskudd.

I tillegg har Sandefjord kommune en mindre ordning med prosjekttilskudd til idrettsformål på 206 000 kr i 2019 og idrettspris på 10 000 kr i 2019. Prosjekttilskudd kan gis til prosjekt som ikke er å anse som en del av foreningens ordinære drift, eller til deltakelse i internasjonale konkurranser. Prosjekter rettet mot barn og unge av begge kjønn opp til 25 år prioriteres, og særlig ungdom i alderen 13-19 år, samt prosjekter som kan/vil stimulere til rekruttering og breddeidrett.

Sammenslåingen av kommuner medførte at noen lag og foreninger fikk økt tilskudd, mens andre fikk mindre tilskudd enn tidligere. For å dempe effekten av dette og sikre en smidig overgang til nye tilskudsregler er det for årene 2018-2022 etablert et særlig tilleggstilskudd til lag og foreninger som får en reduksjon på mer enn 15 000 kr per år. Tilleggstilskuddet finansieres ved at det holdes tilbake en sum på 130 000 kr ved hovedtildelingen i 2018, som gradvis reduseres til og med år 2022 og deretter avvikles.

Kommunen har også en tilskuddsordning til integreringsarbeid i regi av frivillige organisasjoner. Potten som går til arbeid i frivillige organisasjoner ligg på omtrent 500 000 kr i 2020, men midlene er ikke øremerket idrett og fysisk aktivitet.

Nærmiljøutvalg får et fast grunntilskudd og et beløp beregnet på antall innbyggere til og med 19 år. I 2020 er fast grunnbeløp per utvalg 79 000 kr og 69,88 kr per barn og ungdom.

Tilskudd utmåles og tildeles av kommuneadministrasjonen. Idrettsråd og kulturråd får mulighet til å gjennomgå søknadene for å sikre at søkerne er berettiget tilskudd. Tildeling av midler forelegges hovedutvalget til orientering, sammen med oversikt over utviklingstrekk i foreningslivet mht. medlemstall etc. Lag og foreninger kan klage på tildelinger ved at klagen vurderes av administrasjonen og forelegges hovedutvalget til avgjørelse.

Kultur

Sandefjord har, i likhet med Asker, en todelt tilskuddsmodell, med tilskudd til drift til frivillige foreninger og til prosjekt. Formålet med driftstilskuddet er dels å bidra til å bygge opp under det viktige og brede arbeidet som utføres av/i lokale foreninger. Dels skal det bidra til arbeid for barn og unge, kultur, historieformidling og kulturminnevern, religiøse foreninger m.fl. Tildelingen skjer på bakgrunn av drift og medlemstall. Ifølge informanten fra Sandefjord er tilskuddet svært viktig for lagene og organisasjonene. Her har kommunen også fått tilbakemeldinger fra mottakere som har fått tilgang til en bedre ordning etter

kommunesammenslåingen, som kan gjøre mer enn det de kunne før. I denne prosessen trekker informanten også fram samarbeid med fylkeskommunen som bidrog positivt inn i prosessen med harmonisering. Ikke minst gjaldt det å ha fokus på den mer profesjonelle delen av kulturlivet.

I tillegg deler Sandefjord altså ut prosjekttilskudd til kulturformål. Her kan enkeltpersoner og grupper eller foreninger i Sandefjord søke om tilskudd til kulturprosjektet eller -arrangementer. Rent kommersielle aktører og kommunale/offentlige instanser kan ikke søke. Kommunen prioriterer prosjekter for, med og av barn og unge. Man er opptatt av breddetiltak, men støtten er også ment til lokale kunstnere og kulturarbeidere.

I tillegg til det ordinære prosjekttilskuddet har Sandefjord, som en kommune med stor sommerturisme, et eget tilskudd til kulturprosjekter i sommermånedene. Hovedutvalget for kultur, idrett og fritid deler her årlig ut tilskudd til større kulturprosjekter som foregår i sommermånedene. Kulturelle prosjekter og arrangementer som konserter, festivaler, revyer og lignende kan motta tilskudd etter søknad. Denne ordningen er også åpen for kommersielle aktører.

Alle tilskudd under 25 000 kr behandles administrativt, og det er hovedtyngden av søknader. Samtidig som prosjekttilskudd kan gå til f.eks. profesjonelle kunstnere, har ikke kommunen, med unntak av en rekke kulturstipender og priser som skal stimulere og inspirere, hatt noe særskilt fokus på talenter eller det profesjonelle kulturlivet. Her likner Sandefjord mao. på Asker. Likevel forteller informanten fra Sandefjord at noen profesjonelle miljø har nådd gjennom politisk og fått fast driftsstøtte, kanskje mest fordi de har presset aktivt på. Bl.a. har man satset på et klassisk ensemble med et større tilskudd på 5-800 000, med en avtale om at de skal arrangere et visst antall arrangement for alle. Samarbeidet startet som søknad om prosjektmidler, men ble siden gjort om til et fast tilskudd. Dette er trolig et eksempel på at man kan nå fram på kulturfeltet dersom man har en høy profesjonaliseringsgrad, noen som igjen retter fokus mot behovet for en bred kompetanseheving og profesjonalisering på kulturfeltet, både i nye Sandefjord og nye Asker. Sandefjord har ingen særskilte tiltak for å bidra til profesjonalisering, men tilbyr veiledning i søknadsskriving, som er tilpasset tilskuddsordningene i kommunen. Informanten fra Sandefjord kommune forteller for øvrig at selv om enkeltaktører har nådd fram ved å arbeide målbevisst og systematisk mot politikere og administrasjon, henger kulturlivet generelt langt etter idretten også mht. å nå fram på tilskuddssiden. Profesjonalitetsgraden er lavere, og man mer mindre flinke til å søke med gode søknader. Kulturfeltet klarer heller ikke å samle og samordne seg slik idretten er flinke til, og man ser f.eks. at der idrettsrådet i Sandefjord raskt var oppe og sto i den nye kommunen, har ikke det lokale kulturrådet klart å reetablere seg på samme måte. Nettopp Idrettsrådet har, etter informantens vurdering, klart å forhandlet seg fram til en svært sterke posisjon. Kulturen jobber med det, og med den nye arenastrukturen er det håp om at de kanskje kan få samlet seg på en lignende måte. Hvorfor dette ikke har skjedd tidligere kan ikke vår informant gi et fullgodt svar på, men antyder at det kan ha å gjøre med at mange av aktørene i kulturfeltet er individualister, og ikke på samme måte som idretten vant til lagspill.

4.1.3 Aktiviteter

Idrett og fysisk aktivitet

Aktivitet som retter seg mot barn og unge, rekrutterings- og breddeidrett, opplevelser og rekreasjon blir prioritert i kommunens idrettspolitikk og er nedfelt i Strategisk kultur-, idrett- og fritidsplan. Lag og foreninger med betalte utøvere må skille denne aktiviteten fra annen aktivitet for å være berettiget ordinære tilskudd fra kommunen. Prosjekttilskuddet i kommunen skal blant annet finansiere deltakelse i internasjonale konkurranser og på den måten stimulere til toppidrett. Den samme ordningen har særlig fokus på prosjekt som stimulerer til aktivitet blant ungdom mellom 13 og 19 år.

Idrettsindeksen [Telemarksforskning 2020] viser at Sandefjord har en lavere aktivitetsandel i forhold til innbyggertall enn Asker og Røyken. Flere menn enn kvinner er aktive i alle aldersgrupper, og det er en gradvis nedgang i aktive fra barneidretten til voksenidretten. Svarene i Ungdata [2019] viser også et ganske likt aktivitetsnivå blant både ungdomsskoleelever og videregående skoleelever i Sandefjord sammenlignet med Røyken. Blant yngre ungdom er det egenorganisert trening og ikke-organisert fysisk aktivitet som har størst oppslutning, og det er sannsynlig at dette også gjelder for eldre ungdom selv om vi mangler tall for dette i Sandefjord.

Kultur

Kulturbruk og deltagelse er ifølge vår informant i Sandefjord høyt oppe på den politiske og administrative agendaen. For eksempel arrangeres det årlig en konferanse der temaer knyttet til deltagelse og aktivitet er tema og diskuteres. Her har man bl.a. vært opptatt av at mye av aktivitetene som støttes skjer gjennom det organiserte kultur- og idrettslivet. Dermed har uorganiserte aktiviteter uten voksenstyring kommet i skyggen. Man har f.eks. hatt få arenaer og anlegg for slike aktiviteter, som skateparker og lignende arenaer der gjerne kultur og fysisk aktivitet smelter sammen. For å respondere på behovene sårbare gruppe har, har man opprettet nærmiljøutvalg i alle barneskolekretser, som er satt sammen av representanter fra relevante miljø. Disse tiltakene har blitt gjennomført med kommunale midler, men har organisert seg selv. Det synes som slike tiltak ligner en del på nye Askers planer for Innbyggertorg.

Barn og unge i alderen 2-18 år i familier med svak økonomi kan tildeles opplevelseskortet, som skal sikre at de får bedre muligheter til å delta i kultur- og fritidsaktiviteter. Kortet dekker medlems- og treningsavgift i lag- og foreninger, deltakelse på arrangement og innkjøp av utstyr i tillegg til et visst antall besøk på ulike fritidstilbud i kommunen. Det er lag, foreninger og treningscenter skal søke om dekning av kostnader knyttet til medlemskap/treningsavgift, ikke innehaverne av kortet. For 2020 kan man dekke 1500 kr for 2-10 år og kr 3500 for 11-18 år. Kortet er et samarbeid mellom private aktører, kommunen og Nav, og hvert år er det 400 kort til utdeling. Det er både økonomiske og sosiale kriterier som legges til grunn for tildeling. Alle lag og foreninger som får tildelt ordinære tilskudd fra kommunen forplikter seg til å delta i ordningen med tilbud om fritt medlemskap og fri adgang til arrangement osv. Andre aktører deltar slik de ønsker selv. Kommunen sin tilskuddsordning rettet mot integreringsarbeid i regi av frivillige organisasjoner skal blant annet stimulere frivillige organisasjoner til å gjennomføre tiltak og aktiviteter rettet mot integrering av personer med innvandrerbakgrunn. Sandefjord kommune har tilbud om ledsagerbevis for ledsager til personer med nedsatt funksjonsevne. Beviset gir blant annet gratis adgang til ledsager på alle

kommunale idrettsanlegg og arrangementer i regi av frivillige lag og foreninger som mottar kommunal eller fylkeskommunal støtte.

4.2 Sandnes kommune

Sandnes kommune har en egen kommunedelplan for idrett-, fysisk aktivitet og friluftsliv - Aktive Sandnes [Sandnes kommune 2017]. Kommunen sitt arbeid skal i størst mulig grad rettes mot å skape gode aktivitetstilbud innen organisert idrett og fysisk aktivitet. Dette gjøres gjennom samarbeidsavtaler med lag og foreninger og prioritering av profesjonell drift av idrettsrådet. Siden 2018 har idrettsrådet i Sandnes kommune hatt en fast ansatt daglig leder.

Sandnes kommune har en litt lavere samla kommunal innsats rettet mot kultur, idrett, friluftsliv og nærmiljø om vi sammenligner med tall fra Gamle Asker. Kostratall for 2017 viser at Sandnes sine netto driftsutgifter per innbygger til områdene utgjør en høyere andel av de totale driftsutgiftene i kommunen enn i alle de andre kommunene i denne rapporten. Både driftsutgiftene knyttet til kultur og idrett har mange likhetstrekk med Asker, der utgiftene til kultur fordeler seg jevnt høyt, mens utgiftene til idrett er særlig knyttet til kommunale idrettsanlegg. Driftsutgiftene til nærmiljø og friluftsliv ligger lavere enn de andre kommunene utenom Hurum, men som for de andre kommunene er tallene trolig litt misvisende i Kostra ettersom de også inkluderer utgifter knyttet til naturforvaltning, mens en del av utgiftene knyttet til friluftsliv og nærmiljø trolig er plassert på kultur.

Tabell 13. Netto driftsutgifter i kroner per innbygger i Sandnes i 2017-2019.

Netto driftsutgifter i kroner per innbygger i Sandnes 2017-2019			
	2017	2018	2019
Sum kultur	1440	1420	1454
231 Aktivitetstilbud barn og unge	206	167	186
370 Bibliotek	206	218	234
373 Kino	0	0	0
375 Muséer	132	82	92
377 Kunstformidling	78	62	33
383 Kulturskoler	353	363	381
385 Andre kulturaktiviteter og tilskudd til andres kulturbygg	119	254	276
386 Kommunale kulturbygg	346	274	252
Sum idrett	939	812	995
380 Idrett og tilskudd til andres idrettsanlegg	152	102	294
381 Kommunale idrettsbygg og idrettsanlegg	787	710	701
Sum nærmiljø og friluftsliv	209	362	363
335 Rekreasjon i tettsted	138	280	262
360 Naturforvaltning og friluftsliv	71	82	101
Sum alle	2588	2594	2812

Kilde: Kostratall 2017-2019 (ssb.no).

4.2.1 Anlegg

Idrett og fysisk aktivitet

Sandnes kommune drifter de fleste kommunalt eide idrettsanleggene selv. Idrettsindeksen 2018 viser at nesten 80% av idrettsanleggene er eid av Sandnes kommune. Idrettslag eier 17% av anleggene, mens 6% av anleggene er eid av andre selskap og

organisasjoner. Anlegg som er eid av kommunen har litt dårligere kapasitet og/eller kvalitet dersom vi sammenligner anleggspoeng i Idrettsindeksen [Telemarksforskning 2018a]. Et kommunalt foretak forvalter bygningsmassen og de driftstekniske anleggene i hallene. Kommunen leier også en del anlegg fra andre aktører (stiftelser, fylkeskommunen etc.) til eget og lag og foreningers bruk gjennom egne leieavtaler og driftsavtaler. Sandnes kommune er også medeier i tre interkommunale haller sammen med Stavanger, Sola og Randaberg som driftes av interkommunale selskap gjennom avtale med kommunen. De interkommunale Folkehallene har vederlagsfri adgang for skoler, barnehager og idrettsklubber i regionen og driver et variert aktivitetstilbud.

Sandnes har 11 ordinære flerbrukshaller, hvorav 9 idrettshaller er kommunale. Siden kommunen har mange aktive utøvere av innendørsidrett er tilgjengeligheten begrenset for de som ønsker å være aktive. Sandnes har svært dårlig svømmehallkapasitet både for skole, publikum og idretten, mens kunstgress- og gressbanekapasiteten i kommunen har hatt en god utvikling de senere år. Kommunen har også to klatrevegger som er gratis tilgjengelig for publikum, idrettspark med friidrettsanlegg, tre tennisbaner og skateanlegg. Totalt representerer idrettsanleggene en verdi på omtrent en halv milliard kroner eks. tomteknader. Likevel er Sandnes den byen etter Oslo som har flest innbyggere per anleggstilbud. Vekst i flere bydeler gjør at kommunen har behov for å utnytte offentlige og idrettslige områder i større grad og på en mer effektiv måte. Kommunen har også behov for å frikjøpe arealer/lokaler for å sikre areal til idretts- og aktivitetsanlegg.

Anleggspoeng i Idrettsindeksen [Telemarksforskning 2020] viser at Sandes ligger lavest av alle kommunene denne rapporten omhandlet for anleggspoeng per 1000 innbygger, og kommunen ligger bare over Asker for anleggspoeng per aktive. Dette tyder på at anleggene i Sandes både har dårlig kapasitet og/eller kvalitet i forhold til antall innbyggere og antall aktive. Ungdata [2017] om ungdom i Sandes viser at litt over 70% av ungdom mellom 13 og 19 år er tilfreds med idrettsanleggene i kommunen, noe som nesten er på nivå med ungdom i Asker. Idrettsindeksen [Telemarksforskning 2020] viser til innbyggerundersøkelser der innbyggerne i Sandes er godt fornøyde med mulighetene for egentrening i kommunen, men antallet respondenter fra kommunen er så lavt at vi ikke kan konkludere med at dette er representativt for resten av innbyggerne.

Sandnes kommune gir driftstilskudd til ca 20 lagseide/leide idrettsanlegg. Siden flere anlegg har kommet til og driftskostnadene har økt, har tilskuddsprosenten vært avtakende. Ifølge kommunedelplanen sliter klubbene med å finansiere driften av anleggene på grunn av begrensede muligheter for andre inntekter enn fra egne medlemmer. Som en konsekvens blir aktivitetstilbudene vesentlig dyrere. Sandnes kommune har derfor som mål at opp mot 50% av driftsutgiftene til lagseide/leide anlegg skal dekkes gjennom driftstilskudd.

Kommunen har svært lave driftskostnader for tilsyn og teknisk drift av idretts- og svømmehaller sammenlignet med nabokommunene. Innsparinger siden 2005/2006 har særlig gått ut over vedlikehold og oppfølging av utendørsanlegg, der idrettslagene i økende grad har måttet påta seg driftsansvar for banene. Driftsansvaret til idrettslagene er økt ytterligere den siste tiden, også på de kommunalt eide banene, og det er ifølge kommunedelplanen ikke særlig flere driftsoppgaver på utendørsanleggene som idrettslagene kan pålegges å gjennomføre på dugnad. En ytterligere innsparing av driftskostnader kan føre til leiebetaling

for lagene. Sandnes kommune ønsker derfor å prioritere innovasjonsløsninger i videre drift av anleggs- og aktivitetstilbud som forenkler drift/bruk og samhandling.

Sandnes kommune sikter mot at bruk og utleie av anleggene må systematiseres og effektiviseres for å imøtekomme behovene og utnytte eksisterende kapasitet. For å øke aktiviteten og synliggjøre mulighetene for å benytte kommunale anlegg lanserte kommunen et nytt bookingsystem 1. Januar 2020, Aktiv kommune. Aktiv kommune er et bookingsystem for kommunale anlegg med prosjektledelse i Stavanger kommune. Gjennom systemet er det mulig for lag og foreninger i Sandnes å bestille leie av kommunens friluftsliv- og idrettsanlegg. Kultur- og skoleanlegg innlemmes også i systemet i løpet av 2020. På Aktiv kommune kan lederen av lag eller forening gi andre personer i klubben tilgang til å bruke portalen og søke om leie av bygg, anlegg og ressurser tilknyttet idrett og friluftsliv. Systemet skal gi flere muligheter til lag og foreninger og forenkle saksbehandlingen i kommunen.

Frivillige lag og organisasjoner som hører hjemme i Sandnes, terminfestede arrangement i regi av Idrettsforbundet eller Norges olympiske komite og kommunalt drevne grunnskoler er unntatt betalingsleie innenfor de faste åpningstidene for hver enkelt anleggstype. Betaling fra andre aktører er delt i to kategorier, der kategori 1 bestående av andre skoler, lag og foreninger og deres bruk utenom åpningstid har en lavere timepris enn kategori 2 bestående av kommersielle aktører og bedrifter med inntjening som mål.

Sandnes har et stort tilbud kommersielle aktører som tilbyr trening og aktiviteter. Prisen for å delta på kommersielle tilbud er normalt mye høyere enn frivillige tilbud. Kommersielle aktører som selger arrangementer etc. behandles som næringsdrivende både når det gjelder leie av anlegg og tilskudd. Støtte til kommersielle aktører fra Sandnes kommune er innrettet som kjøp av markedsførings tjenester eller som næringsutvikling.

Ved arrangement har idrettsarrangement prioritet foran andre arrangement, idrettskretsene sine seriespill har prioritet, inneidretter prioriteres foran uteidretter, og ikke-idrettslige og kommersielle arrangement tildes ledig kapasitet når idrettens behov er dekket.

Ved treningstid prioriteres lag, skoler og organisasjoner som hører hjemme i Sandnes, samt terminfestede seriekamper i regi av forbund, krets og lag. Barn og unge prioriteres, og for utøvere under 12 år er allsidig barneidrett prioritert foran særvidretter. Inneidretter prioriteres foran uteidretter og idrettslag prioriteres foran andre foreninger, bedriftsidrettslag og mosjonsgrupper. Idrett og fysisk aktivitet prioriteres foran annen aktivitet, og det skal tas hensyn til de etablerte idrettslagene sitt rekrutteringsarbeid ved å konsentrere deres tilbud i bydelen de tilhører. Kommunen søker å ha et allsidig innslag av aktiviteter der det er mulig, samtidig som idrett på høyt nivå også prioriteres i byens idrettshaller. En idrettshall har egne regler der 40% av tilgjengelig tid tildes en turnforening, mens resterende ledig tid prioriteres til idrettslag/grupper som driver på et høyt nivå.

Innbyggerne i Sandnes har god tilgang til friområder og natur og er vertskap for store regionale friområder. Kommunen har derfor en tydelig friluftprofil som tiltrekker seg brukere fra hele Nord-Jæren. Også det organiserte friluftslivet dekker ofte flere kommuner enn Sandnes. Samarbeidet mellom kommunen og friluftslivsorganisasjonene skjer gjennom tilskudd, tilrettelegging av møteplasser, og utvikling og tilrettelegging av områder. Omtrent 60% av befolkningen i Sandnes har kort avstand til leke- og rekreasjonsarealer. Det er 2017 parker og friområder i Sandnes kommune, bestående av alt i fra komplekse leke- og aktivitetsanlegg til turveier/stier, sterkt skjøttede parker til naturlige friområder og naturreservat. Områdene

forvaltes gjennom grøntfaglige planer, saksbehandling, tilrettelegging etc. Vedlikehold strekker seg til gressklipping og noe beskjæring. I ca. 1000 felleslekeplasser i kommunen har private ansvar for vedlikehold og sikkerhet.

I Sandnes kommune er det omtrent like stor andel ansatte i idrett- og friluftslivsorganisasjoner som i Røyken. Men i motsetning til i Røyken er det flere av de ansatte som jobber i idrettslagene. Andelen ansatte som jobber med drift av idrettsanlegg er på nivå med Asker.

Kultur

I Sandnes kommunes kommunedelplan for kultur angis to hovedmål under overskriften Arenaer for kultur:

- Sandnes skal ha tilstrekkelige og egnede arenaer for kulturaktivitet og kulturformidling
- Byens uterom skal utformes på en slik måte at de oppmuntrer til kulturaktivitet og formidling

Ifølge en informant fra kommunen jobbes det planmessig med å nå målene. En rekke kommunale kulturlokaler benyttes av lag og organisasjoner til ulike kulturaktiviteter som forestillinger, utstillinger, konserter eller verksteder for kunst og kulturproduksjon. Først og fremst er dette snakk om en rekke skoler, ungdoms-, forsamlings- og bydelshus, fritidssenter og kirker. I tillegg har kommunen et kommunal eid kunst- og kulturhus: Sandnes kulturhus med tilhørende KINIKINO.

Lag og foreninger på kulturfeltet i Sandnes er, som i Asker og Sandefjord, ofte henvist til skoler og gymsaler for å øve på, og framføre, sine uttrykk. Dette er nok svært vanlig i hele landet, med de utfordringer mht. akustikk og lagerproblematikk det medfører. En informant fra kommunen forteller at Sandnes på anleggssiden nok har satset mest på store haller beregnet for idrett, men at man nå i planleggingen av nybygg der øvingslokaler f.eks. korps eller musikkensembler er tenkt inn, har fokus på nettopp dette. Sandnes har også, forteller informanten, helt nye lokaler for den kommunale musikkskolen, samlokalisert med en vgs. med musikk, dans og dramalinje. Standarden her er svært høy, noe som også gagnar det øvrige lokale kulturlivet.

Sandnes har i noe større grad enn de andre kommunene vi har omtalt til nå satset særskilt på det profesjonelle kulturlivet. Bl.a. har kommunen satset på å tilby lokaler til lokale kunstnere i byens gamle brannstasjon, der Stasjon K Art Studios er et atelierfelleskap for profesjonelle kunstnere. Her har kunstnerne subsidierte arbeidsrom, som de vedlikeholder selv. Dette administreres for øvrig av eiendomsavdelingen i kommunen, ikke kultur.

4.2.2 Tilskuddsordninger

Idrett og fysisk aktivitet

Retningslinjer for tilskudd i nye Sandnes kommune ble revidert våren 2020 og gjennomgangen av tilskuddsordninger i Sandnes tar utgangspunkt i de reviderte tilskuddsordningene. Flere av ordningene er en videreføring av gamle ordninger i Forsand og Sandnes. Retningslinjene for tilskuddsordningene bygger på prinsipp om forutsigbarhet, tilgjengelighet og tilgang til egnede lokaler.

Nye frivillige lag og foreninger for barn og unge kan få et oppstartstilskudd på inntil kr 3000.

Idrettslag som bidrar til at barn og unge har et godt og variert idrettstilbud kan motta driftstilskudd fra kommunen. Andre frivillige lag og foreninger faller inn under egen

tilskuddsordning for kulturdrift. Tilskudd fordeles ut ifra aktivitet og antall medlemmer mellom 6 og 19 år. Aldersgruppen 13-19 år blir prioritert i begge tilskuddsordningene. For idrettslag som er medlemmer av Norges Idrettsforbund hentes medlemstall fra idrettens meldesystem i samarbeid med idrettsrådet og idrettskretsen, derfor trenger ikke disse idrettslagene søke om tilskudd siden kommunen fordeler ut midler automatisk. Idrettslag som ikke er medlem av Idrettsforbundet, må sende inn vanlig søknad. Andre lag og foreninger som søker om driftstilskudd må også sende inn egen søknad om midler. For kultur- og fritidsfeltet er det satt et tak på 50% dekking av driftsutgiftene, noe som ikke gjelder for idrettslagene. Inntil 20% av driftstilskuddet til kultur og fritidsfeltet fordeles også skjønnsmessig, siden deler av disse aktivitetene ikke baserer seg på medlemskap.

Sandnes kommune har en egen tilskuddsordning til lagseide/leide idrettsbygg og -anlegg. Formålet er å bidra til drift, rehabilitering og ombygging/nybygg av lagseide/leide idrettsbygg og anlegg. Ordningen dekker inntil 50% av godkjente driftsutgifter fratrukket inntektsgrunnlag fra utleie etc, 1/3 av godkjente kostnadsoverslag ved rehabilitering og ombygging opp til 1 million kr, og 1/3 av godkjente kostnadsoverslag ved nyanlegg opp til 1 million kr. Tilskuddstaket på 1 million kr har stått uendret i flere år, og idrettsrådet uttrykker i høringsrunden til retningslinjene at taket bør økes til 2 millioner kr. Dette skal behandles i egen sak senere i 2020. Spillemiddelsøknad er en forutsetning for de lag og foreninger som kan søke om dette. Dersom kommunen ikke kan tilby egnede anlegg kan også idrettsorganisasjoner som må leie og disponere andres anlegg søke om tilskudd fra ordningen.

Nasjonale og internasjonale idrettsarrangement i Sandnes kommune har sin egen tilskuddsordning som skal stimulere til konkurranser og idrettsprestasjoner i Sandnes på høyt nivå. Arrangement med kostnader over kr 200 000 vurderes særskilt.

I forbindelse med kommunesammenslåingen mellom Sandnes og Forsand er det opprettet områdeutvalg som politisk organ for blant annet å bidra til lokalt engasjement i nærmiljøet og dialog mellom innbyggere. Lag og foreninger kan søke om tilskudd fra områdeutvalgene for tiltak til det beste for sitt område. Det er områdeutvalgene som prioriterer hva som skal få tilskudd, men midlene kan ikke brukes som ordinære driftstilskudd til lag og foreninger. Sandnes kommune fordeler 50% av midlene likt på områdeutvalgene, mens 50% av midlene går til områdeutvalgene etter antall innbyggere.

Gjennom IMDI-midler fra staten gir også kommunen tilskudd til lokale prosjekter og tiltak i lokale frivillige organisasjoner som bidrar til at innvandrere og deres barn deltar i fellesskap og aktiviteter i lokalsamfunnet i regi av frivillige organisasjoner.

Foreninger som skal få tilskudd fra Sandnes kommune må etter nye retningslinjer for tilskudd fra våren 2020 ha minst 10 aktive medlemmer i alderen 6-25 år. For driftstilskudd til idrettslag prioriteres aldersgruppen 13-19 år. Barn og unge prioriteres også ved tildeling av treningstider. Gjennom det interkommunale samarbeidet Folkehallene har regionen gått sammen for å styrke idrettens funksjon og plass, særlig for aldersgruppen 6-19 år.

Kultur

I Sandnes, som i Sandefjord, gis tilskudd til kulturtiltak i form av tilskudd til drift og tilskudd til prosjekt. Driftstilskuddsordningen er delt i tre ulike tilskudd: Driftstilskudd til frivillige lag og foreninger (Idrett, musikk, barn/ungdom), som har som formålet å støtte driften av det frivillige barne- og ungdomsarbeidet innenfor kultur- og idrettsområdet i kommunen. Søker til ordningen må ha:

- demokratisk oppbygging med eget styre
- minst 10 aktive medlemmer/brukere under 25 år.
- eksistert i minst ett år
- minimum 10 samlinger årlig for medlemmene (utenom styremøter, komitémøter og lignende)
- minimumskontingent på kr 100,- i året.

Kulturaktiviteter som ikke er basert på medlemskap kan vurderes skjønnsmessig. Det samme gjelder tilskudd til paraplyorganisasjonene. Videre har Sandnes tilskudd til private bydelshus, med formål å støtte drift av bygg som bidrar til å skape møteplasser for frivillig kulturell aktivitet i bydelene i Sandnes kommune. Til sist har kommunen, som nevnt under avsnittet om idrett og fysisk aktivitet, tilskudd til lagseide/leide idrettsbygg og anlegg. Alle foreninger som søker om driftstilskudd fra Sandnes kommune må være registrert i *Foreningsportalen*. Der kan de presentere foreningen sin, og de aktivitetene de har.

I tillegg til driftsstøtte har Sandnes en rekke tilskuddsordninger til ulike kulturarrangement og -prosjekt. Formålet med disse er å stimulere og videreutvikle kulturlivet i Sandnes, og bidra til å støtte arrangement og prosjekt av høy kvalitet, og gi publikum i regionen et bredt spekter av kulturarrangement. Følgende kriterier gjelder:

- Tilskudd kan gis til konserter, scenekunst, utstillinger og andre kulturarrangement som er åpne for alle. Tilskuddet kan også gis som prosjekt-/produksjonsstøtte.
- Det gis ikke tilskudd til CD produksjoner og bokutgivelser.
- Det gis ikke tilskudd til generell drift og aktiviteter som tilbys av det ordinære organisasjonslivet, eller til innkjøp av personlig utstyr som f.eks. musikkinstrumenter.
- Søknader skal inneholde prosjektbeskrivelse, kostnadsoverslag og finansieringsplan.
- Frivillige organisasjoner/grupper og enkeltpersoner kan søke.
- Søknader kan sendes hele året, men senest 4 uker før arrangementet finner sted og/eller prosjektet igangsettes.
- Arrangører med flere faste arrangement kan søke samlet for hele året
- Søknadene behandles fortløpende.
- Tilskudd til tiltak/arrangement utbetales etterskuddsvis på bakgrunn av innsendt rapport og regnskap. Inntil 50% av tilskuddet kan på forespørsel utbetales forskuddsvis etter kultursjefens vurdering.

Med åpne arrangement menes ikke de tiltak som kun er beregnet på medlemmer av enkelte grupper, eller elever ved enkelte skoler etc., heller ikke de arrangement hvor det gjennomføres religiøse eller livsynsspesifikke handlinger.

Sandnes har i tillegg til de ordinære prosjektmidlene dessuten en særskilt ordning som retter seg mot kulturarrangement og -prosjekt for ungdom. Formålet med denne ordningen er å stimulere til flere arrangement for ungdom i Sandnes. Ordningen skal også bidra til at ungdom gis muligheten til å realisere egne ideer, kulturaktiviteter og prosjekter. Følgende kriterier gjelder:

- Arrangementstilskudd kan gis til frivillige organisasjoner og andre ikke-kommersielle grupper som planlegger arrangement for ungdom.
- Det kan gis tilskudd til konserter, teaterforestillinger, utstillinger og andre kulturarrangement
- Hovedmålgruppen er ungdom i alderen 13-19 år.
- Tilbudet skal annonseres og være åpent for alle ungdommer og tilbudet må være lagt til en offentlig arena. Tilbudet skal være rusfritt.
- Arrangement som legges til fredag- eller lørdagskveld prioriteres.

- Arrangører med flere faste arrangement kan søke samlet for hele året
- Tilskuddet utbetales etter innsendt rapport og regnskap. Inntil 50% av tilskuddet kan utbetales forskuddsvis etter kultursjefens vurdering.
- Søknadsfrist er senest én måned før arrangementet finner sted.
- Prosjekttilskudd gis til ungdom under 25 år som ønsker å sette i gang en aktivitet.
- Det kan gis støtte til oppstart av idrettsaktiviteter, musikk, dans og andre sceniske og kulturelle uttrykksformer.
- Det gis ikke tilskudd til generell drift og aktiviteter som tilbys av det ordinære organisasjonslivet, eller til innkjøp av personlig utstyr som f.eks. musikkinstrumenter.
- Det kan gis tilskudd med inntil 50% av budsjetterte utgifter.

Videre gis husleietilskudd til brukere av kulturhuset og KINOKINO. Formålet med denne ordningen er å gjøre det økonomisk mulig for frivillige lokale og regionale organisasjoner, kunstnere og ikke-kommersielle kulturaktører å bruke Sandnes kulturhus og Kinokino som arena for sine kulturarrangement, og dermed bidra til vitalisering av kulturlivet i Sandnes. Husleietilskudd kan gis til konserter, teaterforestillinger, danseforestillinger, litteraturarrangement og andre sceniske produksjoner. Barn og unge og frivillige lag og foreninger er en prioritert gruppe, og arrangement som innvilges husleietilskudd skal være åpne for alle.

Sandnes har også en tilskuddsordning til kulturminnevern, som har som formål å motivere til bevaring av kulturminner og kulturmiljøer i privat eie i samsvar med intensjonene for kommunens kulturminneforvaltning.

Til sist har Sandnes, som vi alt har nevnt, et eget tilskudd til nasjonale og internasjonale idrettsarrangementer for å stimulere til at det arrangeres større idrettsarrangementer i Sandnes hvor en kan oppleve konkurranse og idrettsprestasjoner på høyt nivå.

Ifølge informanten i kommunen er brukergruppene stort sett godt fornøyde med ordningene. En vedvarende utfordring i Sandnes som mange andre steder, inkludert Asker, Røyken og Hurum, er at tilskuddspotten er litt mindre enn ønskelig. Man må derfor prioritere nokså hardt, og kulturavdelingen i kommunen skulle gjerne sett en økt pott. Det har de imidlertid ikke fått. Informanten forteller at midlene kommer svært godt med for de som får dem, og at de for noen utgjør et «være eller ikke være». Som for Asker, er det også i Sandnes, ifølge vår informant, slik at noen søkere er mye mer profesjonelle enn andre. Noen søker fast, andre sjelden, og det er ofte de samme som får til de samme arrangementene.

For å forsøke å hjelpe nye initiativ fram, har kommunen etablert en egen ordning med et oppstartstilskudd til dem som ønsker å starte nye tiltak. Denne ordningen ble tatt inn etter mønster av en ordning som fantes i en av de små kommunene som gikk inn i nye Sandnes, og fungerer ifølge informanten godt. I Sandnes har man i tillegg et eget kurs i forkant av søknadsfristen til kommunale tilskudd, som gir opplæring i søkingen og hvilke kriterier man må ta hensyn til. Dette har, stadig ifølge kommunens representant, ført til en positiv profesjonalisering av søkermassen.

4.2.3 Aktivitet

Idrett og fysisk aktivitet

Kommunen ligger noe under landsgjennomsnittet når det gjelder deltakelse i organisert idrett og bredden i idrettstilbudet er lavere enn i sammenlignbare kommuner. Noe av forklaringen er mindre ressurser til utvikling av spesialanlegg og tett naboskap til andre

kommuner. Idrettsindeksen [Telemarksforskning 2020] viser at Sandes har en ganske lik aktivitetsandel i forhold til innbyggertall som Røyken. Flere menn enn kvinner er aktive i alle aldersgrupper, og det er en gradvis nedgang i aktive fra barneidretten til voksenidretten. Svarene i Ungdata [2019] viser også et ganske likt aktivitetsnivå blant både ungdomsskoleelever og videregående skoleelever i Sandnes som i Røyken. Det er egenorganisert trening og ikke-organisert fysisk aktivitet som har størst oppslutning.

Idrettslag som driver et høyt nivå blir tildelt mer treningstid på idrettsanlegg etter idrettsrådets anbefaling. Kommunen yter dessuten tilskudd til nasjonale og internasjonale idrettsarrangement og legger til rette slik at noen prioriterte anlegg egner seg for store idrettsarrangementer. For å legge til rette for egenorganisert idrett samarbeider kommunen med lag og foreninger og andre miljø om å holde idrettshaller, gymsaler og andre anlegg åpne for barn og unge på ettermiddag, kvelder og i ferier. Kommunen gir også tilskudd til frivillige foreninger som lager egne åpne tilbud hvor barn og unge kan drive mosjon og idrett. For utøvere under 12 år prioriterer kommunen aktivitetssted til idrettsskoler og allsidig barneidrett foran særiddretter.

Sandnes kommune har ordning med ledsagerbevis til personer med nedsatt funksjonsevne. Tidligere hadde ordningen en nedre aldersgrense på 8 år, men i en prøveperiode på to år fra 2020 skal ordningen ikke ha nedre aldersgrense. Alle frivillige organisasjoner som mottar tilskudd fra Sandnes kommune er forpliktet til å tilby ordningen. I tillegg er flere institusjoner i kommunen og kollektivt transportselskap med på ordningen. Sandnes kommune oppfordrer også alle som får kommunalt tilskudd om å legge til rette for personer med nedsatt funksjonsevne.

Gjennom IMDI-midler fra staten kan lokale frivillige organisasjoner søke om tilskudd til tiltak rettet mot deltakelse i fellesskap og aktiviteter fra innvandrere og deres barn.

Kultur

Aktivitet og bruk av kulturtilbud i Sandnes følges systematisk opp på basis av en omfattende kommunedelplan for kultur. Planen framhever målbare mål knyttet til frivillig kulturaktivitet, kulturformidling, barn og unge, profesjonell kulturproduksjon, kultur og næring, og til slutt samhandling, informasjon, kompetanseheving og tilrettelegging. Her angis f.eks. mål som at deltagelse i frivillig kulturaktivitet skal brukes aktivt som middel til involvering og nettverksbygging for alle nye innflyttere i Sandnes, at Sandnes på utvalgte områder skal innta en klar regional og nasjonal posisjon og at Sandnes i planperioden skal utvikles som festival- og arrangementsby, at alle barn og unge skal ha rett til kulturoppplæring, at Sandnes skal bli en kommune som utøvende og skapende kunstnere ønsker å bo og arbeide i, og at Sandnes skal bli en kommune som tiltrekker seg kreative næringer. I tillegg forplikter Sandnes kommune seg til å legge til rette for koordinering av og kompetanseheving for kulturlivet i kommunen.

Den overordnede tanken i Sandnes er at topp og bredde tenkes å henge sammen, og gjensidig virke positivt inn på hverandre. Satsingen på profesjonelle kunstnere og kulturarbeidere er særlig spennende tatt i betraktning Sandnes geografisk plassering nær «storebror» Stavanger. Stavanger har i mange år ligget helt i toppen av Telemarksforskings Kulturindeks, og man kunne lett ha tenkt at Sandnes utnyttet tilbudet der framfor å satse på å utvikle et eget. På mange måter kan denne satsingen trolig være inspirerende for nye Asker kommune, som er i den samme situasjonen, med Oslo og Bærum i umiddelbar nærhet.

5. Ståstedsanalyse på tvers

I dette kapittelet oppsummerer vi organisering, drift, tilskudd og aktiviteter på tvers av de gamle kommunene. Analysen går også delvis på tvers av kultur, idrett og friluft, særlig der vi ser klare overordnede tendenser i datainnsamlingen. I tillegg ser vi praksis i Asker-kommunene i lys av hvordan oppgavene løses i Sandnes og Sandefjord kommunene.

5.1 Overordna rammer

Gjennomgangen viser en gjennomgående tendens til at Gamle Asker kommune yter mest og Hurum kommune yter minst til både idrett, kultur og friluft. Det er også gjennomgående at innbyggere i Asker er mest fornøyde og mest aktive, mens innbyggerne i Hurum er mindre fornøyde og mindre aktive, særlig blant barn og unge. Røyken ligger i et mellomstjikt etter nesten alle parametre, sammen med Sandnes og Sandefjord. Selv om befolkningstetthet og kommunesammensetning er en naturlig underliggende årsak som kan forklare en del av disse ulikhetene, vurderer vi at kommunal praksis og prioritering forsterker ulikhetene mellom kommunene.

Kommunale driftsutgifter

Det er stor forskjell på netto driftsutgifter per innbygger i de ulike kommunene. Gamle Asker har et betydelig høyere utgiftsnivå til kultur, mens Hurum har et betydelig lavere utgiftsnivå til idrett og friluftsliv/nærmiljø. Av de sammenlignbare kommunene bemerker Sandefjord seg med lave kostnader til idrett. Sammenligner vi tilskuddsordningene i de ulike kommunene er det mindre forskjeller mellom Hurum og Røyken enn driftsutgiftene skulle tilsi. Dette kan forklares med at Røyken sine driftsutgifter til idrett ble mer enn doblet etter åpningen av Røykenbadet i 2017. Gamle Asker har nesten dobbelt så høyt tilskudd per innbygger som Røyken og Hurum, og en harmonisering av tilskuddsordningene vil påvirke innbyggerne den ene eller andre veien alt etter hvor de bor, dette viste også erfaringene fra Sandefjord sin kommunesammenslåing. For å holde driftsutgiftene nede er det vesentlig at de eksisterende kommunale ordningene kommer så mange av innbyggere i den nye kommunen til gode som mulig. Selv om en harmonisering kan føre til økte netto driftsutgifter per innbygger åpner harmoniseringen også for en mer effektiv ressursbruk. En revidering av både eierskap, drift, tilskudd og aktiviteter er derfor fornuftig, framfor en videreføring av ordningene i de gamle kommunene.

Tabell 10. Netto utgifter i kroner per innbygger i tre kommuner i 2017.

Netto driftsutgifter i kroner per innbygger 2017:	Asker	Røyken	Hurum	Sandefjord	Sandnes	Kostragruppe 13
Kultur	1 584	793	799	1 147	1 440	1 387
Idrett	998	928	75	458	939	734
Nærmiljø og rekreasjon	357	399	143	404	209	309
Totalt	2 939	2 120	1 017	2 009	2 588	2 430

Kilde: Kostratall 2017 [ssb.no].

Tabell 11. Sammenstilling av tilskudd og avtaler fordelt på innbygger i tre kommuner i 2019.

Tilskudd og avtaler per innbygger 2019	Asker	Røyken	Hurum	Samlet
Idrett	156	88	75	131
Friluftsliv og nærmiljø	138	101	35	119
Kultur	132	55	91	109
Andre	35	1	11	24
SUM ALLE	461	244	211	383

Kilde: Sammenstilling basert på tall fra Gamle Asker, Røyken og Hurum kommune.

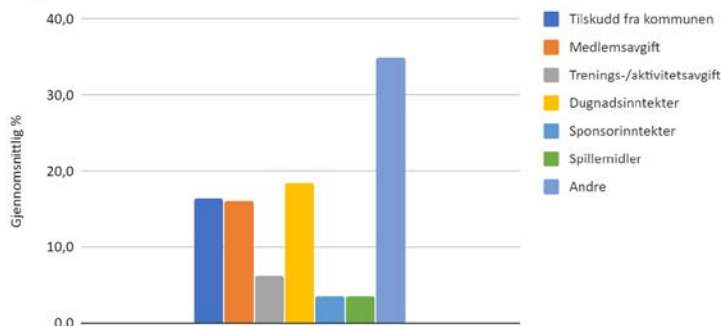
Organisasjonslivet

Det er en relativ lik fordeling i de tre tidligere kommunene mellom organisasjoner knyttet til kultur og kunst, idrett og rekreasjon/sosialt, men antallet organisasjoner i hver kommune følger kommunestørrelsene. Hurum har flere frivillige og hyppigere deltakelse fra de frivillige enn Gamle Asker og Røyken, mens Asker er lang mer profesjonalisert med en relativt høy andel ansatte både innen kultur, idrett og friluftsliv/nærmiljø. Også sammenlignet med Sandnes og Sandefjord er Asker mer profesjonalisert. Ulik profesjonalisering mellom lag og foreninger kan føre til et ubalansert styrkeforhold i organisasjonslivet, der de profesjonaliserte lag og foreninger kan bli forfordelt. Det kan bli utfordrende å endre dette nevneverdig etter kommunesammenslåingen med mindre lønnede oppgaver flyttes ut til Røyken og Hurum. Det blir derfor viktig at kommunen legger til rette for at frivilligheten opplever likeverdige forhold gjennom transparente ordninger, objektive kriterier og prioriteringer, og tett faglig bistand fra kommunen. Samtidig kan kommunen stimulere til kompetanse- og kunnskapsoverføring på tvers av gamle kommunegrenser, for eksempel gjennom idretts-, kultur- og nærmiljø-/friluftsråd, møteplasser, hospiteringsordninger/utleie av fagpersoner og samarbeidsordninger for lag og foreninger.

Driftsbudsjettet og utgifter i lag og foreninger

Vi ser en betydelig forskjell mellom detaljer i driftsbudsjetter til kulturorganisasjoner, sammenlignet med idretts- og friluftslivslag i 2019 i alle tre kommuner (Figur 1 og 2). Dugnadsinntekter utgjorde gjennomsnittlig en mye større del av inntektsbildet til kulturorganisasjoner (ca. 19% mot ca. 6%). Noe av grunnen til dette kan være at aktivitets- og medlemsavgiftene genererte mindre inntekter i kulturlivet (ca. 6% mot ca. 20%). Også spillemidler hadde en større betydning for inntektene i idretten og friluftslivet, der de gjennomsnittlig sto for ca. 9% av driftsbudsjettet mot ca. 4% i kulturlivet. Tilskudd fra kommunen utgjorde ca. 12% av driftsbudsjettet til idretts- og friluftslivslag, mot ca. 17% i kulturorganisasjoner. I begge tilfeller var den største delen av budsjettet dekket av andre typer inntekter, ca. 35% i kulturorganisasjoner mot ca. 23% for idretts- og friluftslivslag.

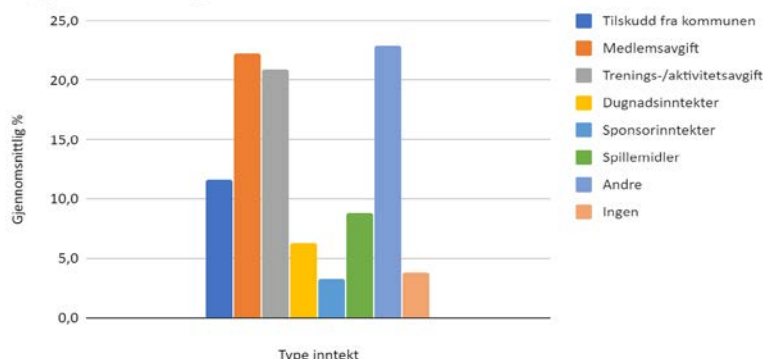
Hvor stor andel (%) av driftsbudsjettet til laget/organisasjonen utgjorde: Kultur

Figur 1. Driftsbudsjett til organisasjoner i 2019 – kultur.

Kilde: Undersøkelsen knyttet til prosjektet.

Hvor stor andel (%) av driftsbudsjettet til laget/organisasjonen utgjorde: Idrett og friluft

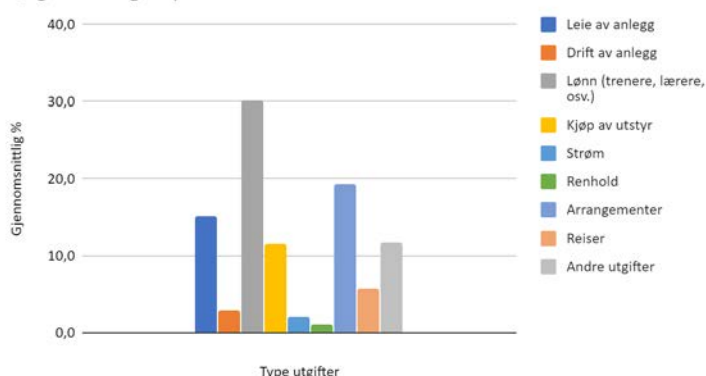

Figur 2. Driftsbudsjett til organisasjoner i 2019 – idrett og friluft.

Kilde: Undersøkelsen knyttet til prosjektet.

Når det gjelder driftskostnader angitt av organisasjoner fra begge felt (innen idrett og friluftsliv, og kultur) ser man betydelige forskjeller i utgifter knyttet til drift av anlegg (Figur 3 og 4). Gjennomsnittlig sto driftsutgiftene for ca. 3% av alle driftskostnadene til kulturorganisasjoner, mens for idrett- og friluftslivsorganisasjoner ligger den på ca. 13%. Disse tallene korresponderer med erklærte utgifter til leie av anlegg, der kulturorganisasjoner brukte gjennomsnittlig 15% av driftsbudsjettet, mot 9% i idretts- og friluftslivslag. Lønn til trenere og lærere, samt kjøp av utstyr sto for lignende andeler av organisasjonenes driftskostnader. I kulturlivet, var ca. 19% av driftskostnadene knyttet til organisering av arrangementer, mens i idretten og friluftslivet lå den på ca. 13%. Andre type utgifter utgjorde en mye større del av kostnadene til idretts- og friluftslivslag (gjennomsnittlig 27%), enn hos kulturorganisasjoner (gjennomsnittlig 12%).

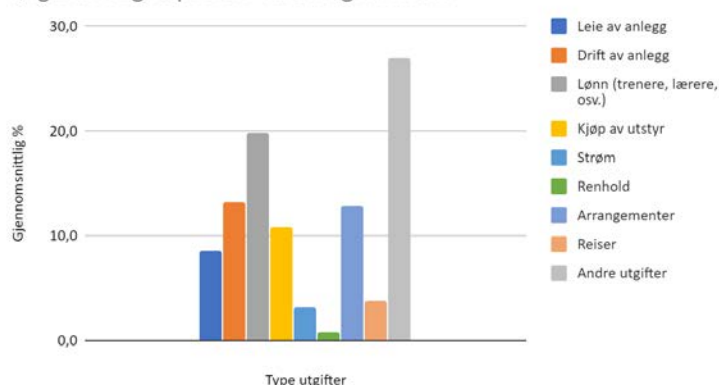
Hvor mye av laget/organisasjonens driftskostnader var knyttet til følgende utgiftsposter? Kultur

Figur 3. Driftskostnader til organisasjoner i 2019 – kultur.

Kilde: Undersøkelsen knyttet til prosjektet.

Hvor mye av laget/organisasjonens driftskostnader var knyttet til følgende utgiftsposter? Idrett og friluftsliv

Figur 4. Driftskostnader til organisasjoner i 2019 – idrett og friluft.

Kilde: Undersøkelsen knyttet til prosjektet.

Barn og unge

Alle kommunene har en relativt stor innsats rettet mot fritidsaktiviteter for barn og unge mellom 6 og 19 år. Både Sandnes og Sandefjord har særlige satsinger på aldersgruppen 13-19 år gjennom mer hodetilskudd. Det er vanskelig å se effekten av dette på bakgrunn av eksisterende data. Likevel er det store forskjeller i ungdom sin deltakelse og opplevelse av

tilbud i de ulike kommunene, med særlig lav deltakelse blant barn og unge i Hurum. Røyken ligger omtrent på nivå med de sammenlignbare kommunene Sandefjord og Asker. Ungdom i Gamle Asker er mer aktive og lenger aktive enn ungdom i de andre kommunene. Ungdom i Asker er mer fornøyd med sine lokalmiljø, kollektivtilbud og treffsteder enn ungdom i Røyken og Hurum.

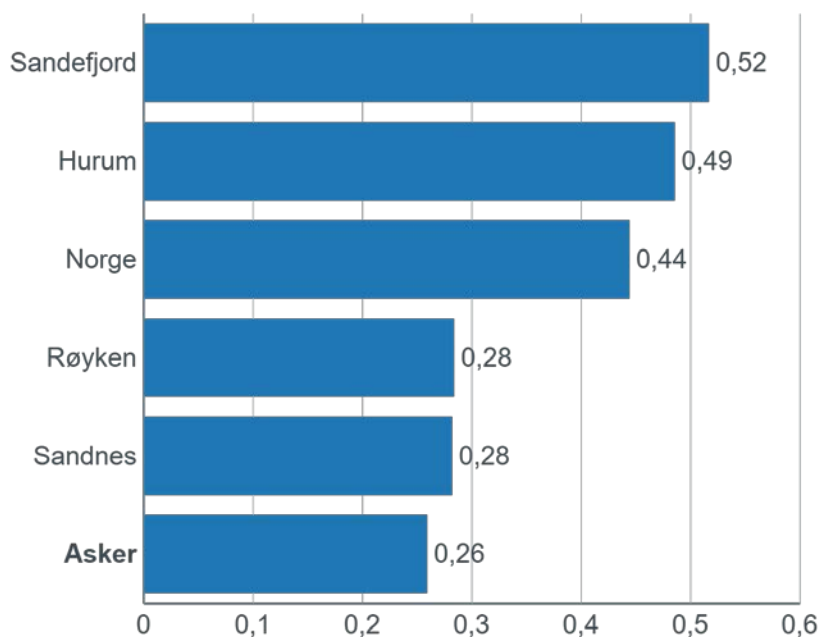
Tilrettelegging for spesielle behov

Mens Gamle Asker har gode tilskuddsordninger rettet mot fritidstilbud til personer og grupper med særlige behov, har ordningene i Røyken og Hurum noen hull i tilbudene til henholdsvis innvandrergrupper og økonomisk vanskeligstilte i Røyken, og økonomisk vanskeligstilte og personer med spesielle funksjonsbehov i Hurum. Vi mener det er generelt utfordrende å få finne god og målrettet oversikt over ulike ordninger i alle kommunene som vi har studert. Ungdom fra familier med vanskelig økonomi deltar litt sjeldnere i organiserte fritidsaktiviteter i alle kommuner, og tall fra Ungdata junior [2017] i Gamle Asker tyder på at barn med innvandrerbakgrunn oftere er fra familier med vanskelig økonomi. Sosioøkonomisk bakgrunn påvirker både rekruttering og frafall i fritidsaktiviteter blant barn og unge, og er en nasjonal utfordring.

5.2 Idrett og fysisk aktivitet

Eierskap og drift av anlegg

De ulike kommunene har ulike eierskaps- og driftsmodeller for idrettsanlegg og basert på tilgjengelig informasjon er det vanskelig å konkludere med hva som fungerer best. Dersom vi sammenligner kommunale driftsutgifter til anlegg og anleggspoengene per aktive (Figur 5) i Idrettsindeksen [Telemarksforskning 2020] er det en mulig sammenheng mellom høye kommunale driftsutgifter og høyt aktivitetsnivå på anleggene i Gamle Asker, Røyken og Sandnes. Både Gamle Asker, Røyken og Sandnes har lav kapasitet på anleggene i forhold til antall aktive. Det er ellers interessant at Sandefjord, som skiller seg ut med lave kommunale driftsutgifter, har god kapasitet og kvalitet på anleggene både i forhold til antall innbyggere og antall aktive. Noe av forklaringen ligger nok i en relativt lav andel aktive sammenlignet Asker, Røyken og Sandnes. Ifølge Idrettsindeksen har kommuner med lavt innbyggertall og stort areal generelt flere anlegg per innbygger ettersom kommunene må ha flere anlegg for å ha et tilbud der innbyggerne bor. Anleggspoeng per innbygger og per aktive tyder på at dette er tilfelle i Hurum. Ungdom i Gamle Asker viser ellers en klart bedre tilfredshet med anleggssituasjonen sammenlignet med Røyken og Hurum. Nærhet til et større mangfold av anleggstilbud er en sannsynlig forklaring. Dessuten gir det kommunale eierskapet og driften i Gamle Asker en helt annen forutsetning for bruk med gratis tilgang til kommunale idrettsanlegg. Likeverdige forhold for idretten i Røyken og Hurum vil kreve en høyere andel kommunale idrettsanlegg eller bedre tilskuddsordninger for drift av ikke-kommunale anlegg og leie av andres anlegg.

Figur 5. Anleggsponng per aktive utøver.

Kilde: Idrettsindeksen for 2018 [Telemarksforskning 2020].

Blant lag og foreninger som deltok i spørreundersøkelsen fra alle tre kommunene var det ulikt bilde av driftskostnader knyttet til anleggsleie. Av 23 lag fra Gamle Asker var det 11 som ikke rapporterte slike kostnader, mens for resterende fra Gamle Asker utgjorde leie av anlegg i overkant av 6% av driftskostnadene. I Røyken var det 3 av 8 lag som ikke hadde kostnader til leie av anlegg, men for de andre 5 sto denne type utgift gjennomsnittlig for 15,1% av driftskostnader. I Hurum rapporterte halvparten av respondentene at de ikke hadde leiekostnader, mens for tre andre utgjorde leiekostnadene litt over 3% av totalen. Basert på disse tallene kan det se ut som Røyken kommune sin dyrere praksis i forhold til leie av kommunale anlegg påvirker idrettslagene sine driftskostnader.

Eierskap og drift innen friluftsliv/nærmiljø

Eierskap og drift av anlegg og uteområder innen friluftsliv og nærmiljø er sammensatt og til dels uoversiktlig i alle kommunene med diverse drifts- og vedlikeholdsavtaler og tilskuddsordninger. Vi ser mye av det samme for de sammenlignbare kommunene Sandefjord og Røyken. Friluftslivet i Gamle Asker kommune fikk ikke like mye politisk interesse som idrett, og kommunen var ikke mye involvert på dette området ifølge informanter. Men kommunen støttet noen organisasjoner, gjennom forberedelser til spillemiddelsøknader, og vedlikehold av løyper i marka og i nærområder. Tidligere var mer av slik virksomhet drevet av kommunen, men dette var vanskelig og «tungdrevet». Mye av aktivitetene til lag og foreninger foregår ute, på annen manns grunn, etter avtale med grunneier eller med henvisning til allemannsretten. Innendørs anlegg er ofte lagseide i de tre tidligere kommunene, og når kommunale anlegg blir brukt er det oftest lokaler tilknyttet skoler som brukes etter skoletiden (som administrasjonslokale og lager). Speidere har for eksempel en leiekontrakt med driftsavtale for dette. Informanten fra Gamle Asker kommunen understreker viktigheten av samarbeidet med frivilligheten gjennom for eksempel samarbeidsavtaler med turlag. Informanten fra Røyken kommune trekker fram at det er litt uheldig at friluft er delt mellom anlegg (Natur miljø landbruk) og aktivitet (Medborgerskap). Dette skaper mer byråkrati og mer internfakturering. En samling

av frivilligheten i form av et kommunalt friluftsråd for bedre kommunikasjon mellom brukere og kommunen blir av informanten foreslått som en mulig løsning for å styrke arbeidet opp mot frivilligheten i friluftslivet.

Treningstidsfordeling

Treningstidstildelingen i de tre kommunene var basert på ulike metoder. I Gamle Asker ble det, etter justeringer fra kommunen og Idrettsrådet, utarbeidet en matematisk modell (Askermodell) for fordeling av treningstiden i kommunale anlegg. Denne modellen er kjent og akseptert blant lag og organisasjoner, men ikke fri for kritikk. Både Idrettsrådet og enkelt lag peker på at bare lag som spiller i serien er tatt med i den matematiske beregningen av treningstiden, og dette kan være til hinder for noen idrettsorganisasjoner som ønsker å fokusere på idrett som rekreasjon. Også kompleksiteten av modellen ble sett som en utfordring. Røyken kommune, sammen med sitt idrettsråd, utviklet et sett med tildelingskriterier, som inkluderte: alder av medlemmer i laget, type aktivitet (innendørsaktivitet ble prioritert i innendørshaller), og antall medlemmer med nedsatt funksjonsevne (det ble en prioritet). Informanten fra kommunen mener at det fungerte greit, med at det var underkapasitet på anlegg. Informanten fra Hurum kommune opplyste at treningstidsfordelingen var ganske lik Røyken, og mindre byråkratisk enn Gamle Asker. Siden så ulike metoder for å beregne treningstidsfordeling ble brukt i de tre kommunene, er det en tydelig behov for harmonisering på dette området. Asker Idrettsråd understreker også at det skal utvikles en ny modell for Nye Asker. Både Sandefjord og Sandnes har en timefordeling med interessante prioriteringer, som for eksempel at allidrett prioriteres foran særiddrett blant barn under 12 år, og at barn skal ha nærhet til sine anlegg, mens eldre ungdom og voksne i større grad må belage seg på lengre reisevei. Sandnes har også etablert en ny digital løsning som gjør det enklere for lag og foreninger å se når ulike typer anlegg har ledige tider med bookingmulighet på nett.

Tilskuddsordninger og avtaler

Hvordan tilskudd regnes ut og tildeles har vært svært ulikt i kommunene. Fra skjønnsmessige vurderinger til mer avanserte modeller bygget på kriterier og prioritering, fra delegeringsvedtak i idrettsråd til administrative eller politiske vedtak. Gamle Asker har mer omfattende tilskuddsordninger både i størrelse og variasjon enn Røyken og Hurum. Kommunene har ulike fremgangsmåter for å tildele medlemstilskudd og driftstilskudd til lag og foreninger og en harmonisering vil kreve at noen lag og foreninger vil oppleve endringer. Tilskudd til drift og leie av anlegg er ulik i de gamle kommunene. Med en harmonisering følger det en forventning om at alle lag og foreninger skal oppleve likeverdige forhold knyttet til utgifter til bruk av idrettsanlegg. En avklaring om hvorvidt lag og foreninger skal betale eller ha gratis leie av kommunale anlegg vil i så fall også påvirke tilskudd til drift av egne idrettsanlegg og leie av andres idrettsanlegg. Situasjonen i Sandnes viser at det er utfordrende å holde både kommunale driftsutgiftene og aktivitetskostnader nede. Selv om dugnadsaktivitet kan kompensere for mindre kommunale driftstilskudd vil stadige kutt på et eller annet tidspunkt påvirke medlems- og treningsavgifter.

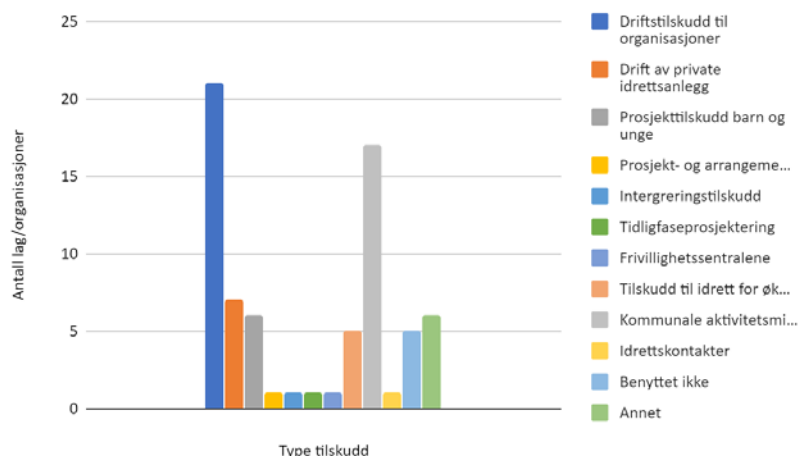
Det må også avklares om den nye kommunen skal gi tilskudd til mindre anleggsutvikling, en ordning som bare Gamle Asker har hatt. Alle kommunene har noen faste avtaler knyttet til spesielle tiltak, konkrete samfunnsoppdrag eller drift av lag og foreninger. Særlig innenfor friluftsliv virker situasjonen i kommunene uoversiktlig og delvis ukjent. Alle

kommunene har ellers en ganske tung innsats rettet mot barn og unge fra 6 til 19 år, men de skiller i liten grad mellom ulike aldersgrupper av barn og unge i tilskuddsordningene sine. Både i Sandnes og i Sandefjord har de valgt å tildele et større hodetilskudd til medlemmer 13-19 år.

Som tidligere nevnt har Gamle Asker en bredere satsing på grupper med spesielle behov. Dersom dette skal videreføres på nivå med Gamle Asker vil det kreve en tilførsel av kommunale tilskuddsmidler, en omprioritering fra andre midler eller en økt innsats i kommunal regi.

Figur 6 viser tilskuddsordninger idretts- og friluftslivslag fra alle tre kommuner som deltok i undersøkelsen søkte på i 2019. Driftstilskudd til organisasjoner var den mest populære, og det er 21 av 37 lag som søkte på denne. Noen færre (17) ba om kommunale aktivitetsmidler. På tredjeplass kom tilskudd til drift av private anlegg, men det var bare 7 av 37 lag som søkte på denne ordningen. Enda færre sendte søknader om prosjekttilskudd til barn og unge, og tilskudd til idrett for økonomisk vanskeligstilte (henholdsvis 6 og 5 lag). Det er også verdt å merke seg at 5 lag som deltok i undersøkelsen benyttet ingen tilskudd.

Hvilke tilskuddsordninger søkte laget/organisasjonen på i den gamle kommunen? Idrett og friluftsliv

Figur 6. Tilskuddsordninger som ble søkt på av idretts- og friluftslivslag og organisasjoner i Gamle Asker, Røyken og Hurum i 2019.

Kilde: Undersøkelsen knyttet til prosjektet.

Aktivitet

Aktivitetsmangfold

Nye Asker kommune får et mangfoldig tilbud av aktiviteter knyttet til idrett og fysisk aktivitet. Omtrent 15 hovedgrener av et totaltilbud på 78 hovedgrener innen idretten blir bare tilbudt i en av de tidligere kommunene, som regel Gamle Asker. Både Sandnes og Sandefjord søker interkommunalt samarbeid for å utvikle et mer mangfoldig idrettstilbud knyttet til spesialanlegg for idretter, og dette har også til dels vært tilfelle i de tre tidligere kommunene Asker, Røyken og Hurum. Det er likevel den egenorganiserte og uorganisert fysisk aktivitet som er det viktigste folkehelseiltaket for folk flest, noe som både vises i tall fra Ungdata og tidligere forskning [Rafoss og Tangen 2017]. Den kommunale involveringen i fysisk aktivitet ute i nærmiljø og rekreasjonsområder oppleves spredt i alle kommunene. Og alle de gamle kommunene Røyken, Asker og Hurum virker å ha uavklart status på en del avtaler for drift av

organisasjoner og vedlikehold av uteområder. Hurum har ellers en sparsommelig satsing på nærmiljø sammenlignet med de andre kommunene som driftet egne frivillighetssentraler.

Topsatsing

Gamle Asker kommune og Røyken kommune hadde topsatsing knyttet til idrettsstipend rettet mot talentfulle ungdom. Det var en stor interesse for dette i Asker, og mindre i Røyken. I Hurum ble drømmestipendet markedsført, men kommunen bidro ikke finansielt til dette stipendet, men bare nominerte idrettsutøvere. I tillegg hadde alle kommunene midler rettet mot utvikling av trenere og instruktører, og noen lag var bevisst på å bruke toppidrettsutøvere ute i breddeaktiviteten («trenger rollemodeller»). Sandnes skiller seg ellers ut med en særlig tilskuddsordning til nasjonale og internasjonale konkurranser.

Bredde

Gamle Asker har en særlig høy andel medlemmer i idrettsorganisasjoner. Både Sandnes eller Sandefjord har færre aktive enn Gamle Asker og Røyken. I alle kommunene og alle alderstrinn rekrutterer idrettslagene en høyere andel av de mannlige innbyggerne enn av de kvinnelige innbyggerne. Gamle Asker og Røyken rekrutterer en høyere andel av barn og ungdom, mens Hurum rekrutterer en høyere andel av voksne. Gamle Asker og Røyken har en høyere andel aktive medlemmer i alle aldersgrupper sammenlignet med Hurum. Røyken har en særlig høy andel aktive jenter og gutter i aldersgruppen 6-12 år, mens Gamle Asker har en høy andel aktive medlemmer gjennom alle barne- og ungdomsårene (0-19 år). Det er et gjennomgående inntrykk at ungdommene i Gamle Asker deltar lenger i organisert idrett og er mer aktive både innen organisert og uorganisert idrett/fysisk aktivitet enn ungdom i Røyken og særlig Hurum. Tall fra Sandnes og Sandefjord har mer fellestrekk med Røyken, enn Gamle Asker, når det gjelder ungdommen sin aktivitet. Det er ellers gjennomgående i alle kommunene at det er den ikke-organiserte treningen og fysiske aktiviteten som har størst oppslutning blant ungdommene. Blant eldre ungdom skjer det en stor forskyving fra organisert trening til treningsstudio.

5.3 Kultur

Gamle Asker har dobbelt så høye netto driftsutgifter per innbygger innen kulturfeltet sammenlignet med Røyken og Hurum på grunn av et jevnt over høyere utgiftsnivå. Dette har bl.a. medført at Asker i dag har et betydelig «storebror»-stempel blant de tre kommunene i nye Asker. Som vi husker beskrev en av informantene det som at Røyken og Hurum vel inne i nye Asker kommune opplever at «mamma og pappa har kommet hjem». Dette gjenspeiler seg i organiseringen av den nye kommunen, der de fleste i viktige posisjoner innen den kommunale forvaltningen av kultur, inklusiv Asker kulturråd, kommer fra tidligere Asker. Man ser at det har vært gjort en betydelig innsats for å forsøke å involvere tidligere avdelingsledere fra Røyken og Hurum, men de blir likevel få sammenliknet med Askers mange representanter. Det er ikke gitt at det fører til forskjellsbehandling av de ulike delene av den nye kommunen. Tvert om opplevde vi i våre intervjuer med ulike informanter, at man ønsker å harmonisere tilbudet på kulturfeltet til beste for alle. Kanskje særlig fikk vi inntrykk av det på barne- og ungdomsfeltet, der ønsket om å bygge opp fritidsklubber og -tilbud i gamle Røyken og Hurum er stort. Det samme gjelder for kulturskole og bibliotek tjenester.

Anlegg

Med unntak av Asker kulturhus og Sekkefabrikken, benytter kulturlivet i nye Asker kommune i stor grad skolebygg, grendehus og kirkerom til sine aktiviteter. Både øvinger og fremførelser foregår her. Fordelen er at denne bruken i stor grad er gratis for lagene, eller med svært lav leie. Bakdelen er at lokalene ofte ikke er særlig godt egnet. Mange peker på plassmangel, dårlig akustikk og manglende lagerkapasitet som de viktigste utfordringene.

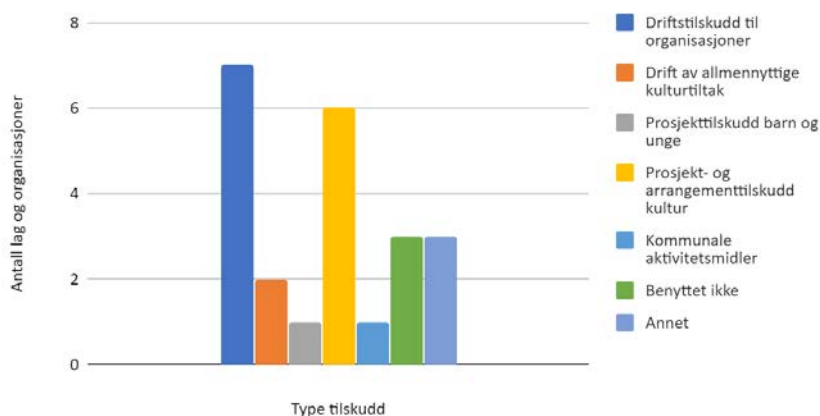
Når det gjelder bruk av kulturhusene skjer denne for det meste til subsidierte priser. De fleste lag og organisasjoner kan dermed benytte disse arenaene til spesielle satsinger. Unntaket er hovedscenen(e) ved Asker kulturhus, der det virker som om det frivillige kulturlivet ikke har råd til å være. For flere ensembler har løsningen vært å ha konserter og forestillinger i salene de til vanlig øver. Likevel sier mange av brukerne at de er godt fornøyde med både Asker kulturhus og Sekkefabrikken.

Nye Asker-kommunene er preget av en relativt ensidig satsing på barn og unge, samt breddeaktiviteter. Kommunen har dermed få lokaler til profesjonelle eller semi-profesjonelle aktører. Kommunen har f.eks. ikke noe tilbud til visuelle kunstnere eller filmskapere. Man har heller ingen satsing på kulturelle næringer.

Tilskuddsordninger

Kulturorganisasjoner i alle tre kommuner, som deltok i undersøkelsen, søkte i 2019 ulike type tilskudd (Figur 7). Driftstilskudd til organisasjoner var, som for idretten og friluftslivet, den mest populære, og det var 7 av 17 organisasjoner som søkte på denne. 6 organisasjoner innen kulturlivet ba om prosjekt- og arrangementstilskudd. Det var bare 2 kulturorganisasjoner som søkte støtte til drift av allmennyttige kulturtiltak, og enda færre prosjekttilskudd til barn og unge, og kommunale aktivitetsmidler (1 organisasjon i begge tilfeller).

Hvilke tilskuddsordninger søkte laget/organisasjonen på i den gamle kommunen? Kultur

Figur 7. Tilskuddsordninger som ble søkt på av kulturorganisasjoner i Gamle Asker, Røyken og Hurum i 2019.

Kilde: Undersøkelsen knyttet til prosjektet.

Som for anleggssiden, er hovedinntrykket på tvers av alle de tre kommunene i nye Asker, at barn og unge, samt bredde har vært prioritert. Mange organisasjoner der medlemmene er voksne, f.eks. voksenkorps, søker ikke engang om midler, fordi de vet de ikke

får tilslag. Dette er noe mange er misfornøyde med. Heller ikke profesjonelle kunstnere og kulturarbeidere når fram i kommunens tilskuddsmodell, siden de ikke er prioritert.

Med unntak av gamle Asker kommune, der man ifølge våre informanter har hatt gode tilskuddsordninger til kultur, har en annen hovedutfordring på tilskuddssiden vært trange budsjetter. Som vi så av Kostratallene vist over, ligger både Røyken og Hurum godt under både Asker, Sandefjord, Sandnes og Kostragruppe 13. Nå er ikke kommunale midler i seg selv noen garanti for et rikt kulturliv. Undersøkelser viser at noen kommuner klarer å få mer ut av midlene enn andre [Håkonsen og Løyland 2012]. Likevel viser den samme forskningen at størrelsen på kommunale tilskudd likevel har betydning, i form av at kommuner med rikt kulturtilbud aldri ligger i bunn mht. kommunens prioriteringer av slike tjenester (ibid). Flere av informantene vi snakket med, etterlyser da også en ny modell som «løfter» alle de tre kommunene i nye Asker opp på det nivået Asker lå på. De viser til at det ble lovet i planleggingen av ny, sammenslått kommune, og at det dessuten er et svært vanlig prinsipp ved kommunesammenslåinger; det er rammene fra den best stilte kommunen som legges til grunn for hele den nye kommunen. Dette prinsippet sto ifølge våre informanter fra Sandnes og Sandefjord også sentralt i sammenslåingsprosessene i disse kommunene, og vurderer samtidig at det var et viktig element for å lykkes med å forankre den nye modellen i hele kommunen. Samtidig vil dette medføre økte kostnader, noe som ikke er bærekraftig i lengden. Man tvinges dermed til å prioritere mellom ulike områder, tiltak og tilskudd. Det er viktig at dette skjer planmessig og systematisk, noe som peker i retning av et særlig fokus på godt forankrede kulturplanverk.

Aktivitet

Ser vi til Ungdata-undersøkelsen fra 2018, viser den at det er mindre forskjeller i aktivitet blant ungdom innen kulturfeltet enn idrettsfeltet i nye Asker. Deltakelse i religiøse foreninger, ungdomsklubber og korps blir imidlertid halvert når ungdom begynner på videregående i Gamle Asker og Røyken. Det finnes ikke tilsvarende oversikt for Hurum. Dette er likevel langt fra unikt for disse kommunene, men peker likevel på en frafallsproblematikk som kommunen bør være bevisst på. Det er også interessant at ungdom i Gamle Asker, ifølge Ungdata, er lenger aktive på musikkskole/skolemusikk enn ungdom i Røyken. Det kan peke i retning av at hvordan kommunen legger til rette har en effekt. Denne hypotesen støttes av at ungdom i Gamle Asker er mer fornøyd med kulturtilbudet enn ungdom i Røyken og Hurum.

Samlet sett er aktiviteten på biblioteket i Nye Asker lav sammenlignet med resten av landet. Årsaken til det er, ifølge våre informanter, at bibliotekstjenestene utenfor gamle Asker er små og underfinansiert. Ifølge Telemarksforskings Kulturindeks, plasserer Nye Asker seg omtrent som middels av norske kommuner innen denne kategorien [Telemarksforskning 2018b].

Ifølge indeksen, har Nye Asker også et begrenset tilbud for barn og unge innen kulturskole og DKS. Samlet kommer Asker ut som nr. 352 og 302 av norske kommuner på de to indikatorene. Her er potensialet for forbedring mao. stort.

For som vi har vært inne på flere ganger, Asker-kommunene har lenge valgt å satse først og fremst på breddeaktivitet og barn og ungdom. Flere av informantene vi snakket med, mener det i nye Asker bør være rom for i noe større grad støtte profesjonelle kunstnere og kulturarbeidere. Telemarksforskning har på oppdrag fra Nye Asker utarbeidet en analyse basert

på data fra Kulturindeksen for kommunen. Her kan vi lese at kunstnertettheten i Nye Asker er høyere enn landsgjennomsnittet. Dette skyldes nok nærheten til Oslo. Når vi ser oversikten kommunevis finner vi at det er høy kunstnertetthet i Asker først og fremst. I tillegg er kunstnertettheten i Hurum høyere enn hva man forventer av kommuner med like kjennetegn. Kunstnerne i Nye Asker får ikke spesielt god uttelling på søknader til Statens Kunstnerstipend relativt til antall kunstnere, sammenlignet med landsgjennomsnittet. Samlet sett rangerer dette kommunen som nummer 25 av 422 kommuner innen kategorien kunstnere i Kulturindeksen [Telemarksforsking 2018b]. For seg selv er Asker rangert som nummer fem i landet, mens Hurum og Røyken er henholdsvis nummer 68 og 73.

Likevel har altså ikke Asker, og heller ikke tidligere Asker, Røyken og Hurum, valgt å satse særlig på sitt profesjonelle kulturliv, og andelen sysselsatte innen kulturvirksomheter er i Nye Asker lavere enn landsgjennomsnittet. Den samlede rangeringen innen kategorien kulturarbeidere er likevel blant de 50 beste i landet. Dette har likevel sin forklaring. Mange av kommunene rundt Oslo har et relativt begrenset kulturtilbud. Innbyggerne i disse kommunene nyter ofte godt av nærheten til Oslo og det tilbudet som finnes der. Nye Asker vil på mange måter være i en slik situasjon der det vil være et kulturpolitisk valg om man vil tilby mange av de samme tilbudene man finner i Oslo i egen kommune. Av de tre kommunene er det primært Asker som har hatt en offensiv kulturpolitikk i så måte. Spørsmålet er om den nye kommunen klarer å utnytte kompetanse og samarbeidet til å styrke kulturlivet i årene framover.

Flere av informantene vi snakket med fra alle de tre kommunene sier at de ønsker seg en kommunal satsing på profesjonelle kulturaktører og på talenter. Hovedårsaken til dette er at de mener man uten en slik satsing for det første går glipp av viktige forbilder, noe som er viktig også for å bevare og øke bredden, og for det andre går glipp av et mer helhetlig kulturliv i regi av kommunen. Man kan f.eks. spørre seg om ikke de mange kunstnerne som bor i regionen kunne bidratt positivt inn i kulturskole og DKS, der Asker scorer dårlig ift. landsgjennomsnittet. I mange kommuner ser man profesjonelle kunstnere og kulturarbeidere som viktige for å sikre en omdømmeeffekt, som igjen skaper bolyst generelt (se f.eks. Berge, Løkka og Groven 2018). Kulturarbeidere står ofte sentralt i såkalte kreative næringer, næringer som ikke nødvendigvis er knyttet til kunst og kultur, men som gjerne er innovative og basert på ny teknologi. Mange aktive kunstnere og kulturarbeidere kan til sist bidra positivt til å skaffe eksterne midler til kommunen, gjennom nasjonale støtteordninger. Ifølge Kulturindeksen fra Telemarksforsking, får Nye Asker i dag relativt lite støtte til kunst og kultur gjennom tilskuddsordningene i kategorien sentrale tildelinger [Telemarksforsking 2018b].

6. Modell for harmonisering av drifts- og tilskuddsordninger i Nye Asker kommune

6.1 Generelle retningslinjer for modellen

Overordnet modell

Selv om informantene og respondentene i spørreundersøkelsen peker i litt ulike retninger når de blir bedt om å «ønske seg» modell for nye Asker, er de likevel alle enige om ett punkt. De foreslår at modellen og harmoniseringen kommer så fort som mulig. Utredninger og samordnings- og forankringsprosesser bør nå avløses av handling fra politikere og administrasjon. Noen av informantene går så langt som å si at det er viktigere at det kommer

en modell enn hvordan den ser ut. Mye er satt på pause i påvente av planverk og politikk, og dette går ut over både eksisterende tilbud og motivasjonen for å skape nye tilbud. Erfaringen med viktigheten av å komme i gang og utnytte et momentum i sammenslåingsprosessen er også et hovedfunn fra gjennomgangen av sammenligningskommunene Sandefjord og Sandnes.

Et annet hovedmoment som kommer fram i vår gjennomgang av Asker, Røyken og Hurum, er at alle peker på at satsingen på kultur, idrett og friluftsliv/nærmiljø i Gamle Asker bør danne grunnlag for satsingen i Nye Asker. En harmonisering vil med andre ord på de aller fleste områder bety at man legger seg tett opp mot hva praksis var i Gamle Asker. Dette vil etter all sannsynlighet kreve mer kommunale midler for å løfte satsingen i Røyken og Hurum. Samtidig kan harmoniseringen gi en mer effektiv bruk av kommunale ressurser som gir mer aktivitet for hver krone. Harmoniseringen bør ha mål om en åpen og oversiktlig organisering med et mangfoldig tilbud til kommunens innbyggere. Den bør videre ha som mål å være systematisk og kunnskapsbasert, noe som peker mot en satsing på å utvikle gode planverk, med konkrete strategier og målbare målsettinger. Erfaringer fra Sandnes og Sandefjord tilsier likevel at en slik prosess ikke må overse praksis og løsninger fra de andre kommunene som også var gode. Å trekke inn disse praksisene er både en viktig del av å forankre en ny modell og å ta vare på kunnskap om f.eks. effektiv eller kreativ ressursbruk. Det at Røyken og Hurum på flere felt har lært seg å få mye ut av lite kan være godt å ta med inn i en ny kommune der brukerne har høye forventninger om de kommunale tjenestene framover.

Et siste hovedmoment vi vil framheve, er knyttet til en viktig beslutning Nye Asker må ta, nemlig hvorvidt den ønsker å ha en målsetting om å være en «selvstendig» idretts- og kulturkommune framover, eller om den heller ønsker å satse på å trekke veksler på tilbud og muligheter som gis i store nabokommuner. Og, dersom man velger det førstnevnte, hvor ambisiøs skal denne målsettingen i så fall være? Med tanke på de strukturelle forutsetningene Asker har, bl.a. med en stor kunstnerpopulasjon, og mange svært godt drevne idrettsklubber, bør kanskje Asker kunne la seg inspirere av Sandnes, som vi flere steder har sammenlignet med gjennom denne rapporten. Trass i å ha Stavanger som nabo, har de satset på å bygge opp en egen og selvstendig modell for kultur, idrett og friluftsliv. Vi sier ikke at dette alltid er det rette, men oppfordrer Asker til å tørre å ta en diskusjon om hvilken status de ønsker å ha.

Administrasjon og organisering

Mange av informantene har pekt på viktigheten av å videreføre og utvikle sterke fagmiljø også innenfor kommunens administrasjon. Vi støtter denne vurderingen, og tror det er viktig å satse på at de ulike enhetene er organisert på en slik måte at man klarer å knyte sammen lederfunksjoner med de mer operasjonelle stillingene innen forvaltningen til slagkraftige team. Dette både for å kunne gi og forankre styringssignaler nedover i organisasjonen og for å kunne fange opp og sende viktige erfaringer og behov fra praksisfeltet oppover i organisasjonen. Dette er styringspraksiser som har lett for å bli floskler og selvfølgeligheter, og vi foreslår derfor å følge opp med konkrete kriterier, f.eks. for samordningsmøter (også på tvers av linjer). Mht. anlegg vil det dessuten være hensiktsmessig å sikre samhandling på tvers av avdelinger og personell, f.eks. innen eiendom og kultur/idrett/friluftsliv.

Organisasjonsliv basert på frivillighet

Idrettsråd og kulturråd bør få en viktig rolle i den nye kommunen for å tette gapet som kan oppstå mellom de mer profesjonaliserte og de rene frivillige lag og foreninger. Rådene bør være en støttefunksjon til lag og foreninger som legger til rette for profesjonell bistand og kunnskapsoverføring og bør få klare føringer fra kommunen. Et viktig kontaktpunkt for rådene i nærmiljøene blir innbyggertorg, som knutepunkt for aktivitet, profesjonalisering, kompetanseheving og møteplass mellom politikere og innbyggere. Innbyggertorgene bør særlig rette seg mot organiserte og ikke-organiserte aktiviteter gjennom frivillighetssentraler og samarbeide tett med blant annet velforeninger, friluftsansjoner, skoler og ungdomsklubber. Etablering av nærmiljøutvalg bestående av lokale lag og foreningen kan sikre en behovsprøving og forankring av prosesser og tiltak som skal utvikle nærmiljøene.

Målforslag: Økt deltakelse i kultur-, idretts- og friluftslivfeltene fra svake grupper i befolkningen som innvandrere, økonomisk vanskeligstilte, folk med spesielle funksjonsbehov og eldre.

Indikatorer:

- Antall deltakere på aktiviteter i regi av lag og foreninger som kommer fra svake grupper
- Anleggsutvikling i nærmiljøene rettet mot organiserte aktiviteter
- Anleggsutvikling i nærmiljøene rette mot ikke-organiserte aktiviteter

Videreføring av eierskap av anlegg

Erfaringsgrunnlaget i Nye Asker kommune er for lite til at vi mener det er hensiktsmessig å gjøre endringer i eierskap til anlegg på nåværende tidspunkt. Systematisk årlig gjennomgang av økonomi og måleindikatorer på bruk kan over tid gi bedre kunnskap om utviklingen og identifisere velfunderte effektiviseringstiltak. Sandefjord vurderer utviklingen i eierskap over tid etter sammenslåingen, og dette ser foreløpig ut til å fungere bra. Det vil være en klar fordel om en systematisk årlig gjennomgang vurderer både samlet utvikling, utvikling i de gamle kommunene og utvikling for de enkelte anleggene.

Indikatorer:

- Kommunale driftsutgifter samlet, etter gamle kommunegrenser og for hvert enkelt anlegg, inkl. tilskudd til drift- og leie
- Antall aktive brukere i hvert enkelt anlegg
- Eventuelt også anleggs-poeng fra Idrettsindeksen

Gratis bruk av anlegg

Det bør være et mål for den nye kommunen at bruk av anlegg er gratis for lag og foreninger. Så lenge det er ulike eierskapsmodeller i kommunen innebærer dette at lag og foreninger også må få dekket berettigede utgifter knyttet til drift av egne anlegg og leie av andres anlegg. Kommunen bør utarbeide klare retningslinjer for hvilke type utgifter som er berettiget tilskudd og utarbeide kriterier for utregning av leiekostnader og -inntekter. Vi antar at de økte utgiftene til kommunen ikke kan dekkes inn gjennom omprioriteringer i tilskuddsordningene og i så fall vil dette føre til økte økonomiske utgifter for kommunen.

Målforslag: Gratis bruk av anlegg for alle frivillige lag og foreninger uavhengig av eierskapet til anlegget.

Indikatorer:

- Antall og type lag og foreninger som bruker kommunale anlegg
- Antall og type lag og foreninger som benytter tilskudd til leie og drift av andres anlegg
- Netto driftsutgifter for kommunen per anlegg og per deltaker
- Utvikling og endringer i drifts- og eierskapsmodeller knyttet til anlegg

Prioritering av grupper med spesielle behov

Vi mener det ligger store overføringsverdier i at ordninger rettet mot innbyggere med spesielle behov går på tvers av kultur, idrett, friluftsliv og nærmiljø. Siden det finnes mange ulike barrierer for deltakelse, bør kommunen benytte seg av et variert virkemiddelapparat. Alle lag og foreninger bør kunne søke om aktivitetsmidler til noen felles tilskuddsordninger som bidrar til å bryte ned barrierer for deltakelsen til økonomisk vanskeligstilte, innvandrere og personer med spesielle funksjonsbehov. For å sikre en langsiktig og kunnskapsbasert satsing bør kommunen også prioritere ressurser til mer langvarige tiltak. Interne og eksterne fagressurser i virkemiddelapparatet til kommunen bør derfor støttes gjennom langsiktige og stabile budsjetterammer og avtaler. Det bør dessuten være et krav at alle lag og foreninger som mottar kommunale midler må gi tilbud til grupper med spesielle behov. Dette skjer også i Sandnes og Sandefjord. For eksempel bør alle lag og foreninger være forpliktet til å gi ledsagere til personer med spesielle funksjonsbehov gratis adgang, og tilby gratis adgang for økonomisk vanskeligstilte barn og ungdom. Kommunen bør etterstrebe å unngå stigmatisering av disse barna og ungdommene, for eksempel ved at søknadsbehandlingen er byråkratisk og diskre og at målgruppen kan ta i bruk appen Aktiv i Asker for diskre inngang til subsidierte aktiviteter og tilbud. En videreføring av aktivitetsguider for innvandrergupper mener vi også blir viktig for Asker ettersom oppfølging og hjelp til deltakelse på aktivitetene er ekstra viktig for å inkludere barn og unge, og deres familier [Rambøll 2019]. Ikke minst gjelder dette jenter med innvandrerbakgrunn, som ofte er den mest underrepresenterte gruppen. For bedre læring og erfaringsutveksling bør slike ordninger gå på tvers av kultur, idrett og friluftsliv. Ordningene bør også brukes aktivt for å rekruttere flere ledere og styrerepresentanter med innvandrerbakgrunn eller spesielle funksjonsbehov.

Målforslag: Det skal være like stor andel aktive innvandrere, økonomisk vanskeligstilte og folk med spesielle funksjonsbehov i idrett, kultur og friluftsliv som blant innbyggerne i Nye Asker kommune.

Indikatorer:

- Andelen aktive utøvere fra grupper med spesielle behov i kommunale tilbud og i hver enkelt lag eller forening
- Andelen instruktører ledere og styrerepresentanter i lag og foreninger fra grupper med spesielle behov.
- Kommunale tilskudd til hver enkelt lag og forening knyttet til ordninger for grupper med spesielle behov

Prioritering av barn og ungdom

I alle de gamle kommunene var barn og unge er prioritert målgruppe for kultur, idrett og friluftsliv. Det bør det fortsatt være siden disse årene er sterkt formende. For å holde kostnadskravet for deltakelse lavt bør kommunene fortsette med et hodetilskudd øremerket

aktivitet for barn og unge. Samtidig viser Ungdata fra de tre gamle kommunene at det skjer det stort frafall fra organisert aktivitet blant eldre ungdom, noe som også er vanlig ellers i Norge. Vi foreslår derfor en sterkere kommunal prioritering av ungdom 13-19 år ved at lag og foreninger får mer i hodetilskudd til denne aldersgruppen, der målet er at de deltar lenger i organiserte aktiviteter. Kommunen bør også være en sterk tilrettelegger for egenorganiserte aktiviteter både innen fysisk aktivitet og kultur. Tilbud i nærmiljøene rundt der barn og ungdom bor er i den sammenheng viktig, og kommunen bør etterstrebe å etablere åpne fasiliteter og anlegg nær skoler og innbyggertorg i hele kommunen, gjerne i samarbeid med lag og foreninger. Ungdata-undersøkelsen viser at ungdom i Røyken og Hurum er langt mindre fornøyd med fritidstilbudene, langt mindre fornøyd med kollektivtilbudet og mindre fornøyd med lokalmiljøet enn ungdom i Asker. Dette er utfordringer vi mener det blir svært viktig at den sammenslåtte kommunen tar tak i. Kommunen bør i samarbeid med kollektivtilbydere, lag og foreninger og ungdommen selv derfor utvikle gode og gjerne innovative transportordninger som kan gi ungdom i Hurum og Røyken er mer mangfoldig og tilgjengelig fritidstilbud. Dessuten bør de gruppene og «nisjeaktivitetene» som bidrar til mangfoldet av fritidstilbud stimuleres til å utvide sine nedslagsfelt, for eksempel gjennom kommunale tilskudd til mobilisering og utviding av aktiviteten. Kommunen bør også være en aktiv pådriver for at lag og foreninger holder kostnadsnivået nede for enkeltaktiviteter, samt at de tilbyr alternativ til dyrere kommersielle tilbud der dette er hensiktsmessig, for eksempel alternativ til private treningsstudio. Kommunen bør derfor gå sammen med lag og foreninger for å kartlegge kostnadskravene til organiserte og ikke-organiserte aktiviteter, og virkninger det har på deltakelsen blant barn og unge. I forlengelsen av dette bør Asker kommune vurdere en egen tverrgående tilskuddsordning rettet mot ikke-organisert aktivitets- og anleggsutvikling og lavkost-tilbud.

Målforslag: Barn og unge i Asker kommune skal delta på organiserte og ikke-organiserte fritidsaktiviteter gjennom hele oppveksten.

Indikatorer:

- Antall aktive medlemmer/deltakere i kommunale tilbud og undergrupper i lag og foreninger, fordelt i aldersgruppene 6-12 år og 13-19 år, jenter og gutter.
- Svar i ungdata-undersøkelsen på spørsmål om fritidstilbud, lokalmiljø og aktiviteter fra ungdomsskoleelever og videregående skoleelever (annethvert år), helst med utgangspunkt i de gamle kommunegrensene.
- Medlems-/deltakerkontingenter og aktivitetsavgifter for kommunale tilbud og undergrupper i lag og foreninger.

Objektiv saksbehandling og rapportering

Vi mener det er viktig at den nye kommunen etablerer en praksis for kommunale tildelinger som er åpen, forståelig og objektiv. Både på grunn av ulik praksis i de gamle kommunene og på grunn av ulike forutsetninger for å utvikle, søke om og gjennomføre tiltak i lag og foreninger. Tydelige politiske føringer og kommunale planer må være grunnmuren for dette gjennom statuskartlegging, behovsprøving og politisk prioritering. Åpenhet om kriterier og prioriteringer vil gjøre vurderinger og vedtak i saksbehandlingen mer rettfærdig og etterprøvbar. Vi anbefaler derfor at Asker kommune utvikler modeller for tildeling av tilskudd, trenings- og øvingstider og avtaler gjennom politisk forankring og dialog med lag og foreninger.

Skjønnsmessige vurderinger bør i hovedsak legges på politisk nivå, men kan bygge på innspill fra kommuneadministrasjonen, kultur- og idrettsråd og relevante lag og foreninger. Vi tror det er viktigere at kultur- og idrettsråd bruker ressurser på at lag og foreninger utvikler gode prosjekt, tiltak og søknader, enn at de bruker ressurser på å vurdere og innstille søknadene. Kommunen bør i tilknytning til modellene etablere effektive og ressursbesparende rapporteringsverktøy for lag og foreninger. Med enkle, skjematisk maler for rapportering vil det bli enklere for lag og foreninger å rapportere, og enklere for kommunen å vurdere måloppnåelse ut ifra gitte kriterier og indikatorer. For eksempel bør rapportering på medlemstilskudd inneholde tall som får fram om hodetilskudd er blitt brukt på aktiviteter for den aktuelle målgruppen.

Målforslag: Kommunen sin saksbehandling skal være politisk forankret, åpen og med kriteriene og prioriteringer som både gjør vedtak og rapporteringer etterprøvbare.

Indikatorer:

- Måloppnåelse i forhold til politiske føringer i kommunale planer
- Skjematisk rapportering basert på åpne kriterier og prioriteringer
- Fordeling av kommunale midler etter type fritidstilbud og gamle kommunegrenser

6.2 Detaljerte retningslinjer for modellen - idrett

Som tidligere nevnt tror vi Asker kommune vil være tjent med å holde på eierskapsfordeling av anlegg i de gamle kommunene inntil kommunen har fått et bedre erfaringsgrunnlag for konsekvensene av ulik praksis. Det bør være et mål at alle organiserte idrettsaktiviteter i frivillig sektor har fri bruk av anlegg, og idrettslag som bruker egne anlegg eller leier andres anlegg må derfor få dekket sine leiekostnader. Vi mener dette er et viktig grep for å holde kostnadsnivået nede og sikre størst mulig deltakelsen blant barn og ungdom. For å forenkle medlemstilskudd til lag og foreninger mener vi det beste vil være å bruke hodetilskuddet som et grunntilskudd for drift av aktiviteter i idrettslagene. Tilskuddet bør øremerkes aktive medlemmer blant barn og unge 6-19 år, med et større hodetilskudd til aldersgruppen 13-19 år. Målet med slik differensiering må være å redusere gradvis frafall blant ungdom i idrettslagene gjennom at idrettslagene tilbyr et større mangfold av organiserte og egenorganiserte aktiviteter på siden av konkurranseidretten. Differensiering bør evalueres etter noen år for å sikre at en differensiering gir ønsket effekt. Aktive medlemmer med spesielle funksjonsbehov bør også få hodetilskudd, uavhengig av alder. Det blir viktig at lag og foreninger og Nye Asker kommune tilrettelegger for tilbud som når alle grupper i befolkningen gjennom organiserte og ikke-organiserte aktiviteter. For å stimulere til et mangfold av organiserte og egenorganiserte aktiviteter kan Asker kommune videreutvikle Gamle Asker kommune sin tilskuddordning til mindre anleggsutvikling. Midlene bør særlig stimulere til anleggsutvikling som skaper egenaktivitet i nærmiljøene. Et tett samarbeid med skoler vil være hensiktsmessig og kommunen bør vurdere å supplere mindre anleggsmidler med langsiktige aktivitetsmidler som skaper en trygg og aktiv oppvekst for barn og unge. Aktive lokalsamfunn er eksempel på en slik satsing, der aktivitetstilbudene retter seg mot alle i nærområdet og ikke bare klubbens medlemmer. I områder med mindre profesjoniserte idrettslag kan det være nødvendig at kommunen stimulerer de mer ressurssterke idrettslagene til å etablere slike tilbud. For å øke mangfoldet av aktivitetstilbud i hele kommunen kan også hovedgrener og

undergrupper som ikke tilbys i alle de gamle kommunene stimuleres med egne midler til mobilisering og utviding av aktivitet for å rekruttere nye medlemmer. Kommunen bør etterstrebe at slik grenseoverskridende aktivitet bygger på samarbeid mellom idrettslag framfor at det påfører de lokale idrettslagene reduksjon i medlemsmasse eller inntekter. Dersom endringer i tilskudd påfører lag og foreninger en u håndterlig reduksjon i tilførsel av kommunale midler bør kommunen vurdere å gi kompensasjonsmidler til lag og foreninger i en tilvenningsfase. I Sandefjord gjennomføres slik tilvenning over en periode på fem år, med en gradvis nedtrapping i tilvenningsmidler. Når det gjelder treningstidsfordelingen i kommunale anlegg mener vi at en modifisert versjon av Askermodellen kunne tjene alle lag, organisasjoner og anleggsansvarlige best. En slik harmonisering og utjevning vil føre til at lag og foreninger som bruker ulike type anlegg, bare må forholde seg til en modell. I overgangsfasen er det et uttrykt ønske i lag og foreninger at de trenger opplæring i Askermodellen. Selve beregningen av treningstid må gjøres mer forståelig og oversiktlig for alle. I tillegg bør modellen modifiseres slik at det ikke bare er aktivitet knyttet til serie- og konkurranseidretter som regnes inn i modellen, men også de gruppene som driver med idrett som fritidsrekreasjon. Ved å innføre en slik ordning legger Nye Asker til rette for at flere innbyggere kan få tilgang til anlegg. I idrettslagseide anlegg som er forbeholdt egne lag, er Askermodellen overflødig så lenge idrettslagene klarer å opprettholde en rettferdig prioritering mellom undergruppene som muliggjør at så mange som mulig får nok treningstid. Intern fordelingen av treningstid for undergrupper, uavhengig av eierskap til anlegg og tildelingsmodell, bør evalueres med jevne mellomrom av Asker Idrettsråd.

6.3 Detaljerte retningslinjer for modellen - friluftsliv og nærmiljø

Organisasjoner som tilbyr lavterskel aktiviteter knyttet til nærmiljø og friluftsliv når en bredere del av befolkningen enn idrettslag. For medlemsorganisasjoner kan kommunen derfor gi et mindre hodetilskudd til alle medlemmer, øremerket aktivitetstilbud. En differensiering som gir et større hodetilskudd til barn og ungdom, eldre og personer med spesielle funksjonsbehov kan være hensiktsmessig. Institusjoner og organisasjoner som tilbyr faste, profesjonelle eller halvprofesjonelle tilbud til disse gruppene bør ha egne langsiktige avtaler med kommunen. Kommunen bør også rydde i eksisterende avtaler med lag og foreninger, og forenkle praksisen slik at rene driftsavtaler med organisasjoner som ikke omhandler faste og spesielt definerte samfunnsoppdrag får vanlig medlemstilskudd i stedet. Fysisk aktivitet i nærmiljø og rekreasjonsområder er i stor grad egenorganiserte aktiviteter som krever ulik tilrettelegging i nærmiljø- og rekreasjonsområder. Dersom kommunen har mål om likeverdig tilrettelegging for fysisk aktivitet i alle deler av Nye Asker, bør kommunen derfor gjennomføre en systematisk kartlegging og prioritering av tilretteleggingstiltak i nærmiljø- og rekreasjonsområdene i kommunen. Sandefjord har valgt en tredelt klassifisering av slike områder, og vi mener dette også kan være et godt verktøy for Asker når de skal gjøre sine prioriteringer. I forlengelsen av dette bør også avtaler om vedlikehold og drift av rekreasjonsområdene gjennomgås og revideres. For å stimulere frivilligheten mener vi faste vedlikeholds- og driftsavtaler med lag og foreninger bør prioriteres framfor profesjonelle aktører i de områdene som kommunene ikke vil utføre vedlikeholdsoppgavene selv. I den sammenheng er et tett samarbeid mellom ulike etater i kommunen nødvendig for å få til målrettede og kostnadseffektive løsninger. Vi mener kommunen vil nyte godt av en ansvarsavklaring som plasserer hovedansvaret for friluftsliv og

nærmiljøaktiviteter til en av etatene i kommunen. Denne etaten bør se aktivitetstilbud, anleggsutvikling og tilrettelegging av rekreasjonsområder under ett. Siden fysisk aktivitet i nærmiljø og rekreasjonsområder er det viktigste folkehelseiltaket for befolkningen fortjener feltet en tydelig plassering i kommuneadministrasjonen framfor en ansvarspulverisering. Et eget friluft- og nærmiljøråd sydd etter samme lest som idretts- og kulturrådene bør også vurderes for å gi lokale lag og foreninger en tydelig stemme. Uavhengig av dette mener vi innbyggertorgene kan utvikles til et nav for målrettede tiltak.

6.4 Detaljerte retningslinjer for modellen - kultur

På kulturanleggssiden i Nye Asker er det særlig to hovedutfordringer som krever oppmerksomhet. Det ene er hvordan en desentralisert struktur kan og skal fungere, dvs. hvor anlegg skal ligge geografisk, og hvilken standard anleggene skal ha. Som vi har vært inne på i gjennomgangen av samtlige kommuner, er eksisterende anlegg med få unntak mangelfulle mht. plass, akustiske forhold og lagerkapasitet. Her vil vi anbefale at kommunen setter seg klare mål med tilhørende indikatorer for måloppnåelse for å følge opp behovene i alle deler av den nye kommunen. For eksempel bør disse behovene være tydelig artikulert i alle prosesser der nye kommunale bygg skal prosjekteres og bygges. Konkrete og godt forankrede planer vil trolig være viktig for å jobbe systematisk med dette. Noen av anleggene rettet mot kulturformål kan kanskje ses i sammenheng med innbyggertorgene som etableres. Disse vil f.eks. kunne bidra med en desentralisert struktur som legger til rette for til samhandling og tverrfaglighet i hele kommunen. For ytterligere å sikre tilgang og aktivitet kan for eksempel, som nevnt over, transportordninger for å gi et mer mangfoldig tilbud til ungdom i Hurum og Røyken være et tiltak som kan vurderes.

Når det gjelder tilskuddsmodell, foreslår vi å videreføre den todelte modellen med drifts- og prosjektstøtte. Vi tror det er fornuftig å videreføre kommunal saksbehandling, ikke minst for å sikre fagkompetanse i kommuneadministrasjonen, men tror samtidig at Asker kulturråd bør integreres enda tettere i arbeidet med å forme ut og forvalte fordelingsmodellen. Ikke minst tror vi kulturrådet kan spille en viktig rolle i å heve kompetansen blant det frivillige kulturlivet, slik at de kan hevde seg i konkurransen om tilskudd og aktivt jobbe opp mot politisk nivå for å bedre sine rammevilkår. Etter vår vurdering er det et stort behov for en slik skoloring og kompetanseheving, noe som trolig vil bety behov for flere ressurser til kulturrådet.

Som vi har vært inne på mange ganger, mener mange av informantene at det er et stort uforløst potensial i å satse mer på det profesjonelle kunst- og kulturfeltet i nye Asker. Særlig trekkes det fram at det både vil øke omfanget av, kvaliteten på og mangfoldet i kulturlivet i kommunen, og at det vil bidra positivt for bredde-satsingen her. Siden ingen av kommunene i nye Asker har hatt noen særlig satsing på denne delen av feltet, vil en nyorientering kreve ressurser. Politikerne må mao. bestemme seg for om de ønsker å se dette som en investering. Aktuelle tiltak vil f.eks. være en egen tilskuddsordning rettet mot profesjonelle kunstnere og kulturarbeidere, kartlegging av behov for lokaler i kommunal regi (f.eks. atelier osv.), samt en større satsing på kulturhus, for å øke volumet og bredden i tilbudet der. Indikatorer for en slik satsing kan f.eks. være økt samarbeid mellom det profesjonelle kunst- og kulturlivet og DKS/kulturskolen, økte eksterne kulturmidler til kommunen, mangfold og volum i profesjonelle forestillinger, oppføringer, visninger og konserter, og antall nyetableringer innen kulturnæringer. Det er også mulig å kartlegge i hvilken grad innbyggerne

i Nye Asker vurderer det som positivt å f.eks. ha et rikt kulturliv i kommunen, med tanke på Askers omdømme eller for bolyst.

7. Referanser

Asker kommune (2014). Reglement for fordeling av treningstid til idrett - herunder «Askermodellen».

Berge, O.K., Løkka, N., og Groven, S. (2018). En høysang for Innlandet. Ny fylkeskommunal satsing på musikk i Oppland og Hedmark. TF-rapport 441. Bø: Telemarksforsking.

Creswell, J.W. (2014). Research design: qualitative, quantitative, and mixed methods approaches. 4th. ed. International student ed. Los Angeles: SAGE.

Data om Innbyggere, sysselsetting og næringsliv i Nye Asker kommune (2019). Nettside: <https://www.asker.kommune.no/globalassets/naringsliv/sysselsatte-og-foretak-nye-asker---2018-tall.pdf>.

Frivillighet Norge (2018). Kartlegging av frivillige organisasjoner i nye Asker kommune 2018: Ufordringer, muligheter og samarbeid.

Håkonsen, L., Løyland, K. (2012). Kulturutgifter i kommunene. TF-rapport 301. Bø: Telemarksforsking.

Informasjon om kommuner. Store norske leksikon. Nettside: <https://snl.no/>.

Kommunefakta. Statistisk Sentralbyrå. Nettside: <https://www.ssb.no/>.

Kostratall (2017). Statistisk Sentralbyrå. Nettside: <https://www.ssb.no/kommunefakta/kostra>.

Løvgren, M., Bakken, A. (2017) Ungdata junior 2017. Asker kommune. NOVA Rapport 14/17. Oslo: NOVA.

Nye Asker kommune (2017). Grunnlagsdokument for tjenesteområde natur, kultur, idrett og frivillighet. 5. utkast Delprosjekt A1/4.

Nye Asker kommune (2019). Harmonisering av velferdsordninger i nye Asker kommune. Grunnlagsdokument for Handlingsprogram 2020-2023.

Rambøll (2019) Inkludering gjennom organiserte fritidsaktiviteter. En evaluering av prosjekter med mål om å øke deltakelsen for barn og unge i lavinntektsfamilier. Rapport til Kulturdepartementet 1. april 2019.

Rafoss og Tangen (2017). Den norske idrettsmodellen - i utakt med tiden? Norsk sosiologisk tidsskrift. 1(2):152-170. Oslo: Universitetsforlaget.

Sandefjord kommune (2019a). Strategisk kultur-, idrett- og fritidsplan 2019-2031.

Sandefjord kommune (2019b) Temaplan for idrett og fysisk aktivitet 2019-2028.

Sandnes kommune (2017). Aktive Sandnes - Kommuneplan for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv 2018-2028.

Telemarksforsking (2018a). Norsk Idrettsindeks. Telemarksforsking. Nettside: <https://www.telemarksforsking.no/prosjekter/norsk-idrettsindeks/20170940>.

Telemarksforsking (2018b). Norsk Kulturindeks. Telemarksforsking. Nettside: <https://www.telemarksforsking.no/tema/norsk-kulturindeks/105>.

Telemarksforsking (2020). Idrettsindeks for Asker kommune og sammenlignbare kommuner 2018. Ikke offentlig tilgjengelig.

Ungdatasenteret (2019). Ungdata for Asker, Røyken og Hurum. Nettside: <http://www.ungdata.no>.

Viken Idrettskrets (2019). Innrapporterte aktivitets- og medlemstall for Asker, Hurum og Røyken i 2018.

8. Vedlegg

1. Spørreskjema til lag og organisasjoner
2. Spørreskjema til anlegg
3. Intervjuguide